

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

M. DENEFF en G. STRAETMANS, Naar duidelijke(r) criteria voor de afbakening van het verkopersbegrip in de W.H.P.C. 137

Rechtspraak

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – **Arbeids-overeenkomst** – Opzeggingstermijn – Loon – Voltijdse en deeltijdse tewerkstelling

Arbitragehof 20 april 1999 146

Misdrijf – Rechtvaardigingsgronden – Overmacht – Onopzettelijke misdrijven

Cass. 4 februari 1998 (met noot van A. Vandeplas, «Over overmacht») 147

Afpaling – Bevoegdheid vrederechter – Tussengeschied – Betwisting eigendomsrecht

Cass. 19 juni 1998 147

Beslag en executie – Bevoegdheid – Tenietgaan van de schuldvordering die uit de uitvoerbare titel blijkt – Dading Cass. 15 januari 1999 (met noot van A. De Wilde, «De beslagrechter, een volwaardig executierechter») 148

Milieu – Milieuvergunning – Procedure – Beroep – Termijn – Vakantieperiode – Betekening uitspraak binnen termijn R.v.St. 29 oktober 1998 (met noot) 150

Handelspraktijken – Vordering tot staking – Verkopersbegrip – V.Z.W. die een strijkatelier uitbaat – Aanbieden van strijkdiensten beneden de normale kostprijs voor dezelfde dienst op dezelfde markt – Bijkomstigheid van de aangeboden dienst t.o.v. andere, niet-commerciële activiteiten Hof Gent 25 februari 1998 (met noot) 151

1. Handelspraktijken – Vordering tot staking – Verkopersbegrip – O.C.M.W. dat zonder winstoogmerk reizen aanbied – Geen dienst in de zin van de W.H.P.C. – **2. Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn** – Wettelijke taak – Marginale rechterlijke toetsing – Aanbieding van reizen Hof Brussel 26 februari 1998 (met noot) 154

1. Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Kort geding – Urgentie – Reëel en dreigend gevaar voor moeilijk herstelbaar nadeel – **2. Overeenkomst** – Opzegging – Gevolg – Definitieve beëindiging – **3. Kort geding** – Bevoegdheid – Eis tot herstel van opgezegd krediet Kh. Gent 25 oktober 1995 (met noot) 156

Overeenkomst – Gentlemen's agreement – Rechtsens niet verbindend

Kh. Mechelen 27 februari 1998 157

Pacht – Gewijzigde Pachtwet 1988 – Overgangsrecht – Pachtovereenkomst van 27 jaar die lopende was bij de inwerkingtreding van de gewijzigde Pachtwet 1988 – Pacht van lange duur – Beëindiging om het verpachte goed te vervreemden

Vred. Diest 21 april 1997 158

Wetgeving in kort bestek

Wijziging naturalisatieprocedure 159

Joodse gemeenschap - Studiecommissie 159

Brandweer - Organisatie van hulpverleningszones 160

Wijziging Ger. W. 160

Dotaties aan politieke partijen 161

Sociale verkiezingen 161

Bestrafing van corruptie 162

Adviesraad van de magistratuur 162

Schending van het internationaal humanitair recht -

Bestrafing 163

Overheidsopdrachten 163

Wijziging van het fiscaal procedurerecht 164

Gebruik van drugs in het wegverkeer 165

Districtsbesturen 165

Boeken

Liber Amicorum Hubert Claassens. Verzekering: Theorie en praktijk (door Ph. Colle) 166

G.L. Coolen, Humanitair Oorlogsrecht (door K. De Feyter) 167

P. Wille, M. Govers, m.m.v. H. Peeters en F. Borger, De factuur en de B.T.W. (door L. Vandenbergh) 167

F.H. Van der Burg, P.J.J. van Buuren en J.H. van der Veene (red.), AB Klassiek. Standaarduitspraken bestuursrecht, opnieuw geannoteerd (door I. Opdebeek) 167

G.A.C.M. van Ballegooij e.a., Bestuursrecht in het AWB-tijdperk (door I. Opdebeek) 167

Balie

Samenstelling Orde der Advocaten

Antwerpen 168

Brugge 168

Brussel (N) 168

Dendermonde 168

Kortrijk 168

Leuven 168

Samenstelling Bestuur Vlaamse Conferentie

Gent 168

Gerechtsdeurwaarders

168

Mededelingen

Recyclage in de Rechten 168

Studiedag: De nieuwe geschillenprocedure inzake lokale belastingen 168

Colloquium: De overheidsopdrachten aan de vooravond van de 21e eeuw 168

Colloquium: IJzeren Rijn en Betuwelijn: Het debat op de juiste sporen? 168

Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht: Jaarvergadering 1999 168

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931.

Hoofredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: A. Van Oevelen (hoofredacteur),
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
M. Gelders
P. Humblet
W. Lambrechts
R. Leysen
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
H. Vanhees
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchillaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

Gebrevetteerd Hofleverancier van België

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

Keuleneer•Storme•Vanneste•Van Varenbergh•Verhelst
Advocatenmaatschap

Verenigingstraat 28, 1000 Brussel
tel.: 02/209 11 22 - fax: 02/209 11 20

zoekt met spoed:

Advocaat-Stagiair (1ste of 2de jaar)

**goed drielang Nederlands - Frans - Engels
goede kennis van handels- en ondernemingsrecht**

C.V. ter attentie van Mr. Ilse Verhelst

NAAR DUIDELIJKE(R) CRITERIA VOOR DE AFBAKENING VAN HET VERKOPERSBEGRIIP IN DE W.H.P.C.?

I. INLEIDING

1. Deze bijdrage moet worden gelezen als een gecombineerde noot bij de in dit nummer gepubliceerde arresten van het Hof van Beroep te Gent en te Brussel van respectievelijk 25 en 26 februari 1998. De Gentse uitspraak werd daarbij als uitgangspunt genomen nu zij een typevoorbeeld van een mechanische toepassing van het verkopersbegrip uit de W.H.P.C. mag worden genoemd. Deze bijdrage beoogt precies het gevaar van dergelijke mechanische toepassing aan te tonen. Voor een goed begrip van de onderliggende problematiek geven wij een wat uitgebreider feitenrelaas van het Gentse 'Spoor Twee'-arrest.

II. SPOOR TWEE: EEN ILLUSTRATIE VAN DE PROBLEMATIEK

A. Feiten

2. In het raam van de kansarmoedebestrijding in de gemeente Hamme worden in 1993 een aantal verenigingen zonder winstoogmerk (hierna «V.Z.W.») opgericht. Een ervan, de V.Z.W. Spoor Twee, wordt opgericht met het oog op de bevordering van de tewerkstelling van laaggeschoolden. De statutaire doelomschrijving van de V.Z.W. Spoor Twee luidt: «het organiseren en coördineren van opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven voor hoofdzakelijk laaggeschoolden. De vereniging mag alle handelingen verrichten die rechtstreeks of onrechtstreeks met de verwezenlijking van haar doel te maken hebben».

Met het oog op de verwezenlijking van haar statutaire doelstelling start de V.Z.W. Spoor Twee onder meer een strijkatelier op 1 juni 1995, in uitvoering van een zogenaamd «werkervaringsproject». ¹ Het project wordt hoofdzakelijk gestuurd door het O.C.M.W. van Hamme, dat werknemers ter beschikking stelt krachtens art. 60, § 7, O.C.M.W.-wet (zie verder randnr. 12). Het strijkatelier is van bij aanvang bijzonder succesvol en dit uit zich ook in de tewerkstelling, die al snel van 4 naar 5 voltijdse strijkters evolueert. Dit succes is een doorn in het oog van de lokale middenstand, die zich bezighoudt met het strijken van linnen, kledingstukken of stoffersvoorwerpen. Via hun beroepsvereniging, de V.Z.W. Federatie van de Belgische Textielverzorging (hierna: «Federatie»), stellen zij een vordering tot staking uit de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (hierna «W.H.P.C.») in tegen de vermeende concurrentievervalsing door de V.Z.W. Spoor Twee.

B. Procedure

3. De Federatie wrijft de V.Z.W. Spoor Twee volgende oneerlijke handelspraktijken aan: het verlenen van diensten, namelijk het strijken van textiel, tegen een prijs die lager is dan de normale en verantwoorde kostprijs; het afwenden van subsidies verkregen ter bestrijding van de kansarmoede voor louter commerciële activiteiten; en het tewerkstellen van personen zonder betaling van minimumloon en sociale zekerheidsbijdragen.

In eerste aanleg vorderde de Federatie nog bijkomend de staking van «het onder mom van opleiding organiseren van een volwaardige tewerkstelling», een vordering waarvan de Federatie het veeleer absurde karakter ² zelf inzag, daar ze bij het instellen van het hoger beroep niet werd hernomen.

De voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Dendermonde, zetelend in kort geding, oordeelt op 21 augustus 1996 dat de vordering van de Federatie ongegrond is. In hoger beroep stelt het Hof van Beroep te Gent de Federatie, althans gedeeltelijk, in het gelijk. ³ In wat volgt zullen enkele juridische pijnpunten die het Hof werden voorgelegd, ⁴ in een ruimere juridische context worden geplaatst. Elk pijnpunt neemt consequent het «Spoor Twee»-arrest als uitgangspunt. Achtereenvolgens wordt aldus stilgestaan bij het verkopersbegrip en de daarmee verbonden problematiek van de bijkomstige economische activiteit voor V.Z.W.'s, het afwenden van tewerkstellingssubsidies en het verbod van verkoop onder de marktprijs van een dienst.

III. JURIDISCHE PIJNPUNTEN

A. Verkoper van diensten

4. Terwijl het verkopersbegrip niet aan bod komt in eerste aanleg, stelt het Hof van Beroep (6.1.) dat de V.Z.W. Spoor Twee «als verkoper in de zin van art. 93 W.H.P.C. moet worden beschouwd», meer bepaald als een verkoper van *diensten*, i.e. het strijken van textiel. Daartoe draagt het Hof een aantal feitelijke elementen aan die o.i. niet geheel doeltreffend zijn (arrest punt 6.1., 6.2. en 6.3.): noch de inschrijving in het handelsregister, noch de inhoud van folders, krantenartikels of activiteitenverslagen spelen op zich een doorslaggevende rol bij de juridische invulling van het begrip «verkoper van diensten», als bepaald in art. 1.2 en 1.6.a-b-c W.H.P.C.

5. Zoals men weet, erkent de W.H.P.C. drie categorieën van verkopers. Op de eerste plaats is elke handelaar, am-

¹ Raadpleeg voor een overzicht van het onoverzichtelijke geheel van overheidsmaatregelen inzake tewerkstelling en werkervaringsprojecten: L. LAUWEREYS en I. NICAISE, *Morfologie van de sociale tewerkstelling in België*, Leuven, HIVA, 1999, 140 p.

² Zie beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Dendermonde, zetelend zoals in kort geding, van 21 augustus 1996, *niet gepubl.*, nr. 4: «Ook een volwaardige tewerkstelling kan geschieden in het raam van opleiding».

³ Gent, 25 februari 1998, gepubliceerd in dit nummer.

⁴ Voor de duidelijkheid wordt op verscheidene plaatsen in deze bijdrage naar de genummerde passages uit het arrest verwezen.

bachtsman en elke natuurlijke of rechtspersoon, die producten of diensten te koop aanbiedt of verkoopt in het raam van een beroepsactiviteit of met het oog op de verwezenlijking van zijn statutair doel, verkoper (art. 1.6.a). Ook overheidsinstellingen of rechtspersonen waarin de overheid een overwegend aandeel heeft, (art. 1.6.b.) alsmede personen die, hetzij in eigen naam, hetzij in naam en voor rekening van een al dan niet met rechtspersoonlijkheid beklede derde, *met of zonder winstoogmerk*,⁵ een commerciële, financiële of industriële activiteit uitoefenen én producten of diensten te koop aanbieden of verkopen, zijn verkopers (art. 1.6.c.).

Hoewel de V.Z.W. Spoor Twee op het eerste gezicht past in de omschrijving van art. 1.6.a. W.H.P.C. (als rechtspersoon die diensten te koop aanbiedt of verkoopt met het oog op de verwezenlijking van zijn statutair doel)⁶ of art. 1.6.c. (als rechtspersoon die in eigen naam een commerciële activiteit aan de dag legt en die diensten te koop aanbiedt of verkoopt), is de juridische toetsing daarmee niet volbracht. Art. 1.2 W.H.P.C. verwijst immers naar diensten die «een handelsdaad uitmaken of een ambachtsactiviteit bedoeld in de wet op het ambachtsregister». Precies die doorverwijzing is dan oorzaak van heel wat discussie. Terwijl de wetgever door de invoering van het 'verkopersbegrip' komaf wilde maken met het onderscheid tussen handelaars en niet-handelaars,⁷ doet de doorverwijzing naar het Wetboek van Koophandel voor de definitie van «dienst» evenwel opnieuw afbreuk aan de autonomie van het verkopersbegrip.⁸ Ze geeft op haar beurt aanleiding tot een (ver)nieuw(d)e, al even onverkwikkelijke, discussie over het belang van het winstoogmerk bij de kwalificatie als verkoper.

6. In de rechtspraak en ook in bepaalde rechtsleer⁹ werd beweerd dat voor de toepassing van art. 1.6.a. W.H.P.C., ondanks de referentie aan het Wetboek van Koophandel, geen winstoogmerk meer vereist was.¹⁰ Werd daar ten aanzien van producten niet aan getwijfeld, dat verdedigde bepaalde rechtsleer dat de verwijzing naar het Wetboek van Koophandel in art. 1.6.a. W.H.P.C. impliceerde dat het winstoogmerk bij de verstrekking van diensten toch belangrijk bleef.¹¹ In beginsel rees dezelfde discussie bij art. 1.6.C. W.H.P.C. De uitdrukkelijke toevoeging in dat artikel van de zinsnede 'met of zonder winstoogmerk', wordt in de rechtsleer algemeen aangegrepen om het vereiste van winstoogmerk af te wijzen. Art. 1.6.c. W.H.P.C. viseert derhalve ook diensten in de zin van het Wetboek van Koophandel, maar zonder winstoogmerk.¹²

Het behoeft dan geen betoog dat deze discussie vooral van belang is voor de kwalificatie als verkoper van V.Z.W.'s, scholen, beroepsverenigingen, mutualiteiten enz., waarbij telkens het winstoogmerk kon worden aangegrepen als een criterium om de reikwijdte van de W.H.P.C. in te perken.

7. Benevens het winstoogmerk kan het gewicht dat wordt gegeven aan een economische activiteit binnen het geheel van de door een natuurlijk persoon of rechtspersoon ondernomen activiteiten bepalend zijn voor het toepassingsgebied van de W.H.P.C. Het antwoord op de vraag of een V.Z.W. een dienst in de zin van de W.H.P.C. stelt, luidt immers verschillend wanneer de activiteit op zichzelf (micro) wordt beschouwd, dan wel in verhouding tot de andere activiteiten van de V.Z.W. (macro).¹³

8. In de rechtspraak werden beide sporen tot inperking van de W.H.P.C. reeds bewandeld.

Zo werd op grond van het gebrek aan winstoogmerk, een V.Z.W. die bedevaarten naar Lourdes organiseert, wegens het essentieel filosofisch en religieus karakter van de rei-

⁵ Deze toevoeging geldt niet voor overheidsinstellingen.

⁶ Wat de V.Z.W. betreft, bestaat er enige verwarring omtrent het verplicht te vermelden «doel» uit art. 2, 2° V.Z.W.-wet: betreft dit de concrete activiteit of het oogmerk, de *causa finalis*? B. SERVAES, «De inhoud van de statuten van de op te richten V.Z.W.», in *De V.Z.W., gezien vanuit de praktijk*, Brugge, Die Keure, 1996, p. 60, nr. 10 schijnt dit te beschouwen als «activiteit», terwijl M. COIPEL, «Le rôle économique des ASBL au regard du droit de sociétés et de la commercialité», in *L'ASBL-Evaluation critique d'un succès*, C.D.V.A., Gent, Story-Scientia, 1985, (p. 93), p. 182, nr. 33, dit als «oogmerk» meent te kunnen duiden. We gaan ervan uit dat vandaag de dag de meeste V.Z.W.'s bij oprichting zowel activiteit als oogmerk statutair omschrijven.

⁷ J. MEEUSEN, «De aanknopingspunten van de nieuwe wet handelspraktijken», *T.P.R.*, 1994, (103), 141.

⁸ G. STRAETMANS, «Who's Who? Verkoper of consument blijft een prangende rechtsvraag?», *D.C.C.R.*, 1996, p. 378, nr. 5; J. STUYCK, «'Consommateurs' et 'vendeurs' dans la loi sur les pratiques du commerce», in J. GILLARDIN en D. PUTZEYS, *Les pratiques du commerce autour et alentour*, nr. 35, Brussel, UFSAL, 1997, 17-37.

⁹ Zie o.m. J.-L. FAGNART, «Concurrence et consommation: convergence ou divergence?», in *Les pratiques du commerce et l'information et la protection du consommateur depuis la loi du 14 juillet 1991*, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1991, 24; J. STUYCK, «Algemene inleiding en toepassingsgebied», in *De nieuwe wet handelspraktijken*, J. STUYCK en P. WYTINCK (eds.), Kluwer rechtswetenschappen, 1992, 23; G.L. BALLON en J. BILLIET, «De toepasselijkheid van de nieuwe wet handelspraktijken op laboratoria van klinische biologie», *D.A.O.R.*, 1992, nr. 25, 61 en G. STRAETMANS, «Who's Who? Verkoper of consument blijft een prangende rechtsvraag», *D.C.C.R.*, 1996, nr. 33, 378.

¹⁰ Zie hierover uitgebreid P. WYTINCK, «Artikel 1 W.H.P.C.», in *Artikelsgewijze commentaar handels- en economisch recht*, Kluwer rechtswetenschappen, OHRA - Losbladig, 15. Zie voor een recente toepassing, Brussel, 16 september 1997, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1997, 425.

¹¹ P. WYTINCK, «Het toepassingsgebied van de W.H.P.C.: overzicht van wetgeving, rechtspraak en rechtsleer», in *Handelspraktijken Anno 1996*, J. STUYCK (ed.), Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 1-27 en J. MEEUSEN, «De aanknopingspunten van de nieuwe wet handelspraktijken», *T.P.R.*, 1994, 143.

¹² Zie hierover talrijke verwijzingen P. WYTINCK, «Artikel 1 W.H.P.C.», in *Artikelsgewijze commentaar handels- en economisch recht*, Kluwer rechtswetenschappen, OHRA - Losbladig, 20.

¹³ Voor uitgebreide referenties, zie M. DENEFF en G. STRAETMANS, «De V.Z.W. en de W.H.P.C.: rechtseenheid of rechteendifferentiatie?», *R. Cass.*, 1997, 297, voetnoot 25 en 26.

zen, buiten het verkopersbegrip gehouden,¹⁴ alsook het O.C.M.W. van Huldenberg, dat aan 50-plussers uit de lokale bevolking betaalbare reizen naar Benidorm met begeleiding van een bejaardenhulpster aanbodt,¹⁵ en het onafhankelijk ziekenfonds Azimut dat samen met de Belgische dienst voor sociaal toerisme aan haar leden reizen met bijzondere kortingen voorstelde.¹⁶

Ten aanzien van ziekenfondsen nam de rechtsleer weliswaar aan dat ze niet onder het verkopersbegrip ressorteerden,¹⁷ maar dit gold volgens bepaalde rechtsleer alleen in zoverre het ziekenfonds naast de onderlinge verzekering geen andere activiteiten ontplooipte zoals de verkoop van producten of het organiseren van reizen.¹⁸ Het Hof van Beroep te Brussel stelt in laatstvermelde uitspraak algemeen dat «onderlinge verzekering wel een financiële activiteit inhoudt, maar geen handelsdaad vormt nu ze wordt verstrekt zonder winstoogmerk». ¹⁹ En hoewel «de toevoeging 'met of zonder winstoogmerk' (in art. 1.6.c. W.H.P.C.) volgens sommige auteurs zou impliceren dat in deze hypothese de notie 'diensten' niet moet worden begrepen zoals het is gedefinieerd in art. 1.2. W.H.P.C.», beklemtoont het Hof daarnaast toch dat, «wanneer tegen een verkoper van diensten wordt geageerd op grond van art. 94 W.H.P.C., deze alleen maar onder toepassing van de W.H.P.C. kan vallen indien de te koop aangeboden of verkochte diensten handelsdaden of een ambachtsactiviteit vormen». ²⁰

Daarmee past het Hof de zienswijze van het Hof van Cassatie toe dat, geroepen om de Union professionnelle des entreprises d'assurances belges et étrangères (in het Nederlands afgekort als «B.V.V.O.») te kwalificeren als verkoper in de zin van art. 1.6.a. W.H.P.C., deze buiten de W.H.P.C. hield, omdat de door de beroepsvereniging tegen betaling aan haar leden verstrekte diensten essentieel van intellectuele aard waren en derhalve geen handelsdaden in de zin van art. 1.2 W.H.P.C. ²¹ Volgens het Hof van Cassatie volgt immers uit de bepalingen van de W.H.P.C., «que, notamment pour l'application de l'article 94 de la loi sur les pratiques du commerce, il n'y a de vendeur, en cas d'offre en

vente ou de vente des services, que si les services constituent des actes de commerce (énumérés aux articles 2 et 3 du Code de commerce) ou une activité artisanale». ²²

Daarnaast werden ook de diensten verstrekt door de Union royale professionnelle du crédit, ²³ de onderwijsdiensten van een school ²⁴ en de bijstand (controleerende taken) bij de organisatie van paardenwedstrijden door een V.Z.W., ²⁵ deels bij gebreke aan winstoogmerk, buiten het verkopersbegrip gehouden, aangezien geen diensten in de zin van het Wetboek van Koophandel voorlagen. Omgekeerd werden evenwel de diensten van een autorijsschool als handelsdaden bestempeld, omdat de betrokken school werd gerund door een commerciële vennootschap, ²⁶ en werd de Centrale dienst voor sociale en culturele actie ten behoeve van de leden van de militaire gemeenschap als een verkoper beschouwd, ondanks het feit dat zij slechts aan een welomlijnde en beperkte groep van personen, weliswaar vrij regelmatig, reizen doorverkocht die ze bij reisorganisatoren aankocht. ²⁷

9. De macro-benadering en haar mogelijke toepassingsgevallen werden elders reeds uitvoerig toegelicht. ²⁸ Treffende macrotoepassingen blijven o.i. de uitsluiting uit het verkopersbegrip van een school die éénmalig een gastronomisch weekend organiseerde ²⁹ en van hotelschool Stella Maris, waarvan de traiteursactiviteiten als een deel van het onderwijs werden benaderd in eerste aanleg. ³⁰ Omgekeerd haalde de micro-analyse de bovenhand bij de kwalificatie door het Hof van Beroep van de traiteursactiviteiten van hotelschool Stella Maris, die als handelsdaden, zelfs met het oog op het verwezenlijken van het statutaire doel dat bestond uit het aanbieden aan de leerlingen van stagemogelijkheden, op verkoperschap wezen ³¹ en bij de kwalificatie

²² *Ibid.*

²³ Voorz. Kh. Brussel, 24 januari 1994, *Handelspraktijken*, 1994/3, nr. 104.

²⁴ Voorz. Kh. Brussel, 9 augustus 1994, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1994, 472.

²⁵ Voorz. Kh. Brussel, 9 februari 1994, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1994, 434.

²⁶ Voorz. Kh. Brussel, 20 november 1995, *D.C.C.R.*, 1996, nr. 31, 114, met noot G.L. BALLON.

²⁷ Brussel, 19 september 1995, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1995, 492, met noot R. STRUBBE.

²⁸ Zie G. STRAETMANS, «Who's Who? Verkoper of consument blijft een pragende rechtsvraag», *D.C.C.R.*, 1996, nr. 33, 382-385; M. DENEFF en G. STRAETMANS, «De V.Z.W. en de W.H.P.C.: rechtseenheid of rechtsdifferentiatie», *R.Cass.*, 1997, 293-294 en G. STRAETMANS *Consument en markt*, Kluwer rechtswetenschappen, 1998, 152-159.

²⁹ Voorz. Kh. Neufchâteau, 23 november 1993, *Handelspraktijken*, 1994/1, nr. 1, bevestigd door Luik, 21 maart 1995, *Jaarboek handelspraktijken en Mededinging* 1995, 305.

³⁰ Voorz. Kh. Antwerpen, 10 september 1992, *Horeca Vlaanderen t/ Hotelschool Stella Maris*, A.R. 4625/92, *niet gepubliceerd*, maar wel hervormd in het hiernavermelde arrest van het Hof van beroep van Antwerpen, 20 december 1995.

³¹ Antwerpen, 20 december 1995, *A.J.T.*, 1996-1997, 537, met noot J. STEEN. Tegen dit arrest werd intussen met succes cassatieberoep ingesteld.

¹⁴ Voorz. Kh. Kortrijk, 22 mei 1995, *V.V.R. t/ Vlaanderen Bedevaarten*, A.R. 5346/94, *niet gepubliceerd*.

¹⁵ Brussel, 26 februari 1998, *V.V.R. t/ O.C.M.W. Huldenberg*, gepubliceerd in dit nummer.

¹⁶ Brussel, 2 december 1998, *B.D.S.T. en Azimut t/ V.V.R.* 1998/ A.R./521, *niet gepubliceerd*.

¹⁷ Zulks resulteerde immers uit de parlementaire voorbereidingsstukken van de W.H.P.C., zie *Gedr.St.*, *Senaat*, 1986-87, nr. 464-2, 17. Zie ook in die zin, J. STUYCK, «Algemene inleiding en toepassingsgebied», in *De nieuwe wet handelspraktijken*, J. STUYCK (ed.), Kluwer rechtswetenschappen, 1992, 24.

¹⁸ In die zin P. WYTINCK, «Artikel 1 W.H.P.C.», in *Artikelsgewijze commentaar handels- en economisch recht*, Kluwer rechtswetenschappen, OHRA - Losbladig, 20.

¹⁹ Daarbij verwijst het Hof naar Cass., 9 januari 1996, *Arr.Cass.*, 1996, 20.

²⁰ Brussel, 2 december 1998, *B.D.S.T. en Azimut t/ V.V.R.*, 1998/ A.R./521, 5, *niet gepubliceerd*.

²¹ Cass., 13 maart 1998, *J.T.*, 1998, 453 *T.B.B.R.*, 1998, 475. Volledigheidshalve moet worden toegevoegd dat het gegeven dat de B.V.V.O. een beroepsvereniging is in de zin van de wet van 31 maart 1898, vermoedelijk een belangrijke rol speelde bij de conclusie dat haar diensten geen handelsdaden zijn.

van een andere hotelschool die buiten de normale stageopdrachten recepties opluisterde.³²

Komt daarbij nog dat in de fameuse 'Rode Kruis'-zaken,³³ waarbij het niet-dringend betaald ziekenvervoer door het Rode Kruis (instelling van openbaar nut) aan de W.H.P.C. werd getoetst, geopteerd werd voor een toepassing van de criteria die het Hof van Cassatie met toepassing van de V.Z.W.-wet had ontwikkeld. Terwijl de rechtbank van koophandel het 'Rode Kruis', een bij wet opgerichte instelling van openbaar nut, de hoedanigheid van 'verkoper' toedichtte en bijgevolg de staking beval van een met de statuten van het 'Rode Kruis' strijdige commerciële activiteit, namelijk het niet-dringend betaald ziekenvervoer,³⁴ hervormde het Hof van Beroep de microbenadering die in het vonnis besloten lag ten voordele van een macrobenadering. Weliswaar ziet het Hof het 'Rode Kruis' als een 'verkoper' in de zin van de W.H.P.C.,³⁵ maar voegt eraan toe dat een rechtspersoon die wettelijk en statutair geen winst oogmerk nastreeft «zoals de V.Z.W., de instelling van openbaar nut, de beroepsvereniging enz., gerechtigd is om (...) bijkomstige of ondergeschikte handelsactiviteiten te voeren wanneer cumulatief aan volgende voorwaarden is voldaan; (1) de lucratieve activiteit moet in vergelijking tot de niet-commerciële, kwantitatief minder belangrijk zijn wat betreft de allocatie der middelen,³⁶ (2) de handelsactiviteit moet noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van het ideële oogmerk dat de vereniging nastreeft, (3) de opbrengsten van de handelsactiviteit worden aangewend ter verwezenlijking van datzelfde niet-economisch oogmerk».³⁷ De analyse van de activiteiten van het 'Rode Kruis'

in het licht van deze voorwaarden verloopt dan veeleer als een automatisme, «de commerciële activiteit die het Rode Kruis voert, is noodzakelijk om haar in staat te stellen haar niet-commerciële doelstellingen te realiseren».³⁸ Met voorgaande redenering maakt het Hof onomwonden duidelijk dat ten aanzien van V.Z.W.'s en andere soortgelijke instellingen of verenigingen een macrobenadering verkieslijk is.³⁹ Daarmee zoekt het aansluiting bij het arrest van het Hof van Cassatie van 3 oktober 1996,⁴⁰ waarin de commerciële activiteiten, met name zakentoeerisme en gastronomische weekends in de Waalse Ardennen van de V.Z.W. Horeca Wallonie op grond van dezelfde voorwaarden werden toegestaan, zodat geen overtreding meer kon worden vastgesteld van de W.H.P.C.⁴¹ Anders dan het Hof van Beroep in het 'Rode Kruis'-arrest, beperkt het Hof van Cassatie de analyse tot de V.Z.W.-wet van 27 juni 1921. Nadat aan de hand van voormelde criteria werd vastgesteld dat geen overtreding van de V.Z.W.-wet werd begaan, besloot het Hof van Cassatie dat ook van een overtreding van de W.H.P.C. geen sprake kon zijn. Terwijl het Hof van Cassatie in voormeld arrest geen uitdrukkelijke uitspraak doet over de relatie tussen beide wetten, gaven ondergetekenden op de vraag of best rechts-eenheid dan wel rechtsdifferentiatie wordt nagestreefd tussen de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C., reeds een aanzet tot antwoord.⁴²

inbreuk pleegt wanneer de door haar «gestelde daden van koophandel ondergeschikt blijven aan het ideël, maatschappelijk doel», (zie Voorz. Kh. Kortrijk, 21 oktober 1991, *Jaarboek Handelspraktijken 1991*, 559, met noot P. SOURBRON, «De V.Z.M. als 'handelaar' en/of 'verkoper': heden en verleden».

³⁸ Brussel, 29 oktober 1997, *D.C.C.R.*, 1998, nr. 38, 57, met noot P. DE VROEDE, *Jaarboek Handelspraktijken 1997*, 601. De inkomsten die de betrokken instelling uit de commerciële activiteit genereert, zijn niet doorslaggevend voor de beoordeling van het ondergeschikte karakter van de activiteit. Aldus lijkt het Hof verder te gaan dan het hierboven geanalyseerde vonnis bij toepassing van de W.H.P., (zie Voorz. Kh. Gent, 14 januari 1991, *Jaarboek Handelspraktijken 1991*, 541), waarin de nadruk erop werd gelegd dat het project niet zelfbedruipend was, al moet daaraan worden toegevoegd dat ook het Hof onderkent dat het niet-dringend ziekenvervoer, te midden talrijke activiteiten, «slechts een beperkt onderdeel vormt, waarvoor maar een klein gedeelte van de beschikbare menselijke en materiële middelen wordt aangewend».

³⁹ Vergelijk met Luik, 9 februari 1996, *R.R.D.*, 1996, 441, met noot, waarin het Hof een V.Z.W. die objectieve daden van koophandel stelt i.v.m. kunstmatige inseminatie van koeien en vaarzen allereerst aanmerkt als verkoper in de zin van de W.H.P.C. om dan te besluiten: «L'activité de nature économique à laquelle se livre une a.s.b.l. qui ne poursuit ni son enrichissement ni un gain direct ou indirect pour ses membres n'est pas commerciale dès lors que cette activité revêt un caractère accessoire, qu'elle est nécessaire pour permettre la réalisation de l'oeuvre de bienfaisance, d'enseignement ou ou d'intérêt général qui forme l'objet de l'association et que celle-ci consacre à cette fin l'intégralité des recettes ainsi obtenues».

⁴⁰ Het Hof verwijst zelfs naar het cassatiearrest.

⁴¹ Cass., 3 oktober 1996, *R.W.*, 1996-97, 1192; *R.Cass.*, 1997, 295. Zie hierover M. DENEFF, «Over V.Z.W.'s, volkstoerisme en handelsactiviteiten met of zonder winst oogmerk» (noot onder Cass., 3 oktober 1996), *T.R.V.*, 1997, 217-225.

⁴² Zie M. DENEFF en G. STRAETMANS, «De V.Z.W. en de W.H.P.C.: rechtseenheid of rechtsdifferentiatie», *R.Cass.*, 1997, 293294.

³² Voorz. Kh. Namen, 14 december 1994, *Handelspraktijken*, 1995/1, nr. 1, bevestigd door Luik, 13 oktober 1995, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1995*, 504, met noot A. PUTTEMANS.

³³ Zie Voorz. Kh. Brussel, 19 februari 1997, *A.J.T.*, 1996-1997, 366, met noot G. STRAETMANS, en Brussel, 29 oktober 1997, *D.C.C.R.*, 1998, nr. 38, 57, met noot P. DE VROEDE; *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1997*, 601 en besproken in G. STRAETMANS, *Consument en markt*, Kluwer rechtswetenschappen, 1998, 157-159.

³⁴ Voorz. Kh. Brussel, 19 februari 1997, *A.J.T.*, 1996-1997, 366, met kritische, afwijzende noot van G. STRAETMANS, «Een groot rood kruis door het niet-dringend betaald ziekenvervoer?». Zie evenwel in dezelfde zin als het geciteerde vonnis, Voorz. Kh. Brussel, 2 september 1996, N.V. Ambu 90 t/ V.Z.W. Les Ambulances Medis, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1996*, 540, «Een onderneming die een handelsactiviteit uitoefent in de vorm van een V.Z.W. en daar de specifieke voordelen van geniet, onder meer op fiscaal, administratief en boekhoudkundig vlak, geniet een onrechtmatig concurrentievoordeel en begaat een daad strijdig met de eerlijke handelsgebruiken», en in dezelfde zin, Voorz. Kh. Brussel, 10 maart 1997, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1997*, 466.

³⁵ Daarbij zij opgemerkt dat niet ontkend kan worden dat in de huidige stand van het recht, het vervoer van personen tegen betaling, een commerciële dienst of daad van koophandel is in de zin van art. 2, vierde lid, W.Kh.

³⁶ Daarbij is de hoegrootheid van de inkomsten die worden gegenereerd uit de commerciële activiteit, niet determinerend.

³⁷ Brussel, 29 oktober 1997, *R.W.*, 1997-98, 884; *D.C.C.R.*, 1998, nr. 38, 57, met noot P. DE VROEDE, *Jaarboek Handelspraktijken 1997*, 601. Reeds onder de WHP besloot een handelsrechter dat een V.Z.W., die de verdediging van de belangen van de leden van de N.C.M.V. op het gebied van fiscaliteit, verzekeringen, sociale- en handelswetgeving opneemt en daartoe een jaarbeurs organiseert, en die derhalve niet het stellen van daden van koophandel tot doel heeft, geen

10. Van beide methodes tot inperking van het verkopersbegin vindt men niets terug in het 'Spoor Twee'-arrest. Bij een macro-interpretatie zou de V.Z.W. Spoor Twee wellicht uit het verkopersbegrip worden geweerd, nu de Gentse rechter, opmerkelijk genoeg, vaststelt, evenwel zonder er de logische gevolgen aan te koppelen, dat de V.Z.W. Spoor Twee «andere niet-commerciële en ongetwijfeld maatschappelijk waardevolle activiteiten ontplooit en dat de exploitatie van het kwestieuze strijkatelier als bijkomstig moet worden beschouwd». Zelfs volgens de micro-beoordeling lijkt het geenszins uitgesloten dat de betrokken V.Z.W. aan de toepassing van het verkopersbegrip ontsnapt. Men kan immers in de lijn van het arrest inzake O.C.M.W. Huldenberg stellen dat de V.Z.W. *de facto* geen enkel winstoogmerk nastreeft met haar «strijkverdrif». Zonder winstoogmerk lijkt de kwalificatie als handelsdaad voor de strijkverrichtingen en bijgevolg die als verkoper overeenkomstig art. 1.6.a. W.H.P.C. voor de V.Z.W. uitgesloten, al kan men *in abstracto* wel van een daad van koophandel gewagen, namelijk het strijken van textiel tegen betaling.

Had het Hof ernstig werk gemaakt van de *juridische* kwalificatie van de V.Z.W. Spoor Twee als «verkoper van diensten» overeenkomstig art. 1.6.a. W.H.P.C., dan had het een uitgelezen kans te baat kunnen nemen om de afbakeningscriteria te verfijnen. *In casu* vergenoegt het Hof zich evenwel tot een eenvoudige verwijzing naar de «restcategorie» van verkopers, vervat in art. 1.6.c. W.H.P.C.,⁴³ zodat de V.Z.W. Spoor Twee zonder meer verkoper wordt.

B. Volwaardige/bijkomstige economische activiteit

11. Zoals men merkt, blijft de problematiek van de V.Z.W. met economische activiteiten⁴⁴ niet alleen een bijzonder heikele kwestie bij de toepassing van de W.H.P.C., maar ook voor de naleving van de V.Z.W.-wet. Wat laatstvermeld probleem betreft, mag thans worden gesteld dat de meerderheidsopvatting in rechtsleer en rechtspraak met toepassing van de V.Z.W.-wet, de grens aan de niet-noodzakelijke economische activiteit stelt aan de hand van drie (overigens door de rechtspraak van het Hof van Cassatie, – minstens impli-

ciet –, bevestigde) criteria,⁴⁵ terwijl een minderheidsstroming de hoofdzakelijk economische activiteit toestaat op voorwaarde dat de opbrengsten worden besteed aan de verwezenlijking van het altruïstisch oogmerk van de vereniging.

12. Ook deze rechtsvraag naar de toelaatbare economische activiteiten voor V.Z.W.'s, wordt in het 'Spoor Twee'-arrest niet helder beantwoord. Terwijl de Federatie de schending van art. 1 V.Z.W.-wet niet aanvoert als grondslag om via de onwettige mededinging tot overtreding van de W.H.P.C. te besluiten,⁴⁶ antwoordt het Hof op het argument van de V.Z.W. Spoor Twee dat het strijken van textiel een bijkomstige, geïsoleerde en niet volwaardige economische activiteit betreft die ondergeschikt is aan de hogere doelstelling van de V.Z.W. (arrest punt 4.2 en 6.2). Deze o.i. duidelijke referentie aan de macro-analyse met het oog op de rechtstreekse diskwalificatie van de V.Z.W. als «verkoper van diensten» gaat evenwel aan de rechter voorbij.

De overwegingen op grond waarvan het Hof tot het tegendeel besluit, zijn in het licht van voornoemde cassatierechtspraak en de toepassing die daarvan werd gemaakt in het 'Rode Kruis'-arrest, op zijn zachtst gezegd, weinig juridisch te noemen. Zo maakt het Hof in punt 6.2. van het arrest melding van een krantenartikel waarin het initiatief als succesrijk wordt bestempeld, een activiteitenverslag (en een aankondigingsfolder) waaruit volgt dat het aantal voltijdse strijktsters van vier naar vijf werd opgedreven en de niet-te-gengesproken bewering dat de regio Hamme slechts vijftien andere strijktsters telt. Ook de verwijzing door de V.Z.W. Spoor Twee naar de noodzaak van het strijkatelier voor het bereiken van haar niet-economische doelstellingen, een criterium dat overigens door het Hof van Cassatie wordt aangereikt, krijgt een even summier behandeling. Het Hof oordeelt dat het geven van een opleiding en het verschaffen van een werkervaring «evengoed (kunnen) gerealiseerd (worden) door het strijken van textiel dat aan de deelnemers zelf toebehoort of door het strijken van steeds dezelfde kledingstukken».

Bovendien blijkt het arrest niet gespeend van enige consistentie. Terwijl het Hof, zoals hierboven vermeld, op grond van feitelijke argumenten besluit dat «[g]eïntimeerde niet kan worden bijgevalen waar zij stelt dat het om een bijkomstige, geïsoleerde en niet volwaardige economische activiteit gaat» (punt 6.2), wordt in de voorlaatste alinea van punt

⁴³ Zie arrest punt 6.4.

⁴⁴ Wij verkiezen de term «economische activiteit» boven de in art. 1 V.Z.W.-wet vernoemde «nijverheids- of handelszaken» en sluiten daarmee aan bij de rechtsleer die de problematiek bestudeert over het onderscheid van handelsactiviteiten en burgerlijke activiteiten heen: G.L. BALLON, «Over de commerciële activiteiten en het ontbreken van winstoogmerk in de V.Z.W.», *Z. W.*, 1991, (57), p. 58, nr. 3; M. COIPEL, «Le rôle économique des A.S.B.L. au regard du droit des sociétés et de la commercialité», in *l'A.S.B.L.-Evaluation critique d'un succès*, C.D.V.A., Gent, Story-Scientia, 1985, (p. 93), p. 124, nrs. 74-82; D. DE GREEF, «Faillissement van een V.Z.W.» *Jura Falconis*, 1982-83, (7), p. 9, nr. 7; J. LINDEMANS, *Verenigingen zonder winstoogmerk*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1958, p. 58, nr. 78; R. VERHEYDEN, «Het gebrek aan overheidscontrole in het belang van derden op de verenigingen zonder winstoogmerk», *R.W.*, 1977-1978, (482), 505; anders: J. PROSMANS, «Les A.S.B.L. peuvent-elles exercer des activités de nature économique ou commerciale?», *T.B.H.*, 1984, (164), p. 166, nrs. 12-19; M. WOLFCARIUS, «Les activités commerciales des associations sans but lucratif», *R.P.S.*, 1979, p. 204 bestudeert enkel de toegelaten «commerciële» activiteiten.

⁴⁵ Een economische activiteit is bijkomstig en dus toegestaan als: (1) de economische activiteiten t.a.v. de niet-economische kwantitatief minder belangrijk zijn wat betreft de omvang van de aangewende middelen; (2) de economische activiteiten, rechtstreeks of onrechtstreeks, het altruïstisch oogmerk bevorderen; en (3) de opbrengsten van de economische activiteiten worden aangewend voor de realisatie van het altruïstisch oogmerk. Ook *supra*, randnr. 9.

⁴⁶ Zoals dat bijvoorbeeld wel het geval was in Cass., 3 oktober 1996, *R. Cass.*, 1997, 288, met noot M. DENEFF en G. STRAETMANS; *R.W.*, 1996-97, 1192; *T.R.V.*, 1997, 217, met noot M. DENEFF, waarin uitdrukkelijk werd geargumenteed dat het verbod op nijverheids- en handelsactiviteiten uit art. 1 V.Z.W.-wet was overtreden en de V.Z.W. in kwestie bijgevolg een met de eerlijke handelspraktijken strijdige daad stelde. Zie voor andere voorbeelden van onwettige mededinging door een overtreding van de V.Z.W.-wet: Voorz. Kh. Brussel, 2 september 1997, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1997, 523 en Voorz. Kh. Brussel, 25 november 1997, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1997, 523.

7 onverbloemd overwogen «dat de exploitatie van het kwestieuze strijkatelier als bijkomstig moet worden beschouwd».

C. Afwenden van tewerkstellingssubsidies

13. Een (vooral beleidsmatig) gevoelige kwestie die in het 'Spoor Twee'-arrest ook wordt aangesneden, betreft de aanwending van overheidssubsidies voor het strijkatelier. *In casu* wordt het strijkproject immers «bemand» middels terbeschikkingstelling door het O.C.M.W. van bepaalde met haar krachtens een arbeidsovereenkomst verbonden personen. Deze gang van zaken wordt wettelijk geschraagd door art. 60, § 7, O.C.M.W.-wet, op grond waarvan het O.C.M.W. mag optreden als «werkgever» van de ingeschakelde bestaansminimumtrekkers die daarna ter beschikking kunnen worden gesteld van een gemeente, een V.Z.W. met sociaal of cultureel doel of een ander O.C.M.W.⁴⁷ De art. 33 en 34 van de wet van 22 december 1995 houdende maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid promoten dergelijke terbeschikkingstelling door een volledige vrijstelling van alle werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid.⁴⁸

In het licht van deze bepalingen houdt de vordering van de Federatie tot staking van de tewerkstelling van werknemers in het strijkatelier zonder de betaling van sociale zekerheidsbijdragen, geleid op de wettelijke basis waarop deze tewerkstelling wordt gerealiseerd, weinig steek.⁴⁹ Het feit dat het Hof deze overige argumenten afdoet met de zienswijze dat ze niet nader moeten worden onderzocht (arrest punt 9), lijkt in die lijn op een vaststelling van hun ongegrondheid. Het feit dat ook het beschikkend gedeelte van het stakingsbevel terzake het stilzwijgen bewaart, mag worden gelezen als een bevestiging daarvan.

D. Dienst onder de kostprijs op de reguliere markt

14. Wat het Hof de V.Z.W. Spoor Twee dan wel *in concreto* aanwrijft, is het strijken van textiel tegen een prijs die niet overeenstemt met de normale kostprijs voor diezelfde dienst op diezelfde markt. Het beveelt dan ook de staking van deze met de eerlijke handelspraktijken strijdige daad.

Tot dit besluit komt het Hof na de door de V.Z.W. aangekende prijzen voor het strijken van textiel te vergelijken met de prijzen die voor dezelfde dienstprestatie resulteren uit een door de Federatie zelf gevoerd onderzoek bij haar leden. Zuiver op basis van de prijs van de arbeid acht de rechter de door de V.Z.W. gehanteerde prijzen niet economisch haalbaar *in een reguliere tewerkstelling*. De prijzen zijn immers ver beneden een normaal verantwoorde kostprijs (arrest punt 7). Dat het initiatief daarbij louter plaatselijk is, acht het Hof irrelevant.

Daarbij kunnen op grond van de W.H.P.C. volgende kanttekeningen worden geplaatst. Allereerst verbiedt art. 40 W.H.P.C. slechts de verkoop met verlies van producten. Hieruit zou men kunnen afleiden dat de verkoop met verlies van diensten, dus onder een bepaalde marktprijs, buiten schot van de W.H.P.C. blijft. De rechtsleer en rechtspraak hebben het doorgaans zo niet begrepen en verwijzen naar het 'catch all'-karakter van art. 93 W.H.P.C. om verkoop met verlies van diensten alsnog als een *marktdestructieve praktijk* onder het toepassingsgebied van de W.H.P.C. te brengen. Zoals men weet, verkreeg art. 54 W.H.P. (thans art. 93 W.H.P.C.) «une portée générale et est, dès lors, applicable à des actes qui sont ou non interdits par d'autres dispositions de la même loi».⁵⁰ Toch blijft o.i. de stelling verdedigbaar dat het 'catch all'-karakter van art. 93 W.H.P.C. zich anders voordoet bij handelspraktijken die de wetgever uitdrukkelijk verbood dan bij handelspraktijken die de wetgever niet viseert.⁵¹ Immers, aangezien de wetgever een bijzondere verbodsbepaling insluit in de W.H.P.C. zelf, spreekt hij zich uitdrukkelijk en op uitputtende wijze uit. Het feit dat hij geen verkoop met verlies van diensten viseert, wijst er dan op dat de wetgever het verbod daarvan niet nodig achtte.⁵² Een andere toepassing zou bovendien afbreuk doen aan de restrictieve interpretatie die eigen is aan bepalingen die een uitzondering vormen op de vrijheid van handel, besloten in het Decreet D'Allarde.

Voorname zienswijze ten spijt, resulteert uit de rechtspraak op grond van de W.H.P.C. dat een beroep op art. 93 om marktdestructieve praktijken te beteugelen toch in uitzonderlijke omstandigheden mogelijk is. «Van een autodestructieve praktijk kan worden gesproken, indien het gaat om een handelswijze die, wanneer zij systematisch wordt toegepast, moet leiden tot de ondergang van de onderneming. Daardoor maakt deze het andere ondernemingen minstens tijdelijk onmogelijk om op een normale manier handel te drijven of wordt dit aanzienlijk bemoeilijkt (...). Het gevolg van zulke praktijken is marktbederf, het grondig verstoren van de aanbodskansen van andere handelaars door een desorganisatie van de markt gedurende een min of meer lange periode».⁵³ Hieruit volgt dat slechts bij bewezen marktbederf een beroep op de W.H.P.C. ter beteugeling van zogenaamde marktdestructieve handelspraktijken, en zo er toch sprake is van een dergelijke praktijk, wordt dit genoegzaam door concrete feiten onderbouwd.

Zo wees de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel van Doornik nog onder de oude W.H.P. (die op dit punt evenwel niet werd gewijzigd) de vordering tot staken van het gratis aanbieden van kleine advertenties van particulieren in een reclameblad af, omdat het invoegen van gratis advertenties «n'est pas (en lui-même) répréhensible, car il fait partie de l'arsenal des moyens d'exercice de la libre concurrence» en

⁵⁰ Cass., 27 mei 1977, *Pass.*, 1977, I, 995 noot E.K.

⁵¹ Zie hierover uitgebreid G. STRAETMANS, «Marktdestructieve geschkenpraktijken», *D.C.C.R.*, 1993, 150-157.

⁵² Men kan toch bezwaarlijk aannemen dat art. 93 W.H.P.C. zich als algemene (vangnet)bepaling ten doel stelt alsnog te verbieden wat de wetgever uitdrukkelijk buiten het toepassingsgebied van de bijzondere verbodsbepalingen hield.

⁵³ Zie G.L. BALLON, «Reclame om motorbrandstoffen en vloeibare brandstoffen», (noot onder Kh. Brussel, 29 juni 1981), *R.W.*, 1981-1982, 1365.

⁴⁷ L. LAUWEREYS en I. NICAISE, *o.c.*, 15-20.

⁴⁸ Wet van 22 december 1995 houdende maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid, *B.S.*, 30 december 1995, aangevuld met art. 165-168 van de wet van 29 april 1996 houdende sociale bepalingen, *B.S.*, 30 april 1996. Uitvoeringsmaatregelen bij K.B., 28 mei 1996, *B.S.*, 16 juli 1996 en K.B., 2 april 1998, *B.S.*, 11 april 1998.

⁴⁹ Zie hierover IV, verfijning tweede criterium.

«il ne résulte pas des éléments produits qu'on ait entendu mener une pratique suicidaire ni qu'il ait voulu provoquer la ruine des demandeurs et qu'il n'est pas établi par ailleurs qu'un quelconque discrédit a entaché leur probité commerciale». ⁵⁴

De toegift van een gratis belastingdiskette aan alle abonnees van een uitgeverij werd wel als marktdestructief beschouwd, omdat «het geschenk een relatief belangrijke marktwaarde van 13.090 frank bezit; de abonnees (van de uitgeverij, verweerster, die de diskette toegaf) gedurende één jaar met de belastingdiskette voortkunnen; de eiseres (concurrent die soortgelijke diskettes produceert) zich speciaal toelegt op de productie en distributie van deze belastingdiskettes, die 90% van haar omzetcijfer vertegenwoordigen; verweerster zich speciaal richt tot een cliënteel, met name de accountants, die bij uitstek cliënten zijn bij eiseres, en verweerster na de beëindiging in der minne van de distributieovereenkomst onmiddellijk op agressieve wijze overgaat tot het doodconcurreren van eiseres». ⁵⁵

Het gratis uitdelen van ijslolly's ter lancering van de nieuwe 'Twingo' van Renault, in volle toeristisch seizoen, in een aantal kustgemeenten én in de onmiddellijke nabijheid van een aantal ijsalons of ijskramen, werd eveneens als een marktdestructieve praktijk beschouwd. ⁵⁶ In dezelfde lijn oordeelde de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brugge «dat het een verkoper niet verboden is gratis en zonder aankoopverplichtingen wervings- of goodwillgeschenken uit te delen, mits hij het daardoor andere ondernemingen niet onmogelijk maakt of aanzienlijk bemoeilijkt om op een normale manier handel te drijven. Een verhuurder van fietsen die in volle toeristisch seizoen op de zeedijk een groot aantal drankjes gratis uitdeelt, op enkele meter van een frituur die het onder meer moet hebben van de verkoop van drankjes, begaat een daad strijdig met de eerlijke handelsgebruiken». ⁵⁷ Naar aanleiding van eerstvermelde zaak besloot de annotator dat «van onrechtmatig marktbederf slechts sprake kan zijn na een zorgvuldige afweging van belangen. Hoewel een handelaar het recht heeft gratis geschenken uit te delen, kan hij onrechtmatig handelen, wanneer de schade die hij daarmee aan een andere handelaar berokkent, in geen enkele verhouding staat tot het voordeel dat hij daar zelf bij heeft. In dat geval is er sprake van misbruik van recht». ⁵⁸

Een Mechels rechter overwoog zelfs dat «de toepassing van verlaagde, zelfs verlieslatende, prijzen voor diensten op zichzelf niet strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken, wanneer die prijsvermindering niet plaatsgrijpt in samenhang met bijzondere bijkomende omstandigheden die aan een in beginsel normale concurrentiedaad een onrechtma-

tig karakter verlenen». ⁵⁹ *In casu* verhuurde een ondernemer in al zijn vestigingen videocassettes tegen verlieslatende prijzen met het oog op het uitbreiden van zijn klantenbestand. De rechter onderzocht de marktsituatie en stelde vast dat de betrokken ondernemer op dat ogenblik het hoofd had te bieden aan concurrentie van andere winkelketens met een vergelijkbaar of hoger marktaandeel en dat, wanneer de verdedigingspolitiek de eliminatie van concurrenten tot gevolg zou hebben, zulks resulteerde uit de concurrentiestructuur van de markt, onderhevig aan de wet van vraag en aanbod. ⁶⁰

Met stelligheid mag daaruit worden besloten dat de beoogeling van marktdestructieve praktijken middels art. 93 W.H.P.C. een mogelijkheid met veeleer beperkte slagkracht is. Daarbij tot slot nog dit. Hoe zou men nagaan of een dienst met verlies wordt verkocht? Moet men het verlieslatende karakter van de dienst op zichzelf geïsoleerd analyseren of moet men de dienst binnen het totale dienstenpakket van de dienstverlener beoordelen? Leidt de toetsing aan gangbare marktprijzen bij concurrenten als doorslaggevend criterium voor de eerlijkheid van de handelspraktijk niet tot een verstarring van de mededinging? ⁶¹ Is de merkbare invloed *c.q.* het daadwerkelijk destructieve karakter, op de 'normale' mededinging niet bepalend om van oneerlijke handelspraktijken te spreken (immers, '*de minimis non curat praetor*')? En, is daarbij het louter plaatselijk blijven van het vermeende marktversturende initiatief niet relevant?

In het licht van deze rechtspraak is het overigens opmerkelijk dat het hof van beroep *in casu* nalaat te toetsen of de beroepsbelangen van de concurrerende strijkateliers daadwerkelijk geschaad zijn (of kunnen worden). Uit een succesrijk concurrerend initiatief volgt immers niet noodzakelijk dat de beroepsbelangen in strijd met de normale mededingingsvoorwaarden (kunnen) worden geschaad. Een wetsconforme toepassing van art. 93 W.H.P.C. vereist nog steeds een duidelijke motivering op dit punt.

IV. VERFIJNING VAN DE AFBAKENINGSCRITERIA?

15. De situatie van de V.Z.W. Spoor Twee is allesbehalve uniek en zelfs typerend voor een belangrijk deel van de nog actieve V.Z.W.'s ⁶² die er economische bedrijvigheden op nahouden, ⁶³ zoals bepaalde V.Z.W.'s, actief in de sociale eco-

⁵⁹ Voorz. Kh. Mechelen, 30 november 1995, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1995*, 456.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ In dit verband moet erop worden gewezen dat de 'marktprijs' niet wordt gehanteerd voor de beoogeling van verkoop met verlies van producten. De bevoorradings- en de herbevoorradingsprijzen spelen daarbij een doorslaggevende rol.

⁶² Het totaal aantal nog actieve V.Z.W.'s varieert enigszins naargelang de bron die men raadpleegt, maar gemiddeld genomen zouden er 26.000 nog actieve V.Z.W.'s zijn op een totaal van ongeveer 80.000 (zie bijvoorbeeld D. COECKELBERGH, *Praktijkids voor V.Z.W.'s*, Diegem, Ced. Samsom, losbladig, 2.1.1.10; D. SAUER, «De V.Z.W.-sector en zijn maatschappelijk belang», in *75 Jaar Belgisch V.Z.W.-recht*, Gent, Mys & Breesch, 1996, 3).

⁶³ Voor een rangschikking van V.Z.W.'s volgens hun activiteiten, raadplege bv. X. FOSSOUL, «Inventaire des pratiques», in *Les A.S.B.L.-Evaluation critique d'un succès*, CDVA, Gent, Story-Scientia, 1985, 16-45.

⁵⁴ Rb. Kh. Doornik, 27 januari 1982, *B.R.H.*, 1982, II, 517, met noot G.L. BALLON.

⁵⁵ Voorz. Kh. Brussel, 3 januari 1992, *D.C.C.R.*, 1993, nr. 18, 146, met noot G. STRAETMANS.

⁵⁶ Zie Voorz. Kh. Brugge, 11 februari 1994, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1994*, 312 met afwijzende noot J. STUYCK.

⁵⁷ Voorz. Kh. Brugge, 12 september 1995, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1995*, 407.

⁵⁸ J. STUYCK, «Wervingsgiften en marktbederf», *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging 1994*, 318.

nomie.⁶⁴ De hierboven vermelde discussiepunten illustreren daarbij genoegzaam de roep naar meer rechtszekerheid. Hierna wordt een bescheiden poging ondernomen om de door het Hof van Cassatie aangereikte afbakeningscriteria wat scherper te stellen in het licht van een gezamenlijke toepassing van de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C. Voorafgaand dient daarbij opgemerkt dat het wenselijk is de hiernavolgende denkoefening ook te maken voor andere verenigingsvarianten, zoals beroepsverenigingen, O.C.M.W.'s, instellingen van openbaar nut, internationale verenigingen... Alleen op die manier kan een daadwerkelijke rechtseenheid worden bewerkstelligd.

16. Hiernavolgende verfijning wil hoofdzakelijk de mechanische toepassing in het 'Spoor Twee'-arrest van zowel het verkopersbegrip als het verbod vervat in art. 93 W.H.P.C. op de korrel nemen.

Het debat over het verkopersbegrip en V.Z.W.'s doet zich, zoals vermeld, op een bijzondere wijze voor, omdat daarbij de gezamenlijke toepassing van de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C. aangewezen is. De onderliggende vraag blijft onverkort of de V.Z.W.-wet, krachtens het '*lex specialis*'-beginsel, kan worden beschouwd als een interpretatieve wet van de W.H.P.C.. Het antwoord op die vraag leidt tot rechtseenheid of rechtsdifferentiatie tussen beide wetten. Hoewel het Hof deze vraag in onderhavig arrest uit de overwegingen bant, leidt de microbenadering, waarvan het arrest toepassing maakt, tot rechtsdifferentiatie tussen de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C. Zoals reeds elders verwoord, kan de macrobenadering rechtseenheid bewerkstelligen, en ze kan dit doen op twee manieren.

Op een eerste, veeleer pragmatische, manier zouden V.Z.W.'s *rechtstreeks* op basis van de macrobeoordeling uit het verkopersbegrip kunnen worden geweerd, namelijk door aan te nemen dat men geen verkoper is wanneer de toekomstige economische activiteiten volledig ondergeschikt zijn aan het niet-economische hoofddoel. Deze weg lijkt de meerderheidsrechtspraak (vooralsnog) niet te bewandelen. De microbenadering op grond waarvan V.Z.W.'s op basis van een geïsoleerde economische activiteit toch als verkoper in de zin van de W.H.P.C. worden beschouwd, die ook in onderhavig arrest wordt toegepast, is namelijk moeilijk te bekritiseren. De W.H.P.C. zelf lijkt de microredenering aan te kleven door elke beroepsmatige, commerciële, financiële of industriële activiteit waarbij goederen of diensten te koop worden aangeboden of verkocht, als een voldoende voorwaarde voor het verkopersbegrip aan te merken. De rechtseenheid tussen de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C. wordt dan o.i. terecht toch nog, zij het *onrechtstreeks*, bewerkt via de macroredenering door de door het Hof van Cassatie op grond van de V.Z.W.-wet ontwikkelde criteria overeenkomstig toe te passen. Daaruit volgt dat V.Z.W.'s waarvan de economische activiteiten aan de toekomstigheidscriteria beantwoorden, weinig kan worden aangewreven, ook al zijn ze verkoper. Dit is o.i. een gelukkige evolutie, zij het dat aldus een minder pragmatische oplossing voorligt dan de eerstvermelde.

Voor alle duidelijkheid worden de criteria van het Hof van Cassatie, overgenomen door het Hof van Beroep te Brussel in het 'Rode Kruis'-arrest, thans kort herhaald. De V.Z.W.'s zijn gerechtigd om toekomstige of ondergeschikte economische activiteiten te voeren op voorwaarde dat (1) de economische activiteiten t.a.v. de niet-economische *kwantitatief minder belangrijk* zijn wat betreft de allocatie der middelen; (2) de economische activiteiten *noodzakelijk* zijn voor de verwezenlijking van het altruïstisch oogmerk; en (3) de opbrengsten van de economische activiteiten worden *aangewend voor de realisatie van datzelfde altruïstisch oogmerk*. Daarbij zij herhaald dat de hoegrootheid van de inkomsten die worden gegenereerd uit de commerciële activiteit, niet determinerend is voor de toekomstigheid.

Voor een afbakening van het verkopersbegrip in de huidige stand van het recht is het nuttig deze veeleer vage criteria aan de hand van recente jurisprudentiële tendensen te verfijnen. Daarbij is het zaak een al te mechanische toepassing van het verkopersbegrip uit de W.H.P.C. te vrijdelen. De hierna gesuggereerde verfijning moet dan ook met de nodige flexibiliteit worden benaderd. Ze reikt tendensen uit de rechtspraak aan die rechters kunnen aangrijpen voor de oplossing van toekomstige gevallen, zij het niet zonder daarbij oog te hebben voor de concrete omstandigheden van het voorliggende geval.

In de eerste plaats is een daadwerkelijke deelname aan het economische verkeer essentieel. Het *eerste criterium*, namelijk de (kwantitatieve) allocatie van de middelen/productiefactoren, zal o.i. zwaar wegen. Om het te beoordelen kan in de praktijk worden gekeken naar het aantal personen dat een V.Z.W. afvaardigt voor de economische activiteit of naar de hoeveelheid werkmiddelen die een V.Z.W. eraan besteedt. In elk geval is de afweging, zoals toegepast in het onderhavige arrest, tussen het aantal in de V.Z.W. tewerkgestelde strijktsters en het totale aantal strijktsters in de regio niet dienend om te bepalen of daadwerkelijk een economische activiteit wordt opgenomen.

Daarnaast is, in navolging van voornoemde rechtspraak,⁶⁵ de wijze waarop die 'economische' activiteit wordt ondernomen, mee bepalend. Richt de V.Z.W. zich met die economische activiteit tot een beperkt en eigen publiek en/of blijft de economische activiteit in tijd, ruimte en personeel beperkt, dan kan bezwaarlijk worden aangenomen dat zij de concurrentie met mededingers doorkruist en derhalve van aard is hun beroepsbelangen te schaden. De geografische en personele inperking van de ondernomen activiteit is derhalve bepalend om van een economische activiteit te spreken die van aard is om de mededinging te beïnvloeden, net zoals, onder verwijzing naar de hierboven vernoemde toepassingsgevallen,⁶⁶ de beperking in de tijd of de regelmaat van de activiteit.

Over het *tweede criterium*, namelijk dat de economische activiteit noodzakelijk moet zijn voor de verwezenlijking van

⁶⁴ Voor toelichting bij het begrip «sociale economie» raadpleeg o.m. M. DENEFF en K. GEENS, «De rechtsvormen van de ondernemingen in de sociale economie», eindrapport project nr. SE/01/013, 1 januari 1996-31 december 1997, DWTC, *onuitg.*, 4-16; L. LAUWEREYS en I. NICAISE, 3-14.

⁶⁵ Zie o.m. Voorz. Kh. Kortrijk, 22 mei 1995, V.V.R. t/ Vlaanderen Bedevaarten, A.R. 5346/94, *niet gepubliceerd*; Brussel 26 februari 1998, V.V.R. t/ O.C.M.W. Huldenberg, gepubliceerd in dit nummer.

⁶⁶ Zie o.m. Brussel, 19 september 1995, *Jaarboek Handelspraktijken en Mededinging* 1995, 492, met noot R. STRUBBE.

de ideële doelstellingen,⁶⁷ kan met het Hof van Beroep te Brussel worden besloten dat het noodzakelijksheidskarakter slechts marginaal kan worden getoetst.⁶⁸ *In casu* bood een O.C.M.W. de plaatselijke bevolking goedkope reizen aan. Nadat het Hof had vastgesteld dat O.C.M.W.'s krachtens art. 57, eerste lid, van de O.C.M.W.-wet tot taak hebben aan de personen en gezinnen de dienstverlening te verzekeren waartoe de gemeenschap gehouden is, besloot het dat «het O.C.M.W. in beginsel naar eigen inzien apprecieert welke noden, vanuit maatschappelijk oogpunt beschouwd, behartenswaardig zijn. Het Hof kan desbetreffend slechts marginaal toetsen of in een concreet geval een aangeboden dienstverlening redelijkerwijs kan passen binnen het bestek van hetgeen maatschappelijk gangbaar als een behoefte kan worden beschouwd.»⁶⁹ Verder dient te worden opgemerkt dat de rechter geen opportuniteitscontrole heeft door te voeren op een wettelijk voordeelsstatuut dat aan bepaalde rechtspersonen wordt toegekend.

De verfinjing van het *derde criterium*, namelijk dat de opbrengsten van een economische activiteit moeten worden aangewend voor de niet-economische doelstelling, kan dan kort zijn. Daarmee is immers slechts een voorwaarde, die reeds besloten lag in de V.Z.W.-wet, herhaald. Het spreekt dan voor zichzelf dat van zodra gegenereerde winsten uit toekomstige economische activiteiten worden aangewend voor andere dan de vooropgestelde niet-economische doelstellingen, geen daadwerkelijk onderscheid meer te maken is met andere, zuivere mededingers.

V. BESLUIT

17. Elke afbakening houdt een zekere willekeur in; zo ook voormelde criteria, die slechts rechtseenheid zullen bewerkstelligen wanneer ze door de rechters met oog voor de realiteit *in concreto* worden toegepast. Idealiter blijft het aan de wetgever om klaarheid te scheppen.⁷⁰ Nochtans moet men vaststellen dat de wetgever zich daartoe (vooralsnog) niet geroepen voelt. De recente wetsontwerpen tot wijziging van de W.H.P.C.⁷¹ en V.Z.W.wet⁷² getuigen daarvan.

⁶⁷ Los van de kritiek die men op dit criterium kan hebben, zie M. DENEFF, «Over V.Z.W.'s, volkstoerisme en handelsactiviteiten met of zonder winstoogmerk» (noot onder Cass., 3 oktober 1996), *T.R.V.*, 1997, p. 223, nr. 11.

⁶⁸ Brussel, 26 februari 1998, V.V.R. t/O.C.M.W. Huldenberg, gepubliceerd in dit nummer.

⁶⁹ Aangezien vakantieverblijven in het buitenland en het verkenen van andere culturen behoren tot een algemeen verspreid maatschappelijk gebeuren, kan de deelname daaraan worden beschouwd als een maatschappelijke behoefte.

⁷⁰ Zie suggesties daaromtrent bij o.m. G. STRAETMANS, *Consument en markt*, 159-196.

⁷¹ Het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, *Parl. St., Kamer*, 1998-1999, nr. 2050/1-2051/1 besleedt geen aandacht aan het verkopersbegrip.

⁷² Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstoogmerk en de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend, *Parl. St., Kamer*, 1998-1999, nr. 1854/1. De in het wetsontwerp voorgestelde wijziging van definitie van de V.Z.W. bracht weinig bij (nr. 1854/1, p. 75, art. 3), zodat in een later stadium een amendement (nr. 1854/3,

De iure constituendo zou het probleem van de V.Z.W. met economische activiteiten in een kader kunnen worden geplaatst dat de V.Z.W.-wet en de W.H.P.C. overstijgt. Daartoe kan mede aan het in bepaalde rechtsleer voorgestelde ondernemingsbegrip worden gerefereerd,⁷³ maar dan niet zonder rekening te houden met de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie waarin het ondernemingsbegrip mede vorm kreeg. Het Hof wendt het begrip onderneming o.m. aan in het kader van de eerlijke mededinging en het vrije dienstenverkeer en geeft eveneens een criteriagewijze invulling van de door de onderneming gevoerde *economische activiteit*.⁷⁴

Dat geen van voornoemde «suggesties tot meer rechtszekerheid» een pasklare oplossing aanreikt, moge duidelijk zijn. Ook op Europees niveau voelt het Hof van Justitie aan dat de invoering van een algemeen begrip om economische activiteiten te duiden, ontoereikend is om de complexe economische werkelijkheid juridisch te vatten.⁷⁵ Met voormelde verfinjingsvoorstellen werd alvast een bescheiden poging ondernomen om de juridische slagkracht op een deel van die werkelijkheid te verstevigen.

M. DENEFF

Aspirant FWO-Vlaanderen

Jan Ronse Instituut voor Vennootschapsrecht

K.U.-Leuven

G. STRAETMANS

Docent RUCA,

Rijksuniversiteit Leiden

amendement nr. 8) werd ingediend tot behoud van de oorspronkelijke definitie (nr. 1854/9, p. 2).

⁷³ Voor een overzicht van de verschillende ladingen die het begrip 'onderneming' kan dekken, raadpleeg M. DENEFF, «De V.Z.W.: aan winstoogmerk en koopman voorbij, naar een economisch ondernemingsrecht?», bijdrage studiedag Jan Ronse Instituut, 11 december 1998, *ter perse*.

⁷⁴ Voor een poging tot synthetisering van deze diverse criteria ter bepaling van de economische activiteit, zie M. DENEFF, «De V.Z.W.: aan winstoogmerk en koopman voorbij, naar een economisch ondernemingsrecht?», bijdrage studiedag Jan Ronse Instituut, 11 december 1998, *ter perse*.

⁷⁵ In dat licht is het niet onbelangrijk dat het Hof, nadat het een veelal criteria ontwikkelde om de «economische activiteit» verder te preciseren, er niet voor terugdeinst om bepaalde activiteiten zonder meer buiten de economische sfeer te houden. Zo werd aan een lidstaat toegestaan om slechts private ondernemingen zonder winstoogmerk diensten van sociale bijstand (o.m. het uitbaten van een bejaardentehuis) te laten verlenen in uitvoering van een wettelijk stelsel van sociale bijstand: H.v.J. 17 juni 1997, nr. C-70/95, nog niet gepubliceerd; vgl. met H.v.J. 11 februari 1999, nr. C-237-97, nog niet gepubliceerd, waarin de organisatie van een 'pakketreis' in het raam van een uitwisselingsprogramma voor studenten (AFS), met het oog op scholing in een vreemd land met een andere cultuur, buiten de toepassing van de Richtlijn 90/314/EEG inzake pakketreizen werd gehouden. De bijzondere omstandigheden en doelstellingen waarin de scholierenuitwisseling totstandkwam, hielden deze, aldus het Hof, buiten de toepassing van de door de richtlijn bedoelde toeristische (economische) activiteiten.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

20 APRIL 1999

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de h. Arts en mevr. Delruelle

Advocaten: mrs. Schyvens en Peeters

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Arbeidsovereenkomst – Opzeggingstermijn – Loon – Voltijdse en deeltijdse tewerkstelling

Art. 82, §§ 2 en 3, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, gelezen in samenhang met art. 131 ervan, schendt de art. 10 en 11 van de Grondwet in zoverre het loonbedrag dat als criterium dient voor het onderscheid tussen «lagere bedienden» en «hogere bedienden», identiek is, ongeacht de vraag of de bediende voltijds dan wel deeltijds is tewerkgesteld.

Nr. 45/99

Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 11 maart 1998 heeft het Arbeidshof te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld: «Is de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, en zijn meer in het bijzonder de art. 82, §§ 2 en 3, *juncto* 131 van deze wet, die de loonbedragen bepalen die als criterium dienen voor het onderscheid tussen «lagere bedienden» en «hogere bedienden» in de zin van de wet en haar regelen inzake ontslag en inzake de bepaling van de door de wetgever bij ontslag na te leven opzeggingstermijnen, verenigbaar met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod als gewaarborgd door de artt. 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet, in zoverre het bedoelde loonbedrag dat als criterium dient voor het onderscheid tussen zogenaamde «lagere bedienden» en «hogere bedienden», identiek is, ongeacht de vraag of de bediende werkzaam is in een voltijds uurrooster, dan wel in een deeltijds uurrooster?»

...

In rechte

...

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op art. 82, §§ 2 en 3, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, gelezen in samenhang met artikel 131 van die wet.

De paragrafen 2 en 3 van artikel 82 van de arbeidsovereenkomstenwet luiden:

(...)

Uit de feiten van de zaak ten gronde en het verwijzende arrest blijkt dat rekening wordt gehouden met de voormelde bepalingen zoals die van toepassing waren in 1996. Volgens het bericht verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 1 november 1995 moesten de bedragen vermeld in art. 82 (650.000 frank en 1.300.000 frank) vanaf 1 januari 1996 res-

pectievelijk op 896.000 frank en 1.792.000 frank worden gebracht.

B.2. Het Arbeidshof te Antwerpen vraagt of de voormelde bepalingen bestaanbaar zijn met de artt. 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het bedoelde loonbedrag dat als criterium dient voor het onderscheid tussen zogenaamde «lagere bedienden» en «hogere bedienden», identiek is, ongeacht de vraag of de bediende werkzaam is in een voltijds uurrooster, dan wel in een deeltijds uurrooster.

De vraag heeft enkel betrekking op de identieke behandeling van bedienden met een voltijdse betrekking en bedienden met een deeltijdse betrekking bij het bepalen van de opzeggingstermijn, doordat voor beide categorieën van werknemers wordt uitgegaan van het reële jaarloon voor de toepassing van de respectieve paragrafen 2 of 3 van art. 82 van de Arbeidsovereenkomstenwet, gelezen in samenhang met art. 131 ervan.

In de lijn van de heersende rechtspraak en rechtsleer gaat het verwijzende rechtscollege ervan uit dat voor het bepalen van de loongrens in art. 82, §§ 2 en 3, van de Arbeidsovereenkomstenwet, met het oog op het vaststellen van de opzeggingstermijn, rekening moet worden gehouden met het reële loon op jaarbasis, zonder dat voor niet-voltijdse betrekkingen een evenredigheidsregel wordt toegepast om het hypothetische jaarloon te bepalen dat zou overeenstemmen met een voltijdse betrekking.

B.3. Met de regeling voor het bepalen van de opzeggingsstermijn voor bedienden in art. 82, §§ 2 en 3, van de Arbeidsovereenkomstenwet, gelezen in samenhang met art. 131 ervan, beoogt de wetgever de gevolgen van de beëindiging van een arbeidsovereenkomst voor de respectieve partijen bij die overeenkomst op te vangen. In geval van opzegging door de werkgever – zoals te dezen – moet de opzeggingstermijn het voor de betrokken bediende mogelijk maken een aangepaste en evenwaardige betrekking te vinden, rekening houdende met zijn anciënniteit, zijn leeftijd, het belang van zijn functie en het bedrag van zijn loon.

De in het geding zijnde bepalingen nemen het bedrag van het jaarloon in aanmerking als enig criterium voor het onderscheid tussen de «lagere» bedienden en de «hogere» bedienden.

Zij hebben tot gevolg dat de deeltijdse bedienden en de voltijdse bedienden die evenwaardige functies uitoefenen, gelijk worden behandeld.

B.4. De in het geding zijnde bepalingen gronden de beoordelingsbevoegdheid van de rechter bijgevolg op een enkel criterium: het bedrag van de bezoldiging. De rechter kan geen rekening houden met het feit dat de bezoldiging van een deeltijdse werknemer met een gelijkwaardige betrekking in de regel lager is dan die van een voltijdse werknemer. Er dient te worden nagegaan of die gelijke behandeling van ongelijke situaties verantwoord is.

B.5. Voor de voltijdse bedienden bestaat er over het algemeen een verband tussen de anciënniteit, de leeftijd, het belang van de functie en het bedrag van het loon. Voor de deeltijdse bedienden wordt het bedrag van het loon verlaagd naar gelang van de gepresteerde tijd. Dat heeft tot gevolg

dat de deeltijdse bedienden een reëel loon genieten waarvan het bedrag niet in rechtstreeks verband staat, wat de opzeggingstermijn betreft, met de andere hiervoor opgesomde criteria, inzonderheid het belang van de functie.

B.6. Het staat aan de wetgever te beslissen welke bijzondere regelen moeten worden aangenomen om de opzeggingstermijn te berekenen die moet worden toegekend aan deeltijds werkende werknemers. Maar door, ter berekening van de opzeggingstermijn, voor de deeltijdse werknemers hetzelfde bedrag van jaarloon in aanmerking te nemen als voor de voltijdse werknemers en aldus dat bedrag als enig element te nemen op basis waarvan een werknemer in de categorie van de «hogere bedienden» of in die van de «lagere bedienden» wordt ingedeeld, gebruikt de wetgever een criterium dat, met betrekking tot de deeltijdse werknemers, niet pertinent is ten opzichte van het doel dat hij nastreeft.

B.7. Hieruit volgt dat de in het geding zijnde bepalingen niet bestaanbaar zijn met de artt. 10 en 11 van de Grondwet.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 4 FEBRUARI 1998

Voorzitter: de h. Ghislain

Rapporteur: de h. Jeanmart

Openbaar ministerie: de h. Spreutels

Advocaat: mr. Hizette

Misdrijf – Rechtvaardigingsgronden – Overmacht – Onopzettelijke misdrijven

Luidens art. 71 Sw. is er geen misdrijf wanneer de beklaagde gedwongen werd door een macht die hij niet heeft kunnen weerstaan. Die rechtvaardigingsgrond is algemeen en omvat alle misdrijven, zelfs de niet opzettelijke.

S. t/ O.M.

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 juni 1997 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Bergen;

Over het middel: (...)

Overwegende dat er luidens art. 71 Sw. geen misdrijf is wanneer de beklaagde gedwongen werd door een macht die hij niet heeft kunnen weerstaan; dat die rechtvaardigingsgrond algemeen is en alle misdrijven, zelfs de niet opzettelijke, omvat;

Overwegende dat het vonnis, nu het de door eiser aangevoerde rechtvaardigingsgrond verwerpt, op grond dat de aan eiser ten laste gelegde fout te wijten is aan onachtzaamheid en niet aan een beslissing om de wet te overtreden, art. 71 Sw. schendt en zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

Dat het middel gegrond is;

NOOT – Over overmacht

1. Daar er in ons strafrecht geen toerekenbaarheid zonder schuld wordt aanvaard, brengt overmacht de straffeloosheid mee van wederrechtelijk gedrag. Dat overmacht een grond van rechtvaardiging uitmaakt voor onopzettelijke zo-

wel als voor opzettelijke misdrijven, werd reeds eerder beslist door het Hof van Cassatie (Cass. 5 oktober 1953, *R.W.*, 1954-55, 1759). Achteraf werd beslist dat overmacht eveneens uitwerking heeft in het tuchtrecht (Cass. 13 juni 1980, *Arr.Cass.* 1980, 1276).

2. De feitenrechter oordeelt op onaantastbare wijze of de door de beklaagde aangevoerde omstandigheden op grond van overmacht rechtvaardiging opleveren, maar het Hof van Cassatie gaat na of uit de feiten en omstandigheden die de feitenrechter vermeldt, naar recht een rechtvaardigingsgrond kan worden afgeleid (Cass. 27 maart 1984, *R.W.*, 1984-85, 1090; Cass. 14 januari 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 608).

3. Als het gaat om een onopzettelijk misdrijf, moet het openbaar ministerie de materialiteit van de feiten bewijzen en daaruit wordt dan de schuld van de beklaagde afgeleid. Roept de beklaagde een rechtvaardigingsgrond in, dan moet hij het bewijs ervan leveren (Cass. 20 september 1954, *Arr. Cass.* 1955, 14), maar als hij een rechtvaardigingsgrond aanvoert die niet van alle geloofwaardigheid is ontbloot, dan moet de vervolgende partij de onjuistheid ervan bewijzen (Cass. 5 januari 1959, *Pas.*, 1959, I, 441).

4. De verwerping van de rechtvaardigingsgrond omdat het ten laste gelegde misdrijf te wijten was aan onachtzaamheid en niet aan de wil om de wet te overtreden, druist in tegen de traditionele rechtspraak van het Hof van Cassatie. Maar heeft de feitenrechter zich niet verkeerd uitgedrukt en heeft hij de overmacht niet uitgesloten omdat de feiten te wijten waren aan de nalatigheid of het gebrek aan voorzorg van de beklaagde (Cf. Cass. 25 juni 1956; *Arr.Cass.* 1956, 905)? Le mot est le bateau dans lequel l'idée navigue...

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 19 JUNI 1998

Voorzitter-rapporteur: mevr. Charlier

Openbaar ministerie: mevr. Liekendael

Advocaat: mr. De Bruyn

Afpaling – Bevoegdheid vrederechter – Tussengeschied – Betwisting eigendomsrecht

De rechtsvordering tot afpaling behoort ingevolge art. 591, 3°, Ger.W. tot de bevoegdheid van de vrederechter, die op basis van art. 593 Ger.W. ook kennisneemt van de geschillen over de titel die in ondergeschikt verband staan met die geldig aangehangige vordering.

De vrederechter, bij wie een rechtsvordering tot afpaling aangehangig is gemaakt, is bijgevolg bevoegd om kennis te nemen van de vraag naar de eigendom van de af te palen erven, wanneer die vraag rijst als een tussengeschied van de vordering tot afpaling zelf.

Waals Gewest t/ Gemeente B. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 23 oktober 1996 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dinant in hoger beroep gewezen;

Overwegende dat de rechtsvordering tot afpaling ingevolge art. 591, 3°, Ger.W. tot de bevoegdheid van de vrederechter behoort;

Dat art. 593 Ger.W. bepaalt dat de vrederechter kennisneemt van de geschillen over de titel, die in ondergeschikt verband staan met de vorderingen die op geldige wijze voor hem aanhangig zijn;

Overwegende dat het woord «titel» in zijn ruime betekenis van «rechtsbron» moet worden uitgelegd; dat de vrederechter bij wie een rechtsvordering tot afpaling aanhangig is gemaakt, bevoegd is om daarvan kennis te nemen als de vraag naar de eigendom van de af te palen erven rijst als een tussengeschied van de rechtsvordering zelf;

Overwegende dat het bestreden vonnis, zonder dienaangaande te worden bekritiseerd, zegt dat het geschil «de vaststelling beoogt van de precieze grenzen van het goed van de eerste verweerster en van dat van (eiser) ten gevolge van de overdracht door de Belgische Staat aan de (eerste verweerster) van een gedeelte van de in onbruik geraakte weg, zonder dat iets werd gedaan om hun erven duidelijk af te bakenen en de grenzen ervan onbetwistbaar vast te leggen»;

Overwegende dat de appèlrechters hebben geoordeeld dat de afpaling moest gebeuren volgens het plan bij het deskundigenverslag dat de grens van de staatsbaan op 9 meter van de rijbaan bepaalt;

Overwegende dat zij hun beslissing hebben gebaseerd op het feit dat eiser is opgetreden alsof hij eigenaar was van de litigieuze boom die zich buiten de voormelde grens bevond;

Overwegende dat uit de consideransen van het bestreden vonnis die in het middel zijn weergegeven, volgt dat de overtuiging van de rechtbank is gevormd door een vermoeden dat uit een feit is afgeleid waarvan de werkelijkheid niet wordt betwist en waaruit het geen gevolg heeft getrokken dat daarmee geen verband houdt of op grond daarvan onmogelijk te verantwoorden is;

Dat de appèlrechters de woorden «theorie van de schijn» hebben gebruikt om een bewijsmiddel van het eigendomsrecht van een goed te omschrijven dat werd betwist naar aanleiding van de afpaling van de erven;

Overwegende dat de appèlrechters dat noch als een algemeen rechtsbeginsel noch als de toepassing van een wetsbepaling hebben gezien waardoor een wijze van verwerving van eigendom zou totstandkomen;

Dat zij evenmin hebben beslist dat eiser een fout heeft begaan en dat de eerste verweerster daarvoor vergoed zou kunnen worden door een voor haar gunstige afpaling;

Dat de rechtbank door te oordelen dat door het optreden van eiser de grenzen konden worden vastgelegd van de erven waarop de partijen hun eigendomsrecht doen gelden, geen van de door eiser aangewezen wetsbepalingen schendt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 15 JANUARI 1999

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: mevr. Bourgeois

Openbaar Ministerie: de h. Du Jardin

Advocaat: mr. De Gryse

Beslag en executie – Bevoegdheid – Tenietgaan van de schuldvordering die uit de uitvoerbare titel blijkt – Dading

De beslagrechter is bevoegd om te onderzoeken of de schuldvordering die uit de uitvoerbare titel blijkt, is tenietgegaan na het ontstaan van de titel, in welk geval de tenuitvoerlegging onrechtmatig zou zijn.

Van T. t/ De F.

Gelet op het bestreden arrest, op 10 juni 1996 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen;

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de beslagrechter die krachtens art. 1395 Ger.W. kennisneemt van de vorderingen betreffende bewaarde beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging, overeenkomstig art. 1489 Ger.W. oordeelt of het beslag rechtmatig en regelmatig is;

Dat de beslagrechter aldus bevoegd is om te onderzoeken of de schuldvordering die uit de uitvoerbare titel blijkt, is tenietgegaan na het ontstaan van de titel, geval waarin de tenuitvoerlegging onrechtmatig zou zijn;

Overwegende dat het hof van beroep te oordelen had over het verzet van verweerder op grond van een «tussengekomen dading» tegen het uitvoerend beslag onder derden dat door eiser was gelegd op grond van een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout waarbij verweerder tot betaling aan eiser was veroordeeld;

Dat het hof derhalve, zonder schending van de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen (art. 1395 en 1489 Ger.W.) vermocht te beslissen of de schuldvordering was tenietgegaan, zoals door verweerder was opgeworpen;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – *De beslagrechter, een volwaardig executierechter*

1. In het geannoteerde arrest wordt de juiste draagwijdte van de bevoegdheid van de beslagrechter gepreciseerd. De volgende feiten en procedures gingen aan dit arrest vooraf. Eiser in cassatie verkrijgt een definitief vonnis, waarbij verweerder wordt veroordeeld tot het betalen van een geldsom. Ter uitvoering van dit vonnis legt eiser beslag onder derden ten laste van verweerder. Tegen dit beslag wordt door verweerder bij de beslagrechter verzet aangetekend. Dit verzet strekt tot de opheffing van het beslag op grond van een na het vonnis door partijen gesloten «dading». De beslagrechter verklaart dit verzet ongegrond. Tegen dit vonnis tekent verweerder hoger beroep aan. Voor de appèlrechter werpt de eiser de onbevoegdheid van de beslagrechter op.

Het Hof van Beroep te Antwerpen bevestigt de beslissing van de beslagrechter. Het hof is van oordeel dat de beslagrechter uitspraak mag doen over de materieelrechtelijke positie van de partijen, zoals die is geëvolueerd sinds het ontstaan van de uitvoerbare titel, zonder dat hij hierbij mag afbreuk doen aan hetgeen werd beslist of bedongen. De beslagrechter kan aldus uitspraak doen over het bestaan van een dading die de partijen hebben getroffen tot regeling van de schulden.

Tegen dit arrest voert eiser de schending aan van de art. 1395 en 1489 Ger.W. Uit deze bepalingen volgt dat de be-

slagrechter kennisneemt van de vorderingen betreffende middelen tot tenuitvoerlegging en dat hij dient te oordelen of het beslag rechtmatig en regelmatig is. Dit verleent hem volgens eiser in cassatie echter niet de bevoegdheid om uitspraak te doen over geschillen die wel verband houden met de tenuitvoerlegging, maar die niet gaan over de rechtmatigheid of de regelmatigheid ervan. Bovendien mag de beslagrechter naar het oordeel van eiser in cassatie geen uitspraak doen omtrent een vordering over de grond van de zaak. Het hof van beroep doet, volgens eiser in cassatie, echter uitspraak over een geschil betreffende de rechten van partijen, *in casu* over het al dan niet bestaan van een dading en kwijtschelding van schulden, die is totstandgekomen na de uitvoerbare titel op grond waarvan uitvoeringsmaatregelen werden genomen.

2. Hamvraag is hier dus of de beslagrechter bevoegd is om te oordelen over een tussen de executant en geëxecuteerde gesloten dading. De bevoegdheid van de beslagrechter wordt omschreven in art. 1395, eerste lid, Ger.W.: alle vorderingen betreffende bewarende beslagen, middelen tot tenuitvoerlegging en collectieve schuldenregeling worden gebracht voor de beslagrechter (als gewijzigd door art. 3 van de wet van 5 juli 1998 tot wijziging van de artikelen 628 en 1395 Ger.W., *B.S.*, 31 juli 1998). De juiste afbakening van deze bevoegdheid heeft reeds veel inkt doen vloeien (zie o.m. G. De Leval, *Traité des saisies*, Luik, 1988, 21 e.v.; *A.P.R.* Tw. *Beslag*, nrs. 47 e.v. en nrs. 461 e.v.; E. Dirix en K. Broeckx, «Overzicht van rechtspraak. Beslagrechter 1991-1996», *T.P.R.* 1996, 1396 e.v.; W. De Smet, «De bevoegdheid van de beslagrechter» in *Actuele problemen van het gerechtelijk privaatrecht*, Leuven, 1976, 115-155; J. Laenens, «Overzicht van rechtspraak. Bevoegdheid», *T.P.R.*, 1979, nrs. 75 e.v.; J. Laenens, «Overzicht van rechtspraak. Bevoegdheid (1979-1992)», *T.P.R.*, 1993, nrs. 66 e.v.; J.-L. Ledoux, «Chronique de jurisprudence. Les saisies», *J.T.*, 1983, nrs. 8 e.v.; *Id.*, «Chronique de jurisprudence. Les saisies», *J.T.*, 1989, 614 e.v.; *Id.*, «Chronique de jurisprudence. Les saisies (1989-1996)», *Les dossiers de J.T.*, 1997, 15 e.v.; *R.P.D.B. v° Saisies – Généralités*, Compl. VIII, nrs. 148 e.v.; F. Top, «Art. 1395 Ger.W.», in *Comm. Ger.R.*, Antwerpen, 1997, losbl.). Top maakt een onderscheid tussen de *bevoegdheid* en de *macht* van de beslagrechter. De *bevoegdheid* is beperkt tot de bewarende beslagen en de middelen van tenuitvoerlegging op de goederen van de schuldenaar. Binnen dit bevoegdheidsdomein is de *macht* van de beslagrechter echter ook beperkt. Art. 1498, tweede lid Ger.W. bepaalt dat de beschikking van de beslagrechter geen nadeel toebrengt aan de zaak zelf. Vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie oordeelt bovendien dat enkel de bodemrechter bevoegd is om over de materieelrechtelijke positie van de partijen te oordelen (Cass., 29 september 1986, *Arr. Cass.*, 1986-87, 128, nr. 53, *R.W.*, 1986-87, 2115, *Pas.*, 1987, I, nr. 53; Cass. 28 september 1990, *Arr. Cass.*, 1990-91, 101, *Pas.*, 1991, I, 93, nr. 46; Cass., 27 november 1992, *Arr. Cass.*, 1991-92, 1359, nr. 757, *Pas.*, 1992, I, 1312, *R.W.*, 1992-93, 1239; Cass., 3 juni 1994, *Arr. Cass.*, 1994, 576, *Pas.*, 1994, I, 554, *R.W.*, 1994-95, 880; Cass., 3 november 1995, *Arr. Cass.*, 1995, 960, *Pas.*, 1996, I, nr. 471, *R.W.*, 1995-96, 1247; Cass., 27 juni 1996, *Arr. Cass.*, 1996, 657, *R.W.*, 1996-97, 789 met noot E. Dirix). De beslagrechter mag dus geen uitspraak doen over de zaak zelf, behalve in de uitzonderingen die de wet uitdrukkelijk bepaalt, zoals o.m. revindicatievorderingen (art. 1514 en 1613 Ger.W.), evenredige verdeling (art.

1634 Ger.W.) en rangregeling (art. 1648 en art. 1667 Ger.W.).

3. Deze afbakening van de bevoegdheid en de macht van de beslagrechter belet niet dat de beslagrechter zich moet uitspreken over de *actualiteit* of *doeltreffendheid* van de uitvoerbare titel. De uitvoerbare titel op grond waarvan beslag wordt gelegd, geeft enkel de positie van de partijen weer op het ogenblik van zijn ontstaan. Het is mogelijk dat deze titel, ten gevolge van gebeurtenissen die zich voordoen *na* zijn ontstaan, niet meer de juiste materieelrechtelijke verhouding van de partijen weergeeft op het ogenblik dat wordt overgegaan tot tenuitvoerlegging (*A.P.R.*, Tw. *Beslag*, nrs. 472, e.v.; G. De Leval, *o.c.*, 440 e.v.; E. Dirix en K. Broeckx, *o.c.*, *T.P.R.*, 1996, nr. 7 en nr. 156; F. Top, *o.c.*, nr. 63). De grondslag voor dit onderzoek is art. 1498 Ger.W. op grond waarvan de beslagrechter kennis neemt van *zwarigheden* bij de tenuitvoerlegging. Deze *zwarigheden* kunnen niet alleen betrekking hebben op de regelmatigheid, maar ook op de rechtmatigheid van de tenuitvoerlegging (Cass., 29 september 1986, *gecit.*; Cass. 28 september 1990, *gecit.*; Cass. 3 juni 1994, *gecit.*; Cass. 27 juni 1996, *gecit.*).

4. Welke gebeurtenissen die zich voordoen na het ontstaan van de uitvoerbare titel kunnen de *actualiteit* of de *doeltreffendheid* van deze uitvoerbare titel in het gedrang brengen en behoren bijgevolg tot het bevoegdheidsdomein van de beslagrechter? In de eerste plaats is het mogelijk dat de schuldvordering nog wel bestaat, maar uit het vermogen van de schuldeiser is verdwenen door bijv. cessie of subrogatie. Tweede hypothese is dat de schuldvordering zelf geheel of gedeeltelijk is uitgedoofd. Voorbeelden hiervan zijn verjaring, betaling, novatie, compensatie, kwijtschelding of schuldvermenging (*A.P.R.*, Tw. *Beslag*, nrs. 472 e.v.). Deze bevoegdheid van de beslagrechter werd echter genuanceerd. De beslagrechter oordeelt hier ten gronde over bepaalde rechten, maar zijn uitspraak is louter *declaratief*. Hij doet geen afbreuk aan de titel zelf (F. Top, *o.c.*, nr. 63). Aldus dient de wettelijke schuldvergelijking, die van rechtswege intreedt indien de wettelijke voorwaarden zijn vervuld, enkel door de beslagrechter te worden vastgesteld. Wanneer echter moet worden geoordeeld over nieuwe overeenkomsten of gewijzigde rechtsverhoudingen tussen dezelfde partijen, is de beslagrechter, ook in het raam van het onderzoek van de actualiteit van de uitvoerbare titel, hiervoor niet bevoegd. Hij kan wel de ernst van de aangevoerde feiten onderzoeken en eventueel gebruik maken van zijn schorsingsbevoegdheid. De vaststelling van de materieelrechtelijke positie van de partijen blijft voorbehouden aan de bodemrechter (F. Top, *o.c.*, nr. 63). Deze nuancering leidde ertoe dat de beslagrechter niet bevoegd werd geacht om in het raam van het onderzoek van de actualiteit van de uitvoerbare titel, te oordelen over een tussengekomen dading (F. Top, *o.c.*, nr. 63; *contra*: G. De Leval, *o.c.*, nr. 229). Deze opvatting kreeg ook navolging in de rechtspraak (Gent, 11 oktober 1974, *T.Not.*, 1975, 13; Beslagr. Antwerpen, 12 december 1971, *R.W.*, 1971-72, 1214).

Deze beperkende benadering wordt door het Hof van Cassatie in het geannoteerde arrest duidelijk verlaten. Het Hof bevestigt de bevoegdheid van de beslagrechter om te oordelen over de actualiteit van de uitvoerbare titel: de beslagrechter is bevoegd te onderzoeken of de schuldvordering die uit de uitvoerbare titel blijkt, is tenietgegaan na het ontstaan van de titel. Indien deze schuldvordering is tenietgegaan, is de tenuitvoerlegging onrechtmatig. *In casu* had de

beslagrechter in hoger beroep te oordelen over het verzet tegen een uitvoerend beslag onder derden op grond van een 'tussengekomen dading'. Het Hof van Cassatie aanvaardt dat de beslagrechter bevoegd is te oordelen of de schuldvordering is tenietgegaan na het ontstaan van de titel door de tussengekomen dading waardoor de tenuitvoerlegging onrechtmatig zou zijn.

Na het verkrijgen van een uitvoerbare titel staat het de partijen vrij *executieafspraken* te maken. Via een executieafpraak beogen partijen de wijze van betaling te regelen met het oog op het vermijden *c.q.* het opschorten van de tenuitvoerlegging. Vaak gaat het hier over het toestaan van respijtermijnen of het afspreken van een afbetalingsplan. Een dergelijke executieafpraak raakt in beginsel niet aan de materieelrechtelijke verhouding tussen de partijen zoals die is neergelegd in de uitvoerbare titel. De overeenkomst betreft niet de schuldvordering, maar alleen de tenuitvoerlegging ervan, nl. het uitstel of de schorsing van de executie. Via deze weg wordt de beslagene een ultieme mogelijkheid geboden zijn verbintenissen vrijwillig na te komen, zodat de dwanguitvoering alsnog kan worden afgewend. Zolang de afspraak wordt nagekomen, kan de dwanguitvoering derhalve niet worden vervolgd (b.v. Beslagr. Antwerpen, 5 december 1989, *R.W.*, 1990-91, 95). Indien de afspraak daarentegen niet wordt gehonoreerd, kan de tenuitvoerlegging onverkort worden ingezet *c.q.* voortgezet, zonder dat de uitvoerbare titel aan actualiteit of doeltreffendheid heeft ingeboet. Het behoort dus tot de bevoegdheid van de beslagrechter om te oordelen over het bestaan, de interpretatie en uitvoeringsmogelijkheden bij dergelijke afspraken (zie E. Dirix, «Zwarigheden bij uitvoerend beslag op onroerend goed» (noot onder Cass., 8 oktober 1992), *R.W.*, 1992-93, 1093; E. Dirix en A. De Wilde, «Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling» in *Collectieve schuldenregeling in de praktijk*, E. Dirix en P. Taelman (eds.), Antwerpen, Intersentia, 1999, nr. 66).

Terloops kan hier nog de vraag gesteld worden of er in het gegeven geval wel sprake is van een «dading»? Het sluiten van een dading onderstelt een bestaande of toekomstige betwisting. Een dading over een geding dat reeds is beëindigd door een vonnis dat in kracht van gewijsde is gegaan en waarvan partijen of één van hen geen kennis hadden, is overigens nietig (art. 2056, eerste lid, B.W.). Deze hypothese is hier echter niet aan de orde. Indien de partijen niettegenstaande een definitief vonnis toch een overeenkomst sluiten die afwijkt van het vonnis, kan, zoals de appèlrechter heeft beslist, niet gesproken worden van een dading. De appèlrechter herkwalificeert de overeenkomst als een kwijtschelding van schuld. In de rechtsleer spreekt men in dergelijk geval over «*un simple règlement de droit relatif à un jugement*» of een onbenoemd contract (H. De Page en R. Dekkers, *Traité élémentaire de droit civil*, V, nr. 520, voetnoot 3; Zie ook: *A.P.R.*, Tw. *Dading*, nr. 399). Alle dergelijke overeenkomsten vallen onder de noemer van de hiervoor beschreven *executieafspraken*. De vragen die rijzen naar aanleiding van de juiste kwalificatie van de bewuste overeenkomst kunnen dan ook worden beschouwd als een executiegeschil, waarvoor de beslagrechter bevoegd is.

6. Het Hof van Cassatie schenkt in het geannoteerde arrest klare wijn in verband met de bevoegdheid van de beslagrechter. Het Hof bevestigt de bevoegdheid van de beslagrechter te oordelen over de *actualiteit* van de titel. De

beoordeling van de actualiteit is voortaan echter volledig: de beslagrechter hoeft zich niet te beperken tot de opschorting van de tenuitvoerlegging totdat de bodemrechter het geschil heeft beslecht, maar kan in het raam van de beoordeling van de actualiteit van de titel ook het geschil zelf beslechten. *In casu* gebeurde dit door de vaststelling dat de schuldvordering is tenietgegaan door de «tussengekomen dading». Indien de beslagrechter kan oordelen of de schuldvordering is tenietgegaan na het ontstaan van de titel door een tussengekomen dading, treedt hij hier eigenlijk op als bodemrechter. In principe is dit enkel mogelijk indien hiervoor een wettelijke uitzondering is bepaald. In dit geval kan de uitspraak over de materieelrechtelijke verhouding tussen de partijen echter worden beschouwd als een executiegeschil, waarvoor de beslagrechter exclusief bevoegd is.

Annick De Wilde
Assistent Zekerheden en Executierecht
K.U. Leuven

RAAD VAN STATE

7e KAMER – 29 OKTOBER 1998

Voorzitter: mevr. Bracke

Staatsraden: de hh. Stevens en Moons

Auditeur: de h. Soubbron

Advocaat: mr. Van De Vyver

Milieu – Milieuvergunning – Procedure – Beroep – Termijn – Vakantieperiode – Betekening uitspraak binnen termijn

Een interne vakantie-regeling van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap waarbij de diensten gesloten zijn tussen Kerstmis en Nieuwjaar en met De Post was overeengekomen de briefwisseling pas op 4 januari af te geven of te betekenen, kan geen afbreuk doen aan de in de geldende wetten, decreten en besluiten geregelde procedure m.b.t. het betekenen van ambtelijke stukken.

De laattijdigheid van de uitspraak in beroep die daarvan het gevolg is, wordt niet goedge maakt door het versturen van de uitspraak binnen de termijn van vijf maanden en tien dagen daartoe bepaald.

V.D. t/ Vlaams Gewest
Arrest nr. 76.752

...

Overwegende dat verzoeker het bewijs voorlegt dat zijn beroepschrift met een op 23 december 1993 ter post aangezekende brief werd verzonden; dat evenwel blijkens de ontvangststempel op het verzoekschrift op het kabinet van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Huisvesting aangebracht het beroepschrift op 4 januari 1994 werd ontvangen; dat hoewel te dezen de verwerende partij geen verklaring geeft voor de abnormaal lange tijdsduur verlopen tussen het aangetekend versturen van het beroep en de ontvangst ervan, de reden daartoe blijkbaar moet worden gezocht in de interne vakantie-regeling van het Ministerie van de Vlaam-

se Gemeenschap, waarbij de personeelsleden de compensatiedagen voor 1 mei, 11 juli, 15 augustus en 25 en 26 december 1993, die alle op een zaterdag of een zondag vielen, verplicht moesten opnemen op 27, 28, 29, 30 en 31 december 1993, waardoor de diensten gedurende die periode gesloten waren, en de alsdan met De Post gemaakte afspraak om de briefwisseling pas op 4 januari 1994 af te geven of te doen betekenen; dat desbetreffend kan worden verwezen naar de verklaring van de verwerende partij, weergegeven in het arrest nr. 54.266, N.V. Eierveiling Poederlee, van 4 juli 1995; dat de verwerende partij geen laatste memorie heeft ingediend en aldus die redengeving, welke in het auditoraatsverslag werd aangebracht, niet heeft weersproken; dat een dergelijke interne regeling evenwel geen afbreuk vermag te doen aan de in de geldende wetten, decreten en besluiten geregelde procedure met betrekking tot het betekenen van ambtelijke stukken, noch aan de werking van een openbare dienst als De Post, welke in die procedures een essentiële rol speelt; dat verzoeker op goede gronden kan stellen dat in deze omstandigheden de termijn van vijf maanden voorgeschreven door art. 23 van het milieuvergunningsdecreet een aanvang heeft genomen op 25 december 1993, dit is de dag volgend op vrijdag 24 december 1993, zijnde de datum waarop normaliter, zonder meergenoemde afspraak, het beroepschrift zou zijn ontvangen geweest; dat diens gevolgde de bestreden weigeringsbeslissing van 27 mei 1994 te laat is genomen en dat verzoeker met toepassing van art. 25 van het milieuvergunningsdecreet geacht moet worden over een definitieve stilzwijgende vergunning te beschikken; dat de verwerende partij tevergeefs betoogt dat de laattijdigheid van de uitspraak over het beroep werd goedge maakt door de betekening van die uitspraak binnen een termijn van vijf maanden en tien dagen; dat de termijn voorgeschreven bij art. 23, § 3, van het milieuvergunningsdecreet om over het beroep uitspraak te doen immers een vervalt termijn is, hetgeen inhoudt dat de beroepsinstantie na afloop van die termijn geen uitspraak meer kan doen over dat beroep; dat daarenboven in art. 25 van hetzelfde decreet de gevolgen op het vlak van de stilzwijgende verworven vergunning uitdrukkelijk worden verbonden aan de overschrijding van de termijn voor het nemen van de beslissing; dat het middel gegrond is.

NOOT – Zie in dezelfde zin: R.v.St., N.V. Eierveiling Poederlee, nr. 203 van 19 januari 1995 (schorsing), en nr. 54.266 van 4 juli 1995, R.W., 1996-97, 91, met noot W. Lambrechts.

HOF VAN BEROEP TE GENT

12e KAMER – 25 FEBRUARI 1998

Voorzitter: de h. Delbeke

Raadsheren: de hh. Vandorpe en Hanssens

Advocaten: mrs. Van Eeckhoutte en Van Wauwe

Handelspraktijken – Vordering tot staking – Verkopersbegrip – V.Z.W. die een strijkatelier uitbaat – Aanbieden van strijkdiensten beneden de normale kostprijs voor dezelfde dienst op dezelfde markt – Bijkomstigheid van de aangeboden dienst t.o.v. andere, niet-commerciële activiteiten

*Een V.Z.W. die in uitvoering van haar statuten een werker-
varingsproject opzet, waarbij strikdiensten aan het publiek worden aangeboden, is een verkoper.*

Een V.Z.W. die strikdiensten op de reguliere markt aanbiedt aan prijzen die niet overeenstemmen met de normale kostprijs voor dezelfde dienst op dezelfde markt, begaat een overtreding van art. 93 W.H.P.C., ook al maakt ze daarbij gebruik van werknemers die haar door het plaatselijke O.C.M.W. ter beschikking worden gesteld met vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen.

Ongeacht het feit dat de V.Z.W. andere, niet-commerciële en ongetwijfeld maatschappelijk waardevolle activiteiten ontplooit en dat de exploitatie van het kwestieuze strijkatelier als bijkomstig moet worden beschouwd, is in de gegeven omstandigheden het verlenen van diensten beneden de normale kostprijs een met de eerlijke handelspraktijken strijdige handeling.

V.Z.W. Federatie van de Belgische Textielverzorging t/
V.Z.W. Spoor Twee

1. Appellante heeft tijdig en op rechtsgeldige wijze hoger beroep ingesteld tegen de beschikking die op 21 augustus 1996 op tegenspraak werd uitgesproken door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Dendermonde.

2. Voor de eerste rechter vorderde appellante op straffe van een dwangsom van 25.000 frank per overtreding de onmiddellijke staking door geïntimeerde van de hiernavolgende handelspraktijken:

- het aanbieden van een dienst aan het publiek en het verrichten van die dienst, namelijk het strijken van textiel, tegen een prijs die lager is dan de normaal verantwoorde kostprijs;
- het leveren van diensten aan haar klanten zonder B.T.W. aan te rekenen;
- het aanwenden van subsidies die worden verkregen met het oog op tewerkstellingsbevorderende initiatieven voor een louter commerciële activiteit;
- het verrichten van handelsactiviteiten zonder ingeschreven te zijn in het handelsregister.

Tevens vorderde appellante op kosten van geïntimeerde de publicatie van het beschikkend gedeelte van de beschikking in twee lokale dagbladen en de aanplakking ervan in de lokalen van geïntimeerde op een voor het publiek zichtbare plaats.

In conclusie van 11 juni 1996 vorderde appellante daarenboven geïntimeerde te veroordelen om de tewerkstelling van werknemers in het strijkatelier zonder betaling van het verschuldigde minimumloon en de socialezekerheidsbijdrage stop te zetten, onder verbeurte van een dwangsom van 10.000 frank per werknemer en per dag.

Subsidiar vorderde appellante dat, vooraleer uitspraak ten gronde zou worden gedaan, geïntimeerde zou worden veroordeeld haar stukken mee te delen betreffende de beloning van de in het strijkatelier tewerkgestelde personen, alsmede de stukken betreffende de sociale-zekerheidsbijdrage.

Nog meer subsidiair vorderde appellante dat, vooraleer uitspraak ten gronde zou worden gedaan, zij zou worden toegelaten tot de bewijsvoering met alle middelen rechtens en inzonderheid met getuigen van het feit dat bestaande wasalons en wasserijen schade lijden ingevolge de activiteiten

van geïntimeerde, meer in het bijzonder ingevolge het door laatstgenoemde uitgebate strijkatelier.

3. De eerste rechter verklaarde de vordering ontvankelijk, maar ongegrond.

Bij zijn beoordeling overwoog de eerste rechter onder meer:

- dat op grond van de wet van 22 december 1995 houdende maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid, het O.C.M.W. van Hamme tewerkgestelde werknemers met vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen op wettelijke wijze ter beschikking van geïntimeerde kan stellen;
- dat de wetgever de mogelijkheid openlaat voor een V.Z.W. om gebruik te maken van goedkope arbeidskrachten en de activiteiten van geïntimeerde bovendien worden gesubsidieerd, zodat de kostprijs van geïntimeerde niet te vergelijken is met de kostprijs van de diensten van appellante en derhalve van geïntimeerde niet kan worden gezegd dat zij diensten beneden de normale kostprijs levert;
- dat niet is bewezen dat het in feite om een volwaardige economische activiteit gaat die volledig vreemd is aan het doel van geïntimeerde, namelijk het verschaffen van opleiding en werkervaring;
- dat, aangezien wordt aangenomen dat de activiteit van geïntimeerde wel degelijk kadert in haar hoofddoel, namelijk opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven ontwikkelen van hoofdzakelijk laaggeschoolden, niet kan worden gesteld dat zij de haar verstrekte subsidies afwendt van hun normaal doel;
- dat geïntimeerde een inschrijving nam in het handelsregister en zich als B.T.W.-plichtige liet registreren vooraleer de procedure werd aangevat, zodat een vordering tot staken hierop niet kan worden gestoeld.

4.1. De grieven van appellante zijn in wezen een hereniging van de argumenten die zij voor de eerste rechter heeft aangevoerd.

Aldus houdt zij staande dat geïntimeerde voor haar diensten prijzen aanrekent die beneden de normale kostprijs liggen voor dezelfde diensten in de reguliere sector.

Voorts stelt zij dat geïntimeerde de haar verstrekte subsidies in werkelijkheid niet gebruikt om langdurig werklozen en bestaansminimumtrekkers een opleiding te verschaffen of hen te begeleiden, maar om de prijs van diensten, bestemd voor het ruime publiek, te laten dalen.

Appellante vordert dienvolgens dat het hoger beroep ontvankelijk en gegrond zou worden verklaard, dat de bestreden beschikking teniet zou worden gedaan en dat, opnieuw rechtsprekend, geïntimeerde zou worden veroordeeld om de hiernavolgende ongeoorloofde handelspraktijken, bestaande in:

- het aanbieden van een dienst aan het publiek en het verrichten van die dienst, namelijk het strijken van textiel, tegen een prijs die lager is dan de normale en verantwoorde kostprijs;
- het aanwenden van subsidies die worden verkregen met het oog op tewerkstellingsbevorderende initiatieven voor een louter commerciële activiteit en daardoor subsidies van hun normale doel afwenden;
- het tewerkstellen van werknemers in het strijkatelier zonder de betaling van het verschuldigd minimumloon en de socialezekerheidsbijdragen,

onmiddellijk te staken op straffe van een dwangsom van 25.000 frank per overtreding.

Te zeggen voor recht dat het beschikkend gedeelte van het arrest zal worden gepubliceerd in twee lokale dagbladen en zal worden uitgehangen in de lokalen van geïntimeerde op een voor het publiek zichtbare plaats;

...

4.2. Geïntimeerde vordert dat het hoger beroep als ongegrond zou worden afgewezen en appellante tot de kosten zou worden veroordeeld.

Geïntimeerde wijst op de vaststelling in de bestreden beschikking dat de activiteiten van haar strijkatelier louter bijkomstige commerciële activiteiten zijn die ondergeschikt zijn aan de hogere doelstellingen van geïntimeerde, en dat het volgens de eerste rechter niet is bewezen dat het in feite gaat om een volwaardige economische activiteit die volledig vreemd is aan het doel van geïntimeerde, namelijk het verschaffen van opleiding en werkervaring.

Volgens geïntimeerde volstonden die overwegingen om de stakingsvordering van appellante ongegrond te verklaren.

De overige overwegingen van de eerste rechter omtrent het al dan niet leveren van diensten beneden de normale kostprijs, het al dan niet wettelijk zijn van de terbeschikkingstelling van steuntrekkers door het O.C.M.W. van Hamme met vrijstelling van sociale-zekerheidsbijdragen en het al dan niet afwenden van subsidies door geïntimeerde van hun normaal doel waren volgens geïntimeerde bijkomstig en overbodig.

Subsidiair en enkel voor zover het principaal beroep gegrond zou worden verklaard, vordert geïntimeerde dat haar met toepassing van art. 97 W.H.P.C. een redelijke termijn zou worden toegekend om zich in regel te stellen.

Beoordeling door het Hof

5.1. De feiten die tot het voorliggende geschil aanleiding hebben gegeven, kunnen als volgt worden samengevat.

In de gemeente Hamme werd in 1993 de V.Z.W. De Spinner opgericht om het geheel van activiteiten en projecten met het oog op kansarmoedebestrijding beter te kunnen coördineren.

Voornoemde V.Z.W. is op drie terreinen actief, meer bepaald migrantenwerking, huisvesting en tewerkstelling. Die laatste activiteit wordt specifiek gestimuleerd door de V.Z.W. Spoor Twee, die als statutair doel heeft: «... het organiseren en coördineren van opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven voor hoofdzakelijk laaggeschoolden. De vereniging mag alle handelingen verrichten die rechtstreeks of onrechtstreeks met de verwezenlijking van haar doel te maken hebben».

Binnen de V.Z.W. Spoor Twee werd in juni 1995 overgegaan tot de oprichting van een werkervaringsproject, het strijkatelier. Dit project stelde via de tussenkomst van de O.C.M.W.-hulpverlening vijf personen te werk.

5.2. Appellante is een beroepsvereniging, opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk, met als statutair doel het behartigen van de belangen van natuurlijke of rechtspersonen wier activiteiten o.m. bestaan in het strijken van linnen, kledingstukken of stofferingvoorwerpen.

Appellante, die vaststelde dat geïntimeerde voor haar diensten als strijkatelier prijzen aanrekende die bijzonder laag waren in vergelijking met de prijzen die door de bestaande

wassalons en wasserijen voor dezelfde diensten werden aangerekend, stelt dat geïntimeerde zich bij de uitbating van haar strijkatelier schuldig maakt aan oneerlijke handelspraktijken in de zin van art. 93 W.H.P.C.

6.1. Voor het Hof staat vast dat geïntimeerde als «verkooper» in de zin van art. 93 W.H.P.C. moet worden beschouwd.

Dit wordt afdoend bewezen door:

- de inschrijving in het handelsregister met als activiteit het strijken;
- de door geïntimeerde uitgebrachte folder waarbij zij zich onder enige verwijzing naar het tewerkstellingsbevorderend initiatief voorstelt als «'t Strijkatelier» dat voor een «zacht prijsje» alle was strijkt;
- een krantenartikel dat op 7 december 1995 is verschenen, waarbij de werking van het strijkatelier wordt besproken en waaruit blijkt dat geïntimeerde zich richt tot een ruim publiek, «crisprijzen» hanteert en een snelle service waarborgt.

6.2. Geïntimeerde kan niet worden bijgevalen wanneer zij stelt dat het om een bijkomstige, geïsoleerde en niet-volwaardige economische activiteit gaat. Het tegendeel blijkt o.m. uit:

- het voormelde krantenartikel van 7 december 1995 waarin expliciet wordt vermeldt dat het initiatief een schot in de roos is, dat er gemiddeld vijftig mensen per week langskomen en dat er bijna tachtig vaste klanten zijn. Ook is er sprake van een klantenkaart;
- het activiteitenverslag van geïntimeerde zelf, dat vermeldt dat van bij de aanvang vier strijktiers voltijds werden tewerkgesteld en het aantal tewerkgestelde personen vanaf 1 november 1995 werd verhoogd tot vijf personen.

Geïntimeerde spreekt de bewering van appellante niet tegen dat in de regio Hamme slechts vijftien andere strijktiers zijn tewerkgesteld, hetgeen betekent dat eerstgenoemde een vierde van de tewerkstelling voor haar rekening neemt.

Daarenboven is geïntimeerdes stelling dat de commerciële exploitatie van een strijkatelier noodzakelijk is voor het bereiken van haar hogere doelstellingen, meer bepaald het geven van een opleiding en/of het verschaffen van werkervaring, voor het Hof niet overtuigend. Die doelstellingen kunnen immers evengoed worden gerealiseerd door het strijken van textiel dat aan de deelnemers zelf toebehoort of door het strijken van steeds dezelfde kledingsstukken.

6.3. Bij de uitoefening van haar commerciële activiteit gaat geïntimeerde tewerk als een volwaardig en volleerd verkoper van diensten. Zo vermeldt zij in haar activiteitenverslag dat het gaat om sterk gemotiveerde en stipte arbeidskrachten.

Zoals reeds vermeld, maakt zij haar activiteiten via een folder bekend. Tevens staat zij toe dat de pers haar diensten aanprijst. Dat het *in casu* om een redactioneel artikel gaat in plaats van een betaalde advertentie doet niet terzake.

Significant voor het Hof is alleszins een door geïntimeerde uitgebracht foldertje, dat luidt als volgt:

«Geachte klant,

Vanaf 15 april beschikt Spoor Twee V.Z.W. over een handelsregister en een B.T.W.-nummer. Daardoor zijn wij genooddacht om onze prijzen lichtjes aan te passen. Ter compensatie geven wij een klantenkaart. Deze geeft u recht op 5% korting na tien strijkbeurten.

André R.

Voorzitter Spoor Twee V.Z.W.»

6.4. Het feit dat geïntimeerde een vereniging zonder winstoogmerk is staat er niet aan in de weg dat zij als verkoopster gehouden is de eerlijke handelspraktijken na te leven (zie art. 1.6.c. W.H.P.C.). Overigens wordt door appellante aan geïntimeerde niet verweten dat zij geen winstpercentage voor zichzelf behoudt, maar wel dat zij beneden de normale kostprijs aan het publiek bepaalde diensten aanbiedt.

7. Uit de voorliggende prijslijst van geïntimeerde blijkt dat zij voor het strijken van bijvoorbeeld een hemd twintig frank vraagt en voor een groot tafellaken vijftien frank.

Luidens de door appellante bij een aantal van haar leden gevoerde enquête kost het strijken van een hemd minstens 50 frank en gemiddeld 69,58 frank, terwijl de prijs voor een groot tafellaken minstens 55 frank bedraagt, en gemiddeld zelfs 94,18 frank. Die door appellante verstrekte gegevens zijn voor het Hof geloofwaardig en worden overigens door geïntimeerde niet tegengesproken.

Louter op basis van de prijs van de arbeid moet worden vastgesteld dat de door geïntimeerde gehanteerde prijzen in een reguliere tewerkstelling, waarbij de werkgever aan de werknemer het minimumloon betaalt en de socialezekerheidsbijdragen stort, economisch niet haalbaar zijn.

Uit de vergelijking van voormelde cijfers blijkt onomstotelijk dat de door geïntimeerde geleverde dienst ver beneden een normaal verantwoorde kostprijs ligt.

Ongeacht het feit dat geïntimeerde andere niet-commerciële en ongetwijfeld maatschappelijk waardevolle activiteiten ontplooit en dat de exploitatie van het kwestieuze strijkatelier als bijkomstig moet worden beschouwd, is het Hof van oordeel dat in de gegeven omstandigheden het verlenen van diensten beneden de normale kostprijs een met de eerlijke handelspraktijken strijdige handeling is. Dat het volgens geïntimeerde om een louter plaatselijk initiatief gaat, is bij die beoordeling niet relevant.

8. Geïntimeerde kan bezwaarlijk betwisten dat zij gebruik maakt van haar door het O.C.M.W. van Hamme ter beschikking gestelde werknemers om een activiteit uit te oefenen die volledig is afgestemd op de gewone markt.

Ook indien geïntimeerde op grond van art. 60, § 7, laatste lid, van de O.C.M.W.-wet daarbij van een bijzonder statuut geniet, dan nog verleent haar dat niet het recht om diensten op de reguliere markt aan te bieden tegen prijzen die niet overeenstemmen met de normale kostprijs voor dezelfde dienst op diezelfde markt.

Het verweer van geïntimeerde dat niet zij de werkgever is van de in het strijkatelier tewerkgestelde arbeidskrachten, maar wel het O.C.M.W., snijdt geen hout, aangezien niet kan worden betwist dat die werknemers presteren onder het gezag van een aangestelde van geïntimeerde.

9. Aangezien voor het Hof afdoende is bewezen dat geïntimeerde door de exploitatie van haar strijkatelier te Hamme met de eerlijke handelsgebruiken strijdige handelingen stelt, die de belangen van de bestaande wassalons en wasserijen, vertegenwoordigd door appellante, kunnen schaden, moeten de overige door appellante ontwikkelde argumenten niet nader worden onderzocht. Het Hof onderstreept daarbij dat voor de toepassing van art. 93 W.H.P.C. een potentiële schade volstaat.

Anders dan door de eerste rechter werd beslist, is het Hof aldus van oordeel dat de stakingsvordering van appellante gegrond is.

10. Geïntimeerde vraagt dat haar een redelijke termijn zou worden toegekend om zich in regel te stellen.

Met toepassing van art. 97.12 W.H.P.C. kent het Hof aan geïntimeerde een termijn toe van vijftien dagen, te rekenen vanaf de betekening van het arrest zo geïntimeerde niet vrijwillig het arrest uitvoert.

Tevens zal gedurende die termijn van vijftien dagen het beschikkend gedeelte van dit arrest door geïntimeerde moeten worden geafficheerd op een voor het publiek zichtbare plaats in het door haar te Hamme geëxploiteerd «'t Strijk-atelier».

Voor het Hof zijn er geen termen om op kosten van geïntimeerde de publicatie van het beschikkend gedeelte te bevelen in twee lokale dagbladen.

Elke overtreding van geïntimeerde van het bevel tot staken, zal aanleiding geven tot de verbeurte van een dwangsom van 25.000 frank per overtreding.

...

NOOT – Zie in dit nummer de bijdrage van M. Deneff en G. Straetmans, «Naar duidelijke(r) criteria voor de afbakening van het verkopersbegrip in de W.H.P.C.»

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 26 FEBRUARI 1998

Voorzitter: de h. Maffei

Raadsheren: de hh. Vermeylen en Blondeel

Advocaten: mrs. De Koninck loco Van Bellinghen en De Rooy loco Nelissen Grade

1. Handelspraktijken – Vordering tot staking – Verkopersbegrip – O.C.M.W. dat zonder winstoogmerk reizen aanbiedt – Geen dienst in de zin van de W.H.P.C. – 2. Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn – Wettelijke taak – Marginale rechterlijke toetsing – Aanbieding van reizen

1. Een O.C.M.W. dat aan senioren die wonen op het grondgebied van de gemeente waar het actief is, buitenlandse reizen met begeleiding door een bejaardenhelpster aanbiedt tegen een voordelige prijs, stelt geen dienst in de zin van de W.H.P.C., aangezien daarbij elk winstoogmerk ontbreekt.

2. Een O.C.M.W. heeft tot wettelijke taak aan de personen en gezinnen de dienstverlening te verzekeren waartoe de gemeenschap gehouden is. Het bepaalt in beginsel naar eigen inzicht welke behoeften vanuit maatschappelijk oogpunt behorend waardig zijn.

De rechter kan slechts marginaal toetsen of in een concreet geval een aangeboden dienstverlening redelijkerwijs past binnen wat maatschappelijk gangbaar als een behoefte kan worden beschouwd.

Vakantieverblijven in het buitenland en het verkennen van andere culturen behoren tot een algemeen verspreid maatschappelijk gebeuren en de deelname eraan kan worden beschouwd als een te lenigen behoefte.

V.Z.W. V.V.R. t/ O.C.M.W. Huldenberg

Gelet op de gedingstukken waaronder een afschrift van het bestreden vonnis dat op 19 september 1995 op tegen-

spraak werd uitgesproken door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel, zetelend als stakingsrechter, beslissing waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd en waartegen hoger beroep werd ingesteld, met deurwaardersakte die op 22 januari 1996 werd betekend;

...

Het voorwerp van het hoger beroep

Overwegende dat appellante op 17 maart 1995 geïntimeerde liet dagvaarden en gevorderd heeft:

– dat, na vaststelling door de rechtbank van de door haar voorgehouden overtredingen van de Handelspraktijkenwet, huidige geïntimeerde zou worden verboden om in de toekomst reizen, zelfs als tussenpersoon, te organiseren en/of te bemiddelen en/of daar publiciteit voor te maken onder verbeurte van een dwangsom van 100.000 frank per dag en per vastgestelde overtreding;

– dat de publicatie zou worden bevolen van de beslissing in twee dag- en/of streekkranten naar haar keuze, en zulks op kosten van huidige geïntimeerde, waarbij de kosten zouden opvorderbaar zijn op eenvoudig vertoon van de factuur;

Overwegende dat appellante het O.C.M.W. te Huldenberg een overtreding verweet van de artikelen 22, 23.2 en 93 W.H.P.C. en die grief baseerde op het feit dat laatstgenoemde reizen voor senioren organiseert naar Benidorm en daarvoor ook reclame voert, zonder onderscheid te maken naargelang de gegadigden al dan niet behoeftig zijn; dat zulke activiteit volgens haar voorbehouden is aan vergunninghoudende reisbureaus;

Overwegende dat geïntimeerde een tegeneis heeft ingesteld in twee onderdelen: enerzijds tot de veroordeling van de oorspronkelijke eiseres tot betaling van 100.000 frank schadevergoeding wegens teregt en roekeloos geding; anderzijds tot publicatie van het vonnis in zes dagbladen, omdat aan dit geding al ruchtbaarheid werd gegeven in kranten toen het nog nakend was en daardoor schade werd geleden;

Overwegende dat in het bestreden vonnis de eisen werden ontvangen maar ongegrond verklaard en appellante werd veroordeeld tot de kosten;

Overwegende dat appellante haar oorspronkelijke vordering voor het hof handhaaft;

dat geïntimeerde besluit tot afwijzing van het hoger beroep en tot bevestiging van het bestreden vonnis;

Overwegende dat het hoger beroep, dat tijdig en op regelmatige wijze werd ingesteld, ontvankelijk is;

De feiten

Overwegende dat het «Dienstencentrum Blauwhof», benaming waaronder het O.C.M.W. Huldenberg zich tot de lokale bevolking van de derde leeftijd wendt, eind 1994 een aankondiging verspreidde waarin zij de organisatie meedeelde van een vliegtuigreis voor senioren vanaf 50 jaar naar Benidorm; dat de reis zou duren van 22 april 1995 tot 6 mei 1995, de prijs 19.975 frank per persoon beliep en het gezelschap begeleid werd door een bejaardenhelpster; dat diende te worden ingeschreven op 23 december 1994 om 10 uur in het centrum en een voorschot van 5.000 frank diende te worden betaald;

Overwegende dat betreffende die reis een gele folder werd gedrukt die vervolgens door een dame van huis tot huis werd verspreid, samen met een streekkrant;

Overwegende dat geïntimeerde, in reactie op een brief van 9 januari 1995 van appellante, waar deze in waarschuwendende bewoordingen om uitleg verzocht, in een brief van 18 januari 1995 stelde dat de reis werd georganiseerd ten behoeve van bejaarden die anders niet zouden kunnen reizen; dat zij een overtreding van de wettelijke bepalingen afwees en preciseerde: dat de reis werd toevertrouwd aan het reisbureau Neckerman te Leuven, dat het aanbod enkel werd gedaan aan de senioren van Huldenberg en dat er geen winstgevendende activiteit mee gemoeid was;

Overwegende dat blijkens haar raadsbeslissing van 9 december 1994 geïntimeerde in januari 1994 een gelijkaardige reis had georganiseerd in samenwerking met het reisbureau Neckerman, en naar verluidt met groot succes, reden waarom ze opnieuw werd georganiseerd; dat in die beslissing ook wordt aangegeven dat de bejaardenhelpster van het dienstencentrum opdracht kreeg de groep te begeleiden en dat haar reiskosten werden ten laste genomen door het O.C.M.W.; dat die beslissing werd ter kennis gebracht van het college van burgemeester en schepenen te Huldenberg en van de gouverneur van de provincie Brabant en laatstgenoemden ze blijkbaar ongemoeid lieten;

De ontvankelijkheid van de eis

Overwegende dat geïntimeerde de ontvankelijkheid van de eis in twijfel trekt onder verwijzing naar de artikelen 93 en 98, § 1, 3°, W.H.P.C.;

Overwegende dat luidens art. 98, § 1, 3°, W.H.P.C. een vordering tot staken ook kan worden ingesteld door een beroeps- of interprofessionele vereniging met rechtspersoonlijkheid, tenzij het verzoek betrekking heeft op een daad die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken en waardoor een verkoper de belangen van een of meer consumenten schaadt of kan schaden;

Overwegende dat appellante blijkens art. 3, § 1, van haar statuten als uitsluitend doel heeft de studie, verdediging en uitbreiding van de beroepsbelangen van haar leden, benevens het stimuleren van de samenwerking onder haar leden op economisch, sociaal en cultureel gebied en het ontplooiën van alle activiteiten die de werk- en leefomstandigheden van haar leden kunnen ten goede komen; dat uit haar ledenlijst blijkt dat zij ongeveer 350 reisbureaus als leden telt;

Overwegende dat appellante duidelijk beantwoordt aan het concept «beroepsvereniging» als bedoeld in voormeld wetsartikel; dat zij krachtens art. 98, § 1, laatste lid, W.H.P.C., in afwijking van het bepaalde in art. 17 en 18 Ger.W., kan optreden voor de bescherming van haar statutair omschreven collectieve belangen (vgl. hierover J. Stuyck, «De vordering staking: samenloopregels en uitvoering van het bevel tot staking», nrs. 14-21, in *Handelspraktijken anno 1996*, p. 238 e.v.; J. Laenens, «De vordering tot staking herbezocht», nrs. 17-22, in *De nieuwe wet handelspraktijken*, Kluwer, 1992); dat nu appellante te dezen optreedt tegen bevoerde overtredingen van de wetgeving die de activiteit van een reisbureau beheerst en zij dus zo'n bescherming beoogt, haar vordering duidelijk ontvankelijk is;

Overwegende dat wanneer geïntimeerde er in dit verband op wijst dat appellante krachtens art. 93 W.H.P.C. ook moet

aantonen dat de beroepsbelangen van een of meer verkopers zijn geschaad of kunnen worden geschaad, terwijl zij zich enkel richt tot een beperkte doelgroep, zulks niet de ontvankelijkheid maar wel de gegrondheid van de eis betreft;

De gegrondheid van de vordering

Overwegende dat luidens art. 1 van de wet van 21 april 1965 houdende het statuut van de reisbureaus, niemand een winstgevendende activiteit mag uitoefenen die erin bestaat reizen of verblijven tegen een vaste som – onder meer logies inbegrepen – te organiseren en te verkopen, ofwel als tussenpersoon zodanige reizen of verblijven, vervoerbiljetten, logies- of maaltijdbons te verkopen als hij het niet doet als hoofdbegrijp, bestendig en met een vergunning;

Overwegende dat uit de aankondiging die door geïntimeerde – feitelijk door haar dienstencentrum – werd verspreid, alsmede uit het te benutten inschrijvingsformulier zonder twijfel blijkt dat zij een vliegtuigreis voor senioren naar en met verblijf te Benidorm tegen een vaste prijs heeft te koop aangeboden; dat de 41 deelnemers aan die reis met haar hebben gecontracteerd en niet met het reisbureau Neckermann, dat zij de feitelijke organisatie heen en weer vanaf en tot de luchthaven te Zaventem heeft verzekerd en dat alle facturatie gericht was aan en betaald werd door geïntimeerde;

Overwegende dat geïntimeerde, die de reis aankocht en doorverkocht, zodoende een activiteit heeft ontplooid die, afgezien van de vraag naar het vereiste winstoogmerk, beantwoordt aan die welke wordt bedoeld in art. 1 van voormelde wet;

Overwegende dat krachtens art. 57, eerste lid, O.C.M.W.-wet het centrum tot taak heeft aan personen en gezinnen de dienstverlening te verzekeren waartoe de gemeenschap gehouden is; dat de hulpverlening niet geldelijk hoeft te zijn en de vormen waarin deze geschiedt, niet limitatief zijn bepaald, terwijl krachtens art. 60, § 3, het O.C.M.W. steun verleent in de meest passende vorm (zie J. Van Beneden en M. Van Damme, *Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*, in *A.P.R.*, 1986, nrs. 438-440 en 473);

Overwegende dat het O.C.M.W. aldus in beginsel naar eigen inzicht apprecieert welke behoeften vanuit maatschappelijk oogpunt beschouwd behartenswaardig zijn; dat het hof desbetreffend slechts marginaal kan toetsen of in een concreet geval een aangeboden dienstverlening redelijkerwijs kan passen binnen het bestek van hetgeen maatschappelijk gangbaar als een behoefte kan worden beschouwd;

Overwegende dat vakantieverblijven in het buitenland en het verkennen van andere culturen behoren tot een algemeen verspreid maatschappelijk gebeuren en de deelname eraan kan worden beschouwd als een te lenigen behoefte;

Overwegende dat een dienstencentrum, zoals blijkbaar door geïntimeerde werd ingesteld – wat volgens de O.C.M.W.-wet van 8 juli 1976 past binnen het bestek van de algemene taken van een O.C.M.W. – strekt tot het ter beschikking stellen van een dienstenpakket aan leden van de derde leeftijd die zich nog kunnen verplaatsen en behoefte hebben aan sociaal contact (zie J. Van Beneden & M. Van Damme, *o.c.*, nr. 481);

Overwegende dat de reisaanbieding te dezen uitging van het «Dienstencentrum Blauwhof» en gericht was tot «senioren», al werd de leeftijdsgrens van die doelgroep (vanaf vijf-

tig jaar) kennelijk ietwat ruim genomen; dat de inschrijvingsprijs werd bepaald op 19.975 frank per persoon in een tweepersoonskamer; dat voor het goed verloop van de reis een door haar bezoldigde bejaarden helpster werd ter beschikking gesteld en deze dame de reis ook inderdaad heeft meegemaakt;

Overwegende dat hieruit blijkt dat geïntimeerde haar initiatief inzake de reis naar Benidorm gericht toespitste op het deel van de bevolking van Huldenberg, waarvan in beginsel kan worden aangenomen dat hun specifieke behoefte om te kunnen reizen door een dienstencentrum kon worden behartigd; dat geïntimeerde zich dus niet zonder meer begaf op het terrein van het organiseren van reizen;

Overwegende dat daarenboven blijkt dat met de organisatie van de reis geen enkele winstgevendende activiteit werd ontwikkeld, omdat geïntimeerde van de totale kostprijs van 560.140 frank, 37.150 frank ten laste nam, en terwijl dit tekort niet accidenteel was, omdat uit de facturatie van Neckermann blijkt dat alleen al de kostprijs voor de vlucht en een verblijf in een tweepersoonskamer 19.840 frank kostte (exclusief reisverzekering en autobusvervoer); dat zulks bevestigt dat het geïntimeerde er ook om te doen was een vorm van hulpverlening *in natura* te verschaffen;

Overwegende dat de activiteit van geïntimeerde waarbij zij de litigieuze reis verkocht niet beantwoordt aan een «dienst» als bedoeld in art. 1, 2°, W.H.P.C., nu naar luid van dit artikel een dergelijke dienst een «handelsdaad» moet uitmaken of een ambachtsactiviteit bedoeld in de wet op het ambachtsregister; dat een handelsdaad in de zin van het Wetboek van Koophandel het winstoogmerk impliceert, wat te dezen ontbrak; dat geïntimeerde derhalve geen verkoper was als bedoeld in art. 6, b), W.H.P.C. (zie o.m.: P. Wytinck, «Het toepassingsgebied van de W.H.P.C.», nrs. 20-28, in *Handelspraktijken anno 1996*, p. 2 e.v.);

Overwegende dat zodoende uit de vaststelling dat geïntimeerde zonder winstoogmerk heeft gehandeld, en om die reden ook geen overtreding heeft begaan van de wetgeving inzake het statuut van de reisbureaus, meteen ook volgt dat de litigieuze daad niet wordt beheerst door de W.H.P.C.; dat de verdere verwijzing naar art. 22 en 23.2 W.H.P.C. bijgevolg niet relevant is;

Overwegende dat de vordering derhalve terecht werd afgewezen, zij het op deels andere gronden; dat het hoger beroep ongegrond is;

...

NOOT – Zie in dit nummer de bijdrage van M. Deneff en G. Straetmans, «Naar duidelijke(r) criteria voor de afbakening van het verkopersbegrip in de W.H.P.C.»

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

KORT GEDING – 25 OKTOBER 1995

Voorzitter: de h. Somers

Advocaten: mrs. Cornelis loco Van De Gehuchte en De Formanoir loco Buyle

1. Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Kort geding – Urgentie – Reëel en dreigend gevaar voor moeilijk herstelbaar nadeel – 2. Overeenkomst – Opzegging – Ge-

volg – Definitieve beëindiging – 3. Kort geding – Bevoegdheid – Eis tot herstel van opgezegd krediet

1. Een reëel en dreigend gevaar voor een moeilijk herstelbaar nadeel is bepalend voor de beoordeling van de urgentie die vereist is voor de bevoegdheid van de voorzitter in kort geding.

2. Een opzegging van een overeenkomst maakt definitief een einde aan die overeenkomst en sluit elke eis tot gedwongen uitvoering uit.

3. Een rechter in kort geding, die over niet meer bevoegdheden beschikt dan de rechter ten gronde, kan niet bevelen dat een opgezegd krediet wordt hersteld, omdat hij anders het onherroepbaar karakter van de opzegging miskent.

N.V. T. t/ N.V. G.

1. Eiseres, een transportonderneming, beschikte bij verweerster over verschillende kredieten:

- a) een investeringskrediet van 3.000.000 fr., afgesloten op 3 maart 1987, terugbetaalbaar in twintig semestriële aflossingen van 150.000 fr. vanaf 5 oktober 1987;
- b) een investeringskrediet van 2.000.000 fr., afgesloten op 27 november 1991, terugbetaalbaar in twintig trimestriële aflossingen van 100.000 fr. vanaf 1 maart 1992;
- c) een investeringskrediet van 5.000.000 fr., afgesloten op 20 september 1994, terugbetaalbaar in elf terugbetalingen van 416.500 fr. en een laatste aflossing van 414.500 fr. vanaf 1 februari 1995;
- d) bankgaranties ten bedrage van 7.260.000 fr. ten voordele van de Federatie van de Belgische Transporteurs;
- e) twee leningen op afbetaling van 1.500.000 fr. elk toegestaan op 8 november 1990, waarop op 3 oktober 1995 nog twee vervaldagen moesten worden betaald;
- f) disconto-leverancierkrediet van 5.000.000 fr. Op 3 oktober 1995 waren er twee wissels in omloop ten bedrage van 500.000 fr. elk, verdisconteerd door verweerster voor vervaldag van respectievelijk 15 oktober 1995 en 15 november 1995.

2. Per brief van 3 oktober 1995 en met verwijzing naar art. 5.12 van het Reglement der Kredietopeningen, heeft verweerster een einde gemaakt aan de kredieten, hiervoren vermeld onder 1, a), b) en c).

De daaraan verbonden rekeningen werden afgesloten en verweerster eiste de uitstaande debetsaldi, respectievelijk ten bedrage van 600.000 fr., 500.000 fr. en 3.550.500 fr. In dezelfde brief werd medegedeeld dat geen wissels meer zouden worden verdisconteerd in het raam van het hiervoren onder 1,f) vermelde discontoleverancierskrediet. Voorts werd de aandacht van eiseres gevestigd op het feit dat zij gebonden bleef voor de gebeurlijke aanspraken in het raam van de bankgarantie, waarvan hiervoren sprake is onder 1,d) en de leningen vermeld onder 1,e).

3. De vordering strekt ertoe verweerster te horen veroordelen om onmiddellijk en aan de per 3 oktober 1995 getekende voorwaarden, de kredietlijnen in rekeningen... opnieuw te heropenen, en de sinds deze datum ten onrechte ingehouden betalingen toekomende aan eiseres, onmiddellijk op haar rekening te krediteren met correcte valutadatum, en dit binnen vier werkuren na uitspraak van de tussen te komen beschikking, uitvoerbaar op de minuut; een dwangsom op te leggen van 2.000.000 fr. per dag vertraging, hier-

bij begrepen zijnde dat verweerster geacht wordt in vertraging te zijn zolang zij niet integraal aan het dictum van de beschikking heeft beantwoord; aan eiseres voorbehoud te verlenen voor de door haar geleden schade en verweerster te veroordelen tot de kosten.

4. Ten onrechte roept verweerster in dat niet aan de spoedvereiste is voldaan.

Verweerster heeft de kredieten opgezegd op 3 oktober 1995, eiseres heeft bij monde van haar raadsman geprotesteerd op 11 oktober 1995 en is op 13 oktober 1995 tot dagvaarding in kort geding overgegaan.

Uit de vaststelling dat eiseres slechts twintig dagen na de opzegging van het krediet tot dagvaarding is overgegaan, leidt verweerster af dat ten overvloede is aangetoond dat er geen urgentie is.

Deze zienswijze kan niet worden gedeeld. Enerzijds is eiseres snel tot het inleiden van een vordering overgegaan en anderzijds is het tijdsverloop tussen de opzegging van het krediet en het in rechte optreden zelf niet determinerend voor de beoordeling van de urgentie. Een reëel en dreigend gevaar voor een moeilijk herstelbaar nadeel is bepalend voor de beoordeling van de urgentie. Dit laatste is *in casu* zeker voorhanden.

5. Art. 5.K van het Reglement der Kredietopeningen geeft aan verweerster het recht om, zonder opzegging, een einde te maken aan het krediet en dit te schorsen door een gewone aanzegging aan de kredietnemer per ter post aangetekende brief... in geval van verlies van één vierde van het patrimonium van de kredietnemer of van vertraging of nalatigheid in de boekhouding.

Verweerster heeft toepassing van vermeld artikel gemaakt, omdat zij aan de hand van de jaarrekening van eiseres per 31 december 1994 had vastgesteld dat het eigen vermogen van eiseres was gedaald van 20.212.610 fr. (31 december 1993) tot 2.338.671 fr. einde 1994 en dat er een over te dragen verlies was van 17.488.316 fr.

Voorts was het verweerster niet ontgaan dat twee bestuurders ontslag gaven op de algemene vergadering van eiseres van 6 mei 1995 en dat het in de bedoeling lag om zeshonderd aandelen terug te betalen door het uitvoeren van een kapitaalsvermindering.

Niettegenstaande het feit dat het netto-actief gedaald was beneden de grenzen bepaald in de Vennootschapswet, werd bij eenparigheid van stemmen beslist om de vennootschap niet vroegtijdig te ontbinden, daar de vooruitzichten gunstig waren.

6. Eiseres wijst erop dat een bedrag van 22.950.000 fr. als voorziening werd angelegd met het oog op «een eventuele claim van de douane»; dat dit bedrag derhalve zich nog in het patrimonium bevond en dat het patrimonium niet was aangetast.

Dit laatste is klaarblijkelijk in tegenspraak met de vaststellingen van de algemene vergadering, toen deze laatste besliste niet tot ontbinding van de vennootschap over te gaan.

7. Afgezien van het feit dat een «prima facie» onderzoek het niet mogelijk maakt te stellen dat de door verweerster gegeven opzeg onrechtmatig was, zijn Wij van oordeel dat Wij niet bevoegd zijn om de gevorderde maatregel te bevelen.

Verweerster heeft van haar contractueel bedongen recht gebruik gemaakt om eenzijdig een einde te maken aan de kredietovereenkomsten met eiseres. Een eenzijdige opzeg-

ging van een contract maakt definitief een einde aan het contract en sluit elke eis tot gedwongen uitvoering uit.

Een dergelijke beëindiging kan enkel aanleiding geven tot het toekennen van een schadevergoeding indien zou blijken dat deze beëindiging onrechtmatig was (Cass., 9 maart 1973, *Pas.*, 1973, I, 640).

Een rechter in kort geding, die over niet meer bevoegdheden beschikt dan de rechter ten gronde, kan dan ook niet bevelen dat verweerster het opgezegde krediet zou herstellen. Anders beslissen zou het onherroepbaar karakter van de eenzijdige beëindiging miskennen.

NOOT – Bovenstaande beschikking is in kracht van gewijsde getreden.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE MECHELEN

3e KAMER – 27 FEBRUARI 1998

Voorzitter: de h. Buyle

Rechters in handelszaken: de hh. Lauwers en Spruyt

Advocaten: mrs. Bijns loco Monard en Heremans loco Tillemans

Overeenkomst – Gentlemen's agreement – Rechtsens niet verbindend

Een gentlemen's agreement is per definitie een afspraak die enkel een moreel gezag bezit en die in recht niet afdwingbaar is, omdat partijen bij een dergelijke afspraak duidelijk niet de bedoeling hebben gehad om zich juridisch te verbinden zodat de rechter gehouden is dit te respecteren, voor zover geen rechtsregels van openbare orde of betreffende de goede zeden en evenmin dwingende rechtsregels ter bescherming van zwakke partijen zijn geschonden. Er kan dan ook geen schadeloosstelling worden verleend wegens een beweerde niet-nakoming van een dergelijke afspraak.

Het geschil

Bij dagvaarding van 9 mei 1996 vordert de aanleggende partij ten laste van de verwerende partij de betaling van twee facturen onder aftrek van een gedane afkorting en te vermeerderen met een schadebeding ad 10%, een conventionele rente van 12%, de gerechtelijke intresten en de gedingkosten.

Bij conclusies, neergelegd op 30 mei 1996, formuleert verweerster een tegenvordering tot betaling van 500.000 fr. schadevergoeding meer de gerechtelijke intresten en de kosten.

Bij conclusies, neergelegd op 12 juni 1996, vermindert eiseres haar vordering, omdat na dagvaarding twee bijkomende afbetalingen waren verricht.

Ter zitting van 30 januari 1998 werden door eiseres nog aanvullende conclusies neergelegd in akkoord met verweerster.

Bespreking

1. De hoofdvordering

Verwerende partij op hoofdvordering betwist niet dat de twee bewuste facturen haar telkens hebben bereikt op/of omstreeks een datum die overeenstemt met de factuurdata.

Deze facturen betroffen de leveringen van afvalcontainers en die leveringen zijn alle destijds onvoorwaardelijk aanvaard geworden.

In haar faxbericht van 5 januari 1996 kondigt de verwerende partij op hoofdvordering aan om reeds onmiddellijk 35.000 DM te zullen aanbetalen en dat zij de rest zal betalen «as usual in time».

Ook thans in conclusies brengt de verwerende partij op hoofdvordering geen enkele concrete betwisting aan die specifiek slaat op de haar gefactureerde leveringen.

Het feit dat verwerende partij op hoofdvordering haar beklag maakt omtrent de bewering dat volgens haar eiseres een exclusiviteitsrecht zou hebben geschonden, kan op zichzelf niet worden aangenomen als middel om rechtsgeldige facturen voor aanvaarde leveringen onbetaald te laten. Verwerende partij op hoofdvordering kan niet toegestaan worden om op die wijze te trachten zichzelf recht te doen, temeer wegens de ernstige betwistingen die omtrent die bewering bestaat en welke betwisting het voorwerp zal uitmaken van het hiernavolgende onderzoek omtrent de tegenvordering.

De bewuste facturen zijn beide opeisbaar, zodat er geen enkele aanleiding kan bestaan om aanleggende partij het recht op betaling te ontzeggen, zodat verwerende partij dient te worden veroordeeld tot betaling van het openstaande saldo.

Met betrekking tot het gevorderde schadebeding en de conventionele intresten, dient te worden vastgesteld dat aanleggende partij op hoofdvordering geen enkel bewijs voorlegt dat zodanige bedingen tussen partijen contractueel zouden zijn overeengekomen. Dientengevolge kan zij enkel aanspraak maken op de moratoire intresten aan de wettelijke rentevoet, en dit vanaf de datum van ingebrekestelling, zijnde haar brief van 31 januari 1996.

II. De tegenvordering

Zo aanleggende partij op tegenvordering aanvoert dat er tussen partijen een overeenkomst zou bestaan waarbij haar door verwerende partij op tegenvordering de exclusiviteit voor de Benelux was toebedeeld voor producten van laatstgenoemde, dient te worden vastgesteld dat er geen zodanige geschreven overeenkomst voorligt. Integendeel stelt eiseres op tegenvordering zelf in haar argumentatie dat het zou gaan om een «mondeling gentlemen's agreement».

Welnu, een gentlemen's agreement is per definitie een afspraak die enkel een moreel gezag bezit en die in rechte niet afdwingbaar is, omdat partijen bij een dergelijke afspraak duidelijk niet de bedoeling hebben gehad om zich juridisch te verbinden, zodat de rechter gehouden is dit te respecteren, voor zover noch de regelen van openbare orde of de goede zeden noch de dwingende regelen van bescherming van zwakkere contractpartijen zouden zijn geschonden, wat te dezen niet wordt aangevoerd.

Indien eisers op tegenvordering zich also zelf beroept op het bestaan van een dergelijke rechtens niet verbindende afspraak (en los van het bewijs daaromtrent), dient dan ook onmiddellijk te worden vastgesteld dat op een dergelijke basis hoe dan ook in rechte geen aanspraak kan worden gebaseerd tot schadeloosstelling wegens beweerde niet-nakoming daarvan.

...

VREDEGERECHT TE DIEST

21 APRIL 1997

Rechter: de h. Tudts

Advocaten: mrs. Van Der Velpen en Beelen

Pacht – Gewijzigde Pachtwet 1988 – Overgangsrecht – Pachtovereenkomst van 27 jaar die lopende was bij de inwerkingtreding van de gewijzigde Pachtwet 1988 – Pacht van lange duur – Beëindiging om het verpachte goed te vervreemden

Een pachtovereenkomst van 27 jaar, die lopende was op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet van 7 november 1988 tot wijziging van de Pachtwet, dient te worden beschouwd als een pacht van lange duur, die de verpachter op grond van art. 8, § 2, derde lid, Pachtwet kan beëindigen tegen het verstrijken van de contractueel bepaalde duur, teneinde het verpachte goed te vervreemden.

B. e.a. t/ L. en V.

I. Feiten en retroacten in het algemeen

Overwegende dat de eisers na hervatting van geding aan verweerders de onroerende goederen verpachten zoals dezen in dagvaarding zijn vermeld (zes percelen); dat deze goederen bij verweerders in pacht zijn ingevolge notariële pachtovereenkomst van 19 september 1972 voor een periode van 27 jaar, een aanvang nemende op 1 december 1972; dat de pacht dus contractueel eindigt op 30 november 1999;

Dat wijlen baron de B., oorspronkelijke eiser en rechtsvoorganger van eisers na hervatting van geding, bij aangekende brief van 15 april 1996 tijdig opzeg gaf aan verweerders op grond van art. 8, § 2, derde lid en met toepassing van art. 11, 3°, Pachtwet;

II. Ontvankelijkheid

...

III. Ten gronde

Overwegende dat verweerders ten onrechte stellen dat een dergelijke opzeg niet mogelijk zou zijn omdat het pachtcontract dat partijen bindt dagtekent van vóór de Pachtwetwijziging van 7 november 1988 en omdat de aan verweerders in 1972 toegekende pacht van 27 jaar niet als lange pacht zou kunnen worden beschouwd, maar enkel als eerste ingebruikneming;

Dat art. 44 van laatstgenoemde Pachtwet (Hoofdstuk III – Diverse Bepalingen) stelt dat alle pachtcontracten die lopende waren op de datum waarop de gewijzigde Pachtwet van 7 november 1988 in werking trad, onder toepassing vallen van gezegd art. 8, § 2;

Dat die laatste bepaling niet is opgenomen in de vier uitzonderingen die zijn vermeld in voornoemd art. 44 1°, 2°, 3° en 4°;

Dat nooit aan verweerders de garantie op een loopbaancontract werd gegeven;

Dat de overeengekomen 27 jaar pachtijd niet als eerste gebruiksperiode kan worden beschouwd;

Dat de eisers na hervatting van geding in hun conclusie voldoende rechtsleer desbetreffende aanhalen;

Dat de verweerders het door hen geciteerde arrest van het Hof van Cassatie van 7 december 1995 (*T. Not.*, 1996, 288) tendentiekus en verkeerd interpreteren;

Dat het pachtcontract dat partijen bond en dat in 1972 tot stand kwam, dus wel als lange pacht dient te worden beschouwd; dat dit duidelijk de bedoeling was van de wet van 7 november 1988;

Dat de eisers na hervatting van geding de mogelijkheid om zoals *in casu* opzeg te geven om te verkopen niet uit de aanvankelijke pachtovereenkomst putten, maar zich kunnen baseren op de nieuwe bepalingen ingevoerd door de wet van 7 november 1988, die van dwingende aard zijn.

Dat verweerders niet aantonen dat de eisers na hervatting van geding afstand zouden hebben gedaan van het dwingend karakter van de Pachtwetwijziging in 1988; dat dit helemaal niet volgt uit de redactie van het aanvankelijke pachtcontract van 1972;

Dat kortom de opzeg aan verweerders (pachters) gegeven effectief geldig en van waarde moet worden verklaard tegen 30 november 1999; dat de procedure tot geldigverklaring van de gegeven opzeg correct en regelmatig werd gevoerd;

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: Prof. Dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van maart 1999 en kwam tot stand met medewerking van S. Baeten, G. Debersaques, M. Maus, R. Pascariello, I. Verheven en A. Wirtgen.

Wijziging naturalisatieprocedure

De wet van 22 december 1998 (*B.S.* 6 maart 1999) tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit wat de naturalisatieprocedure betreft, strekt ertoe deze laatste procedure te vereenvoudigen.

De wet wijzigt de procedure zowel op het vlak van de nationaliteitsverwerving door de nationaliteitsverklaring (art. 12bis van het Wetboek van de Belgische nationaliteit), als door nationaliteitskeuze (art. 15 van het voormelde Wetboek). In beide gevallen (nationaliteitsverklaring en -keuze) wordt een verklaring afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats heeft. Een afschrift hiervan wordt voor advies overgezonden aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. Voor de nationaliteitsverklaring beschikt de procureur over een termijn van twee maanden en voor de nationaliteitskeuze over een termijn van vier maanden, beide te rekenen vanaf de ontvangstmelding, om een negatief advies uit te brengen.

Bij een negatief advies – dit kan alleen wanneer er een betelsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon – wordt het dossier overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers, waar de procedure zal worden afgehan-

deld als een naturalisatieaanvraag. Voorheen kwam, bij een negatief advies, uitsluitend de rechtbank tussen. Wanneer de betrokkene het vraagt, kan de zaak evenwel nog steeds door de rechtbank worden behandeld.

Art. 4 van de wet wijzigt art. 21 van het voormelde wetboek. Het verzoek tot naturalisatie wordt voortaan gericht aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats heeft, die het verzoek overzendt naar de Kamer van volksvertegenwoordigers, of rechtstreeks aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (en dus niet meer aan de minister van Justitie).

Indien het dossier volledig is, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het verzoek tot naturalisatie over aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg waar de verzoeker zijn hoofdverblijfplaats heeft, aan de Dienst Vreemdelingenzaken en aan de Dienst Veiligheid van de Staat, om een advies te verstrekken binnen een termijn van vier maanden. Zijn er binnen deze termijn geen opmerkingen geformuleerd, dan wordt het advies geacht gunstig te zijn en beslist de Kamer van volksvertegenwoordigers over het verlenen van de naturalisatie.

Tevens wordt een nieuw art. 24bis in het Wetboek van de Belgische nationaliteit ingevoegd, met betrekking tot de adviesbevoegdheid van het parket. De Minister legt bindende richtlijnen vast met betrekking tot de wijze waarop het parket bij de rechtbank van eerste aanleg het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van een advies. Het college van procureurs-generaal houdt toezicht op de wijze waarop de parketten deze opdracht uitvoeren.

De wet van 22 december 1998 treedt in werking de eerste dag van de zesde maand volgend op die in de loop waarvan zij in het *Belgisch Staatsblad* werd bekendgemaakt, namelijk op 1 september 1999.

I.V.

Joodse gemeenschap – Studiecommissie

1. Bij de wet van 15 januari 1999 (*B.S.* 12 maart 1999; inwerkingtreding op 12 juli 1997) is bij de diensten van de Eerste Minister een studietoelichting opgericht, waarvan de opdracht erin bestaat alle opzoekingswerk te verrichten teneinde opheldering te krijgen omtrent het lot van de bezittingen van de leden van de Joodse gemeenschap van België, die tijdens de tweede wereldoorlog werden geplunderd of achtergelaten. De bedoeling is dat de studietoelichting – benevens een tussentijdse verslaggeving – binnen een termijn van twee jaar na haar oprichting aan de regering verslag zou uitbrengen over haar opzoekingswerk.

De studietoelichting kan, ter uitvoering van haar opdracht, tot alle daartoe noodzakelijke verwerkingen van persoonsgegevens overgaan. Zij kan daarbij een gegevensbank oprichten betreffende de personen die het slachtoffer zijn geweest van de anti-joodse maatregelen die genomen zijn door de Duitse overheden en zij heeft tevens toegang tot het rijksregister van de natuurlijke personen. De ingewonnen persoonsgegevens worden, na het beëindigen van de werkzaamheden van de commissie, aan de regering bezorgd, die over de bestemming van die gegevens beslist, na daaromtrent het advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer te hebben ingewonnen.

De studietoelichting kan, niettegenstaande enige andere wetsbepaling, door toedoen van haar voorzitter, bij alle openbare overheden en bij alle instellingen van privaatrecht, om mededeling verzoeken van alle gegevens en stukken die nuttig zijn voor het uitvoeren van haar opdracht. Ook zal iedere persoon die documenten of andere dragers van gegevens, die de studietoelichting kan gebruiken bij het vervullen van haar opdracht, doet verdwijnen, vernietigt, naar het buitenland overbrengt of laat overbrengen of die de raadpleging ervan bemoeilijkt, kunnen worden gestraft met een opsluiting van vijf tot tien jaar.

De in de wet van 15 januari 1999 vervatte regeling komt in de plaats van die van het K.B. van 6 juli 1997, dat wordt opgeheven.

2. Ook in het Belgisch Staatsblad van 12 maart 1999 is het K.B. van 28 februari 1999 bekendgemaakt, dat de samenstelling en de werking van de voormelde studietoelichting regelt (gediversifieerde regeling van inwerkingtreding).

De commissie kan zich laten bijstaan door deskundigen en kan iedere studie, nodig voor haar opdracht, laten uitvoeren. De leden, het personeel en de deskundigen zijn gehouden tot de vertrouwelijkheid van de persoonlijke inlichtingen die in het raam van de werkzaamheden van de commissie zijn ingewonnen. De commissie kan evenwel, aan de hand van de gepaste middelen, de identificatiegegevens verspreiden die strekken tot het opsporen van personen die het slachtoffer zijn geworden van de anti-joodse maatregelen genomen door de Duitse overheden, of van hun rechthebbenden, indien het niet mogelijk is gebleken hen op een andere wijze terug te vinden. De commissie kan tevens aan de personen die het slachtoffer zijn geworden van de anti-joodse maatregelen, of aan hun rechthebbenden, de over hen ingewonnen inlichtingen mededelen, met uitzondering van de inlichtingen die de persoonlijke levenssfeer van andere natuurlijke personen zouden kunnen schenden.

R.P.

Brandweer – Organisatie van hulpverleningszones

De wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming (B.S. 16 januari 1964) bepaalt de algemene regels inzake de organisatie van de openbare brandweerdiensten. Luidens art. 10 van deze wet zijn de gemeenten van iedere provincie voor de algemene organisatie van de brandweerdiensten in gewestelijke groepen ingedeeld, waarvan de samenstelling door de gouverneur wordt bepaald. Een samenwerking die de huidige gewestelijke groepen overstijgt, is vooralsnog onbestaande, hoewel een dergelijk operationeel samenwerkingsverband – dat het mogelijk zou maken de verkregen expertise uit te wisselen en verschillende taken, zoals oefeningen en opleiding, gezamenlijk uit te voeren – vanuit de brandwereld als wenselijk werd ervaren (Cf. *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/3, 2-3 (verslag)).

De wet van 28 februari 1999 tot wijziging van de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming (B.S., 16 maart 1999, inwerkingtreding op 26 maart 1999) voegt in de genoemde wet een art. 10bis in (het oorspronkelijke art. 10bis wordt het art. 10ter), dat er meer bepaald toe strekt de samenwerking tussen de verschillende brandweerdiensten te institutionaliseren door hulpverleningszones te creëren, evenwel met behoud van het systeem van de indeling in gewes-

telijke groepen, zoals bepaald in de genoemde wet van 31 december 1963 (*Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/1, 1 (memorie van toelichting)). De hulpverleningszones, die door de minister van Binnenlandse zaken worden gecreëerd op initiatief van de gouverneur of van een gemeente en met het akkoord van de betrokken gemeenten, brengt de grondgebieden bijeen die worden beschermd door verschillende openbare brandweerdiensten. In de praktijk zal een hulpverleningszone een aantal gewestelijke groepen omvatten (*Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/1, 2), maar om rekening te houden met de bijzonderheid van sommige openbare brandweerdiensten – zoals de Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – kan de Minister beslissen dat het grondgebied dat door deze brandweerdienst wordt beschermd, op zichzelf een hulpverleningszone vormt (art. 10bis, tweede lid (nieuw) en *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/1, 2).

Het toetreden tot deze zones doet geen afbreuk aan de gemeentelijke autonomie, zodat het dus een zaak is van de betrokken gemeenten zelf: het akkoord van de gemeenteraad is nodig voor de beslissing tot toetreding tot en eventuele uittreding tot de hulpverleningszone (zie *Parl.St.* Kamer 1839/3, 7). De toetreding geschiedt derhalve op vrijwillige basis, maar zij zal financieel worden aangemoedigd (*Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/1, 2 en *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/3, 8), in die zin dat de subsidieregeling uiterlijk na de overgangsperiode van drie jaar (tot 1 januari 2002) voor alle korpsen dezelfde zal zijn, op voorwaarde dat deze deel uitmaken van een hulpverleningszone (art. 12, laatste lid, van de wet van 31 december 1963). Gemeenten die na deze periode niet tot een hulpverleningszone zijn toegetreden, zullen met een lagere subsidieregeling worden geconfronteerd (*Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1839/3, 8).

Een koninklijk besluit zal de voorwaarden bepalen inzake het creëren en de werking van hulpverleningszones (art. 10bis, vierde lid).

G.D.

Wijziging Ger.W.

In de loop van de maand maart 1999 werden twee wetten bekendgemaakt die strekken tot het wijzigen van een aantal artikelen van het Ger.W.

1. De wet van 10 februari 1999 (B.S. 17 maart 1999; geen specifieke datum van inwerkingtreding) wijzigt art. 620 Ger.W. Dit artikel heeft betrekking op het bepalen van de aanleg en gaf, samen met art. 621 Ger.W., problemen op het stuk van de artt. 10 en 11 G.W. (zie Arbitragehof, nr. 15/97 van 18 maart 1997, B.S. 15 mei 1997; nr. 31/97 van 21 mei 1997, B.S. 19 juni 1997; nr. 14/98 van 11 februari 1998, B.S. 23 april 1998). Krachtens de nieuwe wet is het zo dat, wanneer de tegenvordering en de vordering tot tussenkomst, strekkende tot het uitspreken van een veroordeling, ontstaan uit het contract of het feit dat aan de oorspronkelijke rechtsoverdring ten grondslag ligt, of wanneer de tegenvordering ontstaat uit de tergende of roekeloze aard van deze vordering, de aanleg wordt bepaald door samenvoeging van het bedrag van de hoofdvordering en het bedrag van de tegenvordering en de vordering tot tussenkomst.

2. Een tweede wet van 10 februari 1999 (B.S. 31 maart 1999; datum van inwerkingtreding door de Koning te bepa-

len) vult art. 574 Ger.W., inzake de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel, met een punt 12° aan. De rechtbank van koophandel neemt, zelfs wanneer partijen geen handelaar zijn, met toepassing van de wet van 10 februari 1999, voortaan ook kennis van geschillen tussen emittenten en houders, of tussen houders, van certificaten die betrekking hebben op effecten en zijn uitgegeven overeenkomstig art. 43bis en 124ter Venn.W.

R.P.

Dotaties aan politieke partijen

Art. 15bis van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, bepaalt dat enkel voor overheidsfinanciering in aanmerking komen, de politieke partijen die zich ertoe verbinden de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals die zijn gewaarborgd door het E.V.R.M. en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag, in hun politieke actie in acht te nemen en door hun diverse geledingen en verkozen mandatarissen te doen in acht nemen.

De wet van 12 februari 1999 (B.S. 18 maart 1999; geen specifieke bepaling van inwerkingtreding) voegt in de voormelde wet van 4 juli 1989 een nieuw art. 15ter in dat, blijkens de parlementaire voorbereiding, ertoe strekt een concrete uitvoering van art. 15bis van de wet te waarborgen, «zodat wordt voorkomen dat één of meer partijen die de ondermijning van de democratische fundamenteën van ons land en het voortbestaan van de Staat voor ogen hebben, voortaan nog zouden worden gefinancierd door de Natie» (*Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 1084/1). Het nieuwe art. 15ter bepaalt dat, wanneer een politieke partij door eigen toedoen of via een van haar componenten, lijsten, kandidaten of gekozenen, duidelijk en door middel van verscheidene, met elkaar overeenstemmende tekenen, aantoont dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden gewaarborgd door het E.V.R.M. en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag, de dotatie geheel of gedeeltelijk door de Controlecommissie moet worden ingetrokken, indien een tweetalige kamer van de Raad van State dat beslist.

Op klacht van ten minste vijf leden van de Controlecommissie doet de Raad van State, binnen een termijn van twee maanden na de aanhangigmaking, uitspraak in een «behoorlijk gemotiveerd arrest». De Raad kan beslissen de dotatie in te trekken, hetzij ten belope van het dubbele van het bedrag van het voor het stellen van die daad gefinancierde of gedane uitgaven, hetzij voor een periode die niet korter mag zijn dan drie maanden, noch langer dan één jaar. Tegen de gemotiveerde beslissing van de Raad van State kan, binnen een termijn van dertig dagen, een niet-schorsende voorziening worden ingesteld bij het Hof van Cassatie. Er bestaat evenwel nog enige onduidelijkheid over de precieze draagwijdte van de tussenkomst van het Hof van Cassatie terzake.

In aansluiting op het nieuwe art. 15ter van de wet van 4 juli 1989 wordt in de R.v.St.-Wet een art. 16bis ingevoegd, waarin wordt bepaald dat de afdeling administratie van de Raad van State bij wijze van arresten uitspraak doet over de klachten die zijn ingediend met toepassing van het voormelde art. 15ter. De te volgen procedure, evenals de wijze waar-

op de betrokkenen worden gehoord, dienen te worden geregeld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

A.W.

Sociale verkiezingen

In de loop van de maand maart 1999 zijn twee wetten bekendgemaakt die op de sociale verkiezingen betrekking hebben.

1. De eerste wet is die van 28 februari 1999 (B.S. 18 maart 1999; geen specifieke bepaling van inwerkingtreding) houdende sommige maatregelen inzake sociale verkiezingen. Die wet strekt ertoe de procedureregels vast te leggen die van toepassing zijn op geschillen betreffende de ondernemingsraden en de comités voor preventie en bescherming op het werk.

Bepalingen die dergelijke geschillen betreffen, zijn opgenomen in het K.B. van 12 augustus 1994 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen. In de memorie van toelichting wordt erop gewezen dat het voornoemde besluit is genomen op grond van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven en de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen. Daarnaast wordt in de memorie van toelichting verduidelijkt dat in de nieuwe wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, die de wet van 10 juni 1952 heeft vervangen, geen juridische grond meer bestaat om bij koninklijk besluit bijzondere procedureregels vast te leggen (*Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1857/1, p. 1-2). De wet van 28 februari 1999 beoogt aldus die procedureregels in de voormelde wetten van 20 september 1948 en 4 augustus 1996 zelf op te nemen.

2. De tweede wet is de wet van 5 maart 1999 (B.S. 18 maart 1999, p. 8675) met betrekking tot de sociale verkiezingen. Deze wet strekt er in de eerste plaats toe de eerstvolgende vierjaarlijkse sociale verkiezingen – die normaliter zouden moeten plaatshebben in 1999 – met één jaar uit te stellen, bijgevolg tot het jaar 2000. Aldus beoogt de wetgever te vermijden dat de periode waarin die verkiezingen worden gehouden, zou samenvallen met de periode waarin het tweejaarlijkse sociaal overleg bedoeld in de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen, moet worden gehouden. Door dit eenmalige uitstel wordt een dergelijke samenloop in de toekomst onmogelijk. Naast het uitstel zelf, bevat de wet een reeks tijdelijke begeleidende maatregelen die de werking van de huidige ondernemingsraden en comités voor preventie en bescherming op het werk voor een bijkomend jaar moeten garanderen (hoofdstuk II).

Hoofdstuk III van de wet bevat een aantal structurele maatregelen aangaande de oprichting en de samenstelling van de ondernemingsraden en de voornoemde comités. Onder meer wordt de definitie van het begrip «technische bedrijfseenheid» aangepast.

Hoofdstuk IV regelt de inwerkingtreding, in die zin dat enkel m.b.t. de bepalingen van hoofdstuk II van de wet, gezien hun specificiteit en tijdelijk karakter, van de gangbare regels van inwerkingtreding wordt afgeweken.

M.V.D.

Adviesraad van de magistratuur

Bij de wet van 8 maart 1999 (*B.S.* 19 maart 1999) werd een Adviesraad van de magistratuur in het leven geroepen, bestaande uit 44 leden. De Adviesraad bestaat uit een Nederlandstalig en een Franstalig college, die elk 22 leden tellen. Elk college bestaat uit vier leden van de hoven, van wie ten minste één lid behoort tot het Hof van Cassatie en één lid tot een Arbeidshof. Twee leden van het openbaar ministerie bij deze hoven maken eveneens deel uit van het college. Voorts maken tien leden van de rechtbanken van eerste aanleg, de arbeidsrechtbanken, de rechtbanken van koophandel en de politierechtbanken deel uit van elk college, alsmede vier leden van het openbaar ministerie bij deze rechtbanken of bij de kriegsraad. Ten slotte bestaat elk college nog uit twee vrederechters.

De leden van de Adviesraad worden rechtstreeks verkozen door en uit de beroepsmagistraten in actieve dienst van de overeenkomstige taalrol. Voor de zittende magistratuur worden de kiescolleges georganiseerd per graad van rechtsmacht. Voor de magistraten van het openbaar ministerie wordt voor alle graden van rechtsmacht één kiescollege georganiseerd. De stemming is geheim en elke magistraat beschikt over één stem. De kandidaten worden per kiescollege gerangschikt in volgorde van het aantal behaalde stemmen. Bij staking van stemmen wordt voorrang gegeven aan de jongste van de kandidaten. De leden van de Adviesraad hebben zitting voor een periode van vier jaar, die éénmaal hernieuwbaar is. Elk college kiest onder zijn leden een voorzitter, een ondervoorzitter en een secretaris. Zij vormen samen het bureau van de Adviesraad. Het bureau van de Adviesraad bereidt de algemene vergadering voor, voert haar beslissingen uit en coördineert haar werkzaamheden. De algemene vergadering bestaat uit een vertegenwoordiger van een magistratenvereniging die ten minste 75 leden telt, de voorzitter van de vereniging van Duitstalige magistraten, en de vertegenwoordigers van de plaatsvervangende magistraten, de rechters in handelszaken en de rechters en raadsheeren in sociale zaken. De algemene vergadering en de colleges stellen een huishoudelijk reglement op dat hun werking bepaalt.

De opdracht van de Adviesraad bestaat erin hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van de minister van Justitie of het federale Parlement, adviezen te geven en met hen overleg te plegen over al hetgeen betrekking heeft op het statuut, de rechten en de werkomstandigheden van de rechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie. Elk college bereidt de adviezen van de algemene vergadering voor, als ook de adviezen over de aangelegenheden die door hetzij de voorzitter van een college, hetzij op verzoek van ten minste vier leden van een college op de agenda worden geplaatst.

De voorzitter roept de Adviesraad in algemene vergadering bijeen op verzoek van één van de colleges of op eigen initiatief. De algemene vergadering spreekt zich uit over de adviezen van de colleges. Indien het eindadvies niet de eenstemmige mening van de leden of de colleges weergeeft, heeft ieder lid of college het recht de uiteenzetting van zijn individuele mening aan het eindadvies toe te voegen.

De adviezen van de Adviesraad hebben noch bindende, noch opschortende werking.

De verkiezingen voor de Adviesraad worden voor de eerste maal georganiseerd door de minister van Justitie, ter

zelfdertijd met de verkiezingen van de Hoge Raad voor de Justitie.

R.P.

Bestrafing van corruptie

De wet van 10 februari 1999 betreffende de bestrafing van corruptie (*B.S.* 23 maart 1999; inwerkingtreding op 2 april 1999) brengt op het vlak van de bestrafing van corruptie een nieuwe en moderne wetgeving tot stand.

a) de doelstellingen van de nieuwe regeling zijn de volgende (zie *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1664/3, 2-3): het nader toelichten van de basisbegrippen en het moderniseren van de terminologie rekening houdende met de rechtspraak van het Hof van Cassatie en met internationale verdragen; het aanvullen van de leemten die tot op heden bestonden in het Belgische recht op het gebied van de strafbaarstellingen inzake corruptie; het aanvullen van de leemten op het gebied van de sancties, voornamelijk door de veralgemening van de ontzetting uit rechten, bepaald in art. 33 Sw.; de verruiming van de extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische strafrechter met betrekking tot de omkoping, waarbij internationale ambtenaren of ambtenaren van een buitenlandse Staat betrokken zijn, alsook met betrekking tot de corruptiemisdrijven die in het buitenland werden gepleegd ten aanzien van personen die een openbaar ambt in België uitoefenen.

b) De krachtlijnen van de nieuwe regeling zijn de volgende (zie *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1664/3, 3-8):

1° een algemene herformulering en definiëring van de bepalingen inzake omkoping

Artikel 246 Sw. bevat de onderscheiden definities van de actieve en de passieve omkoping; art. 247 Sw. maakt een onderscheid naargelang van het doel dat met de omkoping wordt beoogd en past de toepasselijke sancties daaraan aan; de art. 248-249 Sw. voorzien in de sancties die van toepassing zijn op bepaalde categorieën van personen; de artikelen 250-251 Sw. betreffen de toepassing van de bepalingen op buitenlandse en internationale ambtenaren en art. 252 Sw. heeft betrekking op een bijkomende sanctie, namelijk de ontzetting van rechten.

Passieve omkoping bestaat in het feit dat een persoon die een openbaar ambt uitoefent, rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde, een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook, vraagt of aanneemt om een van de in art. 247 Sw. bedoelde strafbare gedragingen aan te nemen (art. 246, § 1, Sw.). Actieve omkoping bestaat in het rechtstreeks of door tussenpersonen voorstellen aan een persoon die een openbaar ambt uitoefent, van een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook, voor zichzelf of voor een derde, om een van de in art. 247 Sw. bedoelde gedragingen aan te nemen (art. 246, § 2, Sw.). Het «corruptiepak» is derhalve geen essentieel bestanddeel meer van omkoping (zie De Nauw, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 43): een eenzijdige daad van een openbaar ambtenaar, dan wel van een particuliere persoon volstaat immers. Gelet op deze nieuwe definitie is het derhalve niet langer noodzakelijk de poging strafbaar te stellen, aangezien het (aflopend) misdrijf is voltrokken op het ogenblik dat de vraag is gesteld (*Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1664/3, 4). Het corruptie-

pact is wel een objectieve verzwarende omstandigheid geworden (zie de respectieve strafbepalingen in art. 247 Sw.).

2° *Nieuwe strafbaarstellingen*

Een aantal gedragingen worden voortaan strafbaar, terwijl dit voorheen niet het geval was:

- een openbaar ambtenaar die in het raam van de uitoefening van zijn ambt een voordeel vraagt, is voortaan strafbaar, gelet op de ruimere incriminatie van passieve omkoping (vgl. het vroegere art. 252, tweede lid, Sw. met thans de omschrijving van art. 246, § 1, Sw.);

- voortaan is ook strafbaar de omkoping die het gebruik tot doel heeft door de persoon die een openbaar ambt uitoefent, van de echte of vermeende invloed waarover hij uit hoofde van zijn ambt beschikt om een handeling van een openbare overheid of een openbaar bestuur of het nalaten van die handeling te verkrijgen (art. 247, § 4, Sw.): volgens een vaste rechtspraak was er immers geen omkoping indien de gevraagde handeling buiten de bevoegdheid van de ambtenaar viel (Antwerpen 14 maart 1985, *R.W.* 1985-86, 253, noot B. Spriet en A. De Nauw, *o.c.*, 44);

- de omkoping van buitenlandse en internationale ambtenaren is strafbaar (art. 250-251 Sw.);

- ook de private omkoping is voortaan strafbaar (zie terzake de artt. 504bis en 504ter Sw.). Deze bepalingen hebben tot doel de omkoping in de particuliere sector strafbaar te stellen wanneer een werknemer, een bediende, een bestuurder, een zaakvoerder of een lasthebber aanvaardt om, tegen beloning, een bepaald gedrag aan te nemen zonder medeweten van zijn werkgever, zijn raad van bestuur of zijn algemene vergadering. Om het onderscheid te maken tussen de (niet-strafbare) economische realiteit van de wederzijdse toekenning door klanten en leveranciers van economische voordelen op een concurrentiële markt, bepaalt het nieuwe art. 504bis Sw. als wezenlijke voorwaarde dat de dader moet hebben gehandeld zonder het medeweten en zonder machtiging van zijn werkgever (*Parl.St.* Kamer 1997-99, nr. 1664/3, 7).

3° *De sancties*

Een eerste doelstelling van de nieuwe regeling is de rechter in staat te stellen veralgemeend de ontzetting van rechten uit te spreken (art. 252 Sw.). Een tweede doelstelling is de aanpassing van de straftarieven. Tevens is nog voorzien in twee andere straffen: het verbod om deel te nemen aan overheidsopdrachten (straf gesteld op de publieke omkoping (artt. 7 en 8 van de wet van 10 februari 1999) en het verbod om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen in de economische sector (straf gesteld op de private omkoping) (*Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 1664/3, 8).

4° *De extraterritoriale bevoegdheid*

Een nieuw art. 10quater is ingevoegd in V.T.Sv. om de vervolging mogelijk te maken van omkopingsmisdrijven die gepleegd zijn buiten het grondgebied van het Rijk.

G.D.

Schending van het internationaal humanitair recht – Bestrafing

De wet van 10 februari 1999 (*B.S.* 23 maart 1999; inwerkingtreding op 2 april 1999) betreffende de bestrafing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, breidt het toepassingsgebied uit van de wet van 16 juni 1993

betreffende de bestrafing van de ernstige schendingen van de Internationale Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 en van de Aanvullende Protocolen I en II bij die Verdragen van 8 juni 1977, tot de vervolging van de misdaad van genocide (art. 1, § 1, van de wet van 16 juni 1993) en van de misdaad tegen de mens (art. 1, § 2, van de voormelde wet). De wet van 16 juni 1993 heeft voortaan als opschrift: «Wet betreffende de bestrafing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht».

Onder de «misdad van genocide» wordt verstaan, een van de in art. 1, § 1, van de genoemde wet van 16 juni 1993 opgesomde handelingen gepleegd met de bedoeling om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, etnische of godsdienstige groep of rassengroep uit te roeien. Onder de «misdad tegen de mensheid» wordt begrepen een van de in art. 1, § 2, van de wet, opgesomde handelingen gepleegd in het raam van een veralgemeende of stelselmatige aanval op burgerbevolking en met kennis van bedoelde aanval. Deze misdrijven worden gestraft met levenslange opsluiting (art. 2, eerste lid, van de wet van 16 juni 1993). De onschendbaarheid verbonden aan de officiële hoedanigheid van een persoon, kan niet worden ingeroepen om aan de toepassing van de wet te ontsnappen (art. 5, § 3, van de wet van 16 juni 1993).

G.D.

Overheidsopdrachten

Het K.B. van 17 maart 1999 (*B.S.* 26 maart 1999, van toepassing op de opdrachten die met ingang van 1 mei 1999 aangekondigd zijn in het Publicatieblad van de E.G. of waarvoor, bij ontstentenis van verplichting een aankondiging te publiceren, wordt uitgenodigd tot het indienen van een offerte of van een kandidatuur vanaf deze datum) wijzigt het K.B. van 18 juni 1996 betreffende de mededinging in het raam van de Europese Gemeenschap van sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie (*B.S.*, 25 juni 1996). Die wijzigingen komen in essentie neer op het volgende:

- de bedragen van opdrachten voor aanneming worden aangepast;

- de termijn voor de ontvangst van de offertes voor de openbare procedure mag worden ingekort tot een termijn die lang genoeg is om de indiening van waardevolle offertes mogelijk te maken en die, in principe, niet korter zal zijn dan 36 dagen, maar die in geen enkel geval korter zal zijn dan 22 dagen, indien aan de in art. 8, § 3, bepaalde voorwaarden wordt voldaan (art. 8, § 3, tweede zin). Voor de beperkte procedure of de onderhandelingsprocedure met voorafgaande mededinging kan de termijn voor de ontvangst van de aanvragen tot deelneming in geen geval korter zijn dan 22 dagen te rekenen vanaf de datum van verzending van de aankondiging (art. 8, § 4, eerste lid, tweede zin);

- de informatie die de aanbestedende overheid dient te verstrekken in verband met de betrokken opdracht bij een opdracht van aanneming die in mededinging wordt gesteld door middel van een periodieke enuntiatieve aankondiging, wordt nauwkeuriger omschreven (art. 9, 3°, tweede lid);

- de aanbestedende dienst ziet erop toe dat de aannemers, de leveranciers en de dienstverleners op elk ogenblik

kunnen vragen om te worden gekwalificeerd in het raam van het opgestelde kwalificatiestelsel (art. 10, § 3, 1°, *in fine*);

- de regels inzake de bewaring door de aanbestedende diensten van de nodige informatie in verband met de gegunde opdrachten, wordt verfijnd (art. 33, § 2);
- de bijlagen 1 tot 5 bij het besluit worden vervangen.

G.D.

Wijziging van het fiscaal procedurerecht

De hervorming van de fiscale procedure is een feit. Op 27 maart 1999 werden immers de wet van 15 maart 1999 betreffende de beslechting van fiscale geschillen en de wet van 23 maart 1999 betreffende de rechterlijke inrichting in fiscale zaken in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt. Met deze wetten onderging het fiscaal procedurerecht een grondige wijziging. Deze hervorming was een absolute juridische noodzaak. Het hele systeem van de fiscale procedure was trouwens ingevolge de rechtspraak van 's lands hoogste rechtscollages op de helling komen te staan. Met deze ingrijpende hervorming heeft de wetgever dan ook gepoogd een oplossing te vinden voor de verschillende structurele problemen van het fiscaal procesrecht. Hierna volgt een overzicht van de meest ingrijpende wijzigingen:

– *dejurisdictionalisering van de procedure voor de gewestelijke directeur*

Het is algemeen bekend dat de belastingplichtige die een aanslag inzake inkomstenbelastingen wilde betwisten, een bezwaarschrift bij de gewestelijke directeur moest indienen. De gewestelijke directeur oordeelde over het bezwaarschrift als een jurisdictionele overheid, zodat de gewestelijke directeur *de facto* rechter en partij in dezelfde zaak was. Deze proceduretechniek werd evenwel door het Arbitragehof strijdig geacht met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, zodat dringend een oplossing voor dit probleem nodig was. De dejurisdictionalisering van de bezwaarprocedure in de inkomstenbelastingen is dan ook wellicht een van de meest ingrijpende wijzigingen van de nieuwe fiscale procedure. De nieuwe procedurewetten voorzien weliswaar wel nog in een bezwaarprocedure, die thans binnen drie maanden na de verzending van het aanslagbiljet moet worden begonnen, maar voortaan beslist de gewestelijke directeur niet meer als rechter, maar wel als administratieve overheid.

– *exclusieve fiscale bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg*

Terwijl de belastingplichtige vóór de wetten van 15 maart 1999 en 23 maart 1999 een jurisdictioneel beroep inzake inkomstenbelastingen enkel kon inleiden voor het hof van beroep, wordt deze bevoegdheid thans doorgeschoven naar de rechtbank van eerste aanleg. Voortaan is enkel de rechtbank van eerste aanleg bevoegd om te oordelen over alle geschillen betreffende de toepassing van de belastingwet en die ongeacht of het gaat om een geschil inzake directe, dan wel indirecte belastingen. De exclusieve bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg sluit overigens de bevoegdheid van de vrederechter uit voor geschillen beneden de 75.000 fr. Daarenboven werd door de wetgever bepaald dat tegen de

fiscale vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg steeds hoger beroep moet mogelijk zijn.

– *verloop van de fiscale procedure voor de rechtbank van eerste aanleg*

De belastingplichtige beschikt over drie maanden, na de kennisgeving van de beslissing van de gewestelijke directeur, om de gerechtelijke procedure te beginnen. Indien de fiscale wet in een administratieve procedure heeft voorzien, dan moet deze eerst worden uitgeput alvorens men zich tot de rechtbank van eerste aanleg kan richten. Indien de administratieve overheid echter langer dan zes maanden (negen maanden ingeval van een ambsthalve aanslag) wacht om een beslissing te nemen, krijgt de belastingplichtige toch het recht de jurisdictionele procedure aan te vatten. De fiscale procedure moet niet worden ingeleid bij dagvaarding, maar wel bij een fiscaal verzoekschrift op tegenspraak dat op straffe van nietigheid een afschrift van de bestreden beslissing moet bevatten.

Ook op het vlak van de bevoegdheid *ratione loci* van de rechtbank van eerste aanleg doet zich in de nieuwe fiscale procedure een bijzonderheid voor. De wet van 23 maart 1999 bepaalt dat, met uitzondering van de rechtbank te Eupen voor de Duitstalige procedures, principieel enkel de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is, die zitting houdt in de zetel van het Hof van Beroep in wiens rechtsgebied de ontvanger is gevestigd. De Koning kreeg echter de bevoegdheid om ook andere rechtbanken *ratione loci* bevoegd te maken. Van die bevoegdheid heeft de Koning ondertussen gebruik gemaakt. Bij K.B. van 25 maart 1999 (*B.S.*, 27 maart 1999) werd beslist om ook de rechtbanken van eerste aanleg van Aarlen, Brugge, Hasselt, Leuven, Namen en Nijvel een fiscale bevoegdheid toe te kennen.

– *erkenning van fiscaal procedurele rechten voor de feitelijk gescheiden echtgenoot*

De nieuwe fiscale procedurewetten hebben ook een einde gemaakt aan de vaak schrijnende situatie van de feitelijk gescheiden echtgenoot die wordt geconfronteerd met een fiscale schuld van zijn partner. Het oude art. 366 W.I.B. 92 voorzag enkel in een bezwaarschrift voor diegene op wiens naam de aanslag werd ingekohierd, zodat feitelijk gescheiden echtgenoten aansprakelijk konden worden gesteld voor een fiscale schuld, zonder dat zij die schuld konden betwisten. Voortaan echter heeft ook de echtgenoot van de belastingplichtige op wiens goederen de aanslag wordt ingevorderd, steeds het recht om een bezwaarschrift in te dienen. Ook heeft de echtgenoot in dit geval het recht aan de fiscus vragen te stellen over de fiscale toestand van de partner.

– *wijziging van het stelsel van de 'nieuwe aanslag'*

Indien een aanslag wordt vernietigd om een andere reden dan de verjaring, kan op grond van dezelfde elementen een nieuwe aanslag worden gevestigd. Wordt de aanslag vernietigd door de gewestelijke directeur, dan heeft de fiscus drie maanden de tijd vanaf de datum waarop de zaak niet meer voor de rechter kan worden gebracht om een nieuwe aanslag te vestigen. Wordt de aanslag evenwel door de rechtbank vernietigd, dan kan geen nieuwe aanslag meer worden

gevestigd. Wel kan de administratie een «subsidiare aanslag» vestigen. Die subsidiaire aanslag zal evenwel pas uitvoerbaar zijn na te zijn bekrachtigd door een gerechtelijke beslissing.

– *wijziging verjaringstermijnen inzake B.T.W.*

Een andere ingrijpende wijziging, vervat in de nieuwe procedurewetten, betreft de verjaringstermijnen inzake B.T.W. Deze werden afgestemd op de verjaringstermijnen inzake inkomstenbelastingen. De verjaringstermijn voor de invordering van de B.T.W. bedraagt voortaan drie, vijf of zeven jaar vanaf 1 januari volgend op het jaar waarin het belastbaar feit zich heeft voorgedaan, terwijl de verjaringstermijn voor de vordering tot teruggaaf wordt beperkt tot drie jaar vanaf het jaar volgend op het jaar waarin de oorzaak van teruggaaf van belasting zich heeft voorgedaan.

– *moratoriumintresten op de terugbetaling van voorheffingen, voorafbetalingen, nalatigheidsintresten, belastingverhogingen en boeten*

De toekenning van intresten op de terugbetaling van belasting wordt voortaan uitgebreid tot de voorheffingen, voorafbetalingen, nalatigheidsintresten, belastingverhogingen en boeten.

– *inwerkingtreding en overgangsregeling*

In de nieuwe procedurewetten is in een hele overgangsregeling voorzien. De vóór 1 maart 1999 ingeleide procedures blijven onderworpen aan de oude regeling. De mogelijkheid om zes of negen maanden, na de inleiding van het administratief bezwaar de stap naar de rechter te zetten, treedt onmiddellijk in werking voor de aanslagjaren 1999 e.v. Voor de aanslagjaren 1998 en vorige geldt deze regel pas vanaf 31 maart 2001.

M.M.

Gebruik van drugs in het wegverkeer

In het *Belgisch Staatsblad* van 30 maart 1999 werd de wet van 16 maart 1999 (geen specifieke bepaling van inwerkingtreding) tot wijziging van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968, bekendgemaakt.

Deze wet moet worden gezien tegen de achtergrond van het Tienpuntenplan van de regering uit 1993 inzake drugsbeleid, waarin een versterking van de drugscontroles werd vooropgesteld met het oog op een grotere verkeersveiligheid. De wet van 16 maart 1999 voert immers bijzondere regels in m.b.t. de aanpak van het gebruik van illegale drugs in het verkeer. Daartoe wordt o.m. een hoofdstuk *Vbis* ingevoegd in titel IV van de voormelde gecoördineerde wet, met als opschrift «Andere stoffen die de rijvaardigheid beïnvloeden». Op die wijze wordt tot uiting gebracht dat de regeling inzake het gebruik van die stoffen te onderscheiden valt van de regeling die inzake de alcoholopname en de dronkenschap is vervat in hoofdstuk V van de betrokken titel.

Tot de in de wet beoogde illegale stoffen behoren o.m. de amfetamines, de morfine en de cocaïne. Geneesmiddelen,

waarvan het gebruik eventueel ook een kwalijke invloed kan uitoefenen op de rijvaardigheid, zijn niet opgenomen in de lijst van door de wet van 16 maart 1999 bedoelde stoffen, o.m. omdat nog niet wetenschappelijk vaststaat welke geneesmiddelen in welke dosissen een negatief effect kunnen hebben op het rijgedrag.

Inzake opbouw en procedure vertoont de regeling betreffende het gebruik van stoffen die de rijvaardigheid kunnen beïnvloeden, gelijkenis met die omtrent de strafbare alcoholopname. Toch vallen er een aantal verschillen te noteren (zie *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 1840/2, p. 3-4):

– de opsporing van de aanwezigheid van illegale drugs in het organisme telt een fase meer dan die van het alcoholgebruik. De drie fasen bij het opsporen van drugs zijn het vaststellen van uiterlijke tekenen door middel van een gestandaardiseerde testbatterij, een immunoassay op het urine-monster en de bloedanalyse, die uiteindelijk het enige doorslaggevend bewijs kan opleveren;

– het herstel van het recht tot sturen in het geval de rechter een verval heeft uitgesproken, kan slechts worden verkregen door middel van een rechterlijke uitspraak, zelf gestoeld op het bewijs door de vervallenverklarde dat hij deze aandoening niet meer vertoont;

– het tijdelijk rijverbod bedraagt voor een alcoholopname van ten minste 0,8‰ zes uur en voor illegale drugs het dubbele, namelijk twaalf uur. De roesperiode bij drugsgebruik en bijgevolg het effect op het rijgedrag is immers langer dan bij alcoholgebruik;

– de kosten van de testen en de analyse zijn ten laste van de betrokkene indien het resultaat positief is;

– bij het bepalen van het toegelaten gehalte van de in de wet bedoelde stoffen is men uitgegaan van de nultolerantie. Dit impliceert dat, van zodra men er wetenschappelijk gezien, redelijkerwijze kan van uitgaan dat er enig nadelig effect is op de rijvaardigheid en op de verkeersveiligheid, dit strafbaar wordt gesteld.

De in het raam van de wet van 16 maart 1999 verkregen resultaten van testen en analyses kunnen niet worden gebruikt om de betrokkenen te vervolgen wegens overtredingen bepaald in andere wetten, zoals die inzake drugsgebruik en -bezit. Daartoe is m.a.w. ander bewijsmateriaal nodig (*Parl.St.* Senaat 1998-99, nr. 1-1241/2, p. 4-5).

M.V.D.

Districtsbesturen

In het *Belgisch Staatsblad* van 31 maart werden twee wetten van 19 maart 1999 bekendgemaakt, die uitvoering beoogen te geven aan art. 41 Grondwet, zoals dit op 11 maart 1997 werd gewijzigd.

1. Art. 41, tweede lid, Grondwet bepaalt dat de wet de bevoegdheden, de werkingsregels en de wijze van verkiezing vaststelt van de binnengemeentelijke territoriale organen die aangelegenheden van gemeentelijk belang kunnen regelen. Ter uitvoering van deze grondwetsbepaling wijzigt een eerste wet van 19 maart 1999 diverse wetten, o.m. de nieuwe gemeentewet en de gemeentekieswet.

De voormelde wet bepaalt dat in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners, op initiatief van de gemeenteraad, binnengemeentelijke territoriale organen kunnen worden opgericht, die «districtsbesturen» worden genoemd. De dis-

districtsraad wordt *mutatis mutandis* overeenkomstig dezelfde regelen als die welke gelden voor de verkiezing van de gemeenteraad, op dezelfde dag als deze laatste verkozen. Er is een onverenigbaarheid tussen het mandaat van gemeenteraadslid en lid van de districtsraad. De districtsraden kiezen uit hun middelen een voorzitter en de leden van het bureau van de raad.

De gemeenteraad beslist, in het raam van de wet, welke bevoegdheden van gemeentelijk belang aan de districtsraden worden overgedragen. Ook kan de gemeenteraad elke bevoegdheid die hem door een andere overheid is opgedragen, aan de districtsraden overdragen, voor zover evenwel de regel die deze opdracht aan de gemeenteraad toeweest, de raad daartoe machtigt. De districtsraad heeft tevens een adviesbevoegdheid van algemene aard m.b.t. alle aangelegenheden betreffende het district. Over de personeelsformatie wordt door de gemeenteraad beslist, op voorstel van de districtsraad. De gemeenteraad stelt eveneens, bij wege van een jaarlijkse algemene dotatie, de financiële middelen vast waarover de districten kunnen beschikken.

2. Krachtens art. 41, derde lid, Grondwet, kan, ter uitvoering van een bijzondere wet, het decreet de overige voorwaarden bepalen waaronder en de wijze waarop de voormelde binnengemeentelijke territoriale organen kunnen worden opgericht. In aansluiting hierop wijzigt de bijzondere wet van 19 maart 1999 de art. 6 en 7 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, teneinde het de gewesten mogelijk te maken dergelijke organen op te richten en het administratief toezicht erop te organiseren en uit te oefenen.

S.B.

BOEKEN

Liber Amicorum Hubert Claassens. Verzekering: Theorie en praktijk, Antwerpen, Maklu 1998, 490 p.

1. Dit *Liber Amicorum* telt niet minder dan 27 bijdragen, die werden ingedeeld en gegroepeerd rond vier thema's, namelijk de verzekeringsovereenkomst, de aanvullende sociale verzekeringen, het verzekeringsbedrijf en -actuaariaat en de verzekeringen in een ruimer perspectief. Het is onmogelijk alle bijdragen te inventariseren, verre van een samenvatting ervan te geven. Ik moge mij dan ook beperken tot het verwijzen naar een aantal bijdragen, die hetzij een origineel of weinig behandeld aspect van het verzekeringswezen aansnijden, hetzij een gecontroleerde problematiek behandelen die voor de verzekerings- en praktijkjurist bijzonder relevant is.

2. Tot de eerste categorie behoort ongetwijfeld de bijdrage van Kris Bernauw, die is besteed aan de techniek van de minimumgarantievoorwaarden, met bijzondere aandacht voor het K.B. betreffende de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst m.b.t. het privéleven (BA-Privé-Leven of familiale) (p. 55-64). De auteur komt m.i. terecht tot het besluit dat buiten de minimumgarantievoorwaarden de partijen (verzekeraar en verzekeringnemer) hun volledige contractuele vrijheid behouden, ook m.b.t. de uitsluitingen die in het K.B. BA-Privé Leven het voorwerp uitmaken van een limitatief in de wet opgesomde lijst.

Tot bedoelde eerste categorie van bijdragen kunnen ook de studies van Bernard Dubuisson en Jean-Luc Fagnart worden gerekend. De studie van eerstgenoemde is gewijd aan de dwingende of imperatieve aard van de bepalingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (p. 109-135). Twee interessante ge-

dachten, die verdere reflexie verdienen zijn, ten eerste, het vooropgestelde karakter van openbare orde van de artikelen 86 (eigen recht van de benadeelde tegen de aansprakelijkheidsverzekeraar) en 87 (tegenwerpelijke en niet-tegenwerpelijke excepties) Verz.W. en, ten tweede, het feit dat de anterioriteitsdekking, in tegenstelling met de door art. 78 Verz.W. geregelde posterioriteitsdekking, aan de wilsautonomie van de partijen is overgelaten. Jean-Luc Fagnart bestudeert de volledige bankverzekering (p. 137-149). Bij mijn weten is dit de eerste studie die ooit aan deze complexe en veel omvattende verzekeringspolis gewijd wordt.

3. Tot de tweede categorie van bijdragen reken ik allereerst de studie van Hélène de Rode (p. 99-108), die onderzoekt of de opzettelijke fout als een uitsluiting dan wel als een graad van verval van recht moet worden aangemerkt. Deze vraagstelling is van groot praktisch belang op het vlak van de bewijslast, in het licht van de cassatierechtspraak ingeleid door het arrest van 5 januari 1995, alsmede op het vlak van de toepasselijkheid van art. 11 Verz.W. inzake de sancties.

Vervolgens verwijs ik graag naar de bijdragen van Geert Schoorens en Anja Vanderspikken (p. 179-201) en van Luc Schuermans (p. 203-226), die de verjaringsproblematiek in het algemeen en in het verzekeringswezen m.b.t. al zijn aspecten bestuderen.

Ook de bijdragen van Kurt Termote over de beginselen van non-discriminatie in de wet Colla (p. 357-372) dient binnen het kader van de tweede categorie van bijdragen te worden vermeld. De gecombineerde toepassing van het Levensverzekeringsbesluit van 17 december 1992 en van de wet Colla van 6 april 1995 en haar uitvoeringsbesluiten leidt tot onoverkomelijke toepassingsmoeilijkheden. De materie van de aanvullende pensioenen (groepsverzekering en pensioenfondsen) werd tot op heden te weinig bestudeerd. Haar technicititeit is daar zeker niet vreemd aan. De duidelijke bijdrage van de heer Termote over één van de grondbeginselen van de wet Colla is dan ook welkom.

Minder alledaags, maar daarom niet minder belangrijk, zijn de bijdragen van Caroline Van Schoubroeck en van René Van Gompel. Eerstgenoemde bestudeert de gevolgen die zijn verbonden aan het sluiten van een verzekeringsovereenkomst met een niet-gemachtigde buitenlandse verzekeraar (p. 233-252). Weinige juristen-privatisten zijn met deze materie vertrouwd, daar zij de hantering noodzakelijk maakt van de verzekeringscontrolewetgeving (Controlewet van 9 juli 1975 en Controlebesluit van 22 februari 1991) en tevens de kennis vereist van de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie inzake vrije vestiging en vrije dienstverlening. René Van Gompel onderzoekt de invloed van de invoering van de euro op het verzekeringswezen (p. 409-425). De privatisten zullen vooral geïnteresseerd zijn in de principiële continuïteit van de bestaande verzekeringsovereenkomsten en in de dubbele prijsaanduiding in een overgangperiode met het oog op de vrijwaring van de transparantie.

4. Het spreekt vanzelf dat het uitpikken van deze enkele bijdragen uit het ruimer aanbod dat het gerecenseerde werk biedt, onvolledig en ontoereikend is. De enige bedoeling hiermee was de rijkdom en kwaliteit van de in het besproken *Liber* opgenomen bijdragen te illustreren.

De overige kwaliteitsvolle bijdragen staan op naam van Agnes Cauwenbergh, Guido Remy, Marie-Anne Crijns, Rob Salomons, Bernadette Tuerlinckx, Han Wansink, Marleen Wastiau, Elisabeth Willemart, Jean-Marc Binon, Annick Eeckloo, Yves Stevens, Liesbeth Van Rompaey, Fabienne Crauwels, Bea Van Bugghenhout, Nelson De Pril, Louis Eeckhoudt, Marc Goovaerts, Jan Dhaene, Jean-Marie Rutsaert, Jacques Herbots, René Heylen, Nicole Vandeweyer en Eddie Wouters.

5. De bijdrage van Marcel Fontaine verdient ten slotte, een aparte vermelding. Hij heeft het over de in het Duitse recht gekende «*Obliegenheit*» versus de uit de verzekeringspolis voor de partijen voortvloeiende verbintenissen. *Obliegenheiten* of «*incombances*» (volgens de Franse terminologie van de Zwitserse juristen) zijn verplichtingen die uit de verzekeringspolis voortvloeien, maar niet het voorwerp kunnen uitmaken van een gedwongen tenuitvoerlegging, noch van een rechtstreekse schadevergoeding. In die zin kunnen zij niet als verbintenissen in de strikte zin van het woord worden aangemerkt. Voorbeelden zijn de verplichting een juiste opgave te doen van het risico bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst, de verplichting melding te maken van elke blijvende en aanmerkelijke risicoverzwaring, de verplichting tijdig aangifte te doen van het scha-

degeval, enz... Het onderscheid tussen *Obliegenheiten* en verbintenissen, dat verbintenissenrechtelijk gezien van wezenlijk belang is, is onontgonnen terrein in de Belgische rechtsliteratuur. «*Un très beau sujet de thèse!*», om de eindwoorden van Professor Fontaine te gebruiken.

6. Eigenlijk kan worden gesteld dat vele onderwerpen die in het gerecenseerde *Liber Amicorum* werden behandeld, stof tot nadenken en verder onderzoek bieden. Alzo werd aangetoond dat de rechtswetenschap nooit stilstaat.

De vrienden van Hubert Claassens hebben hem met dit mooie *Liber Amicorum* tal van inspirerende onderwerpen aangereikt, waarvan hij wellicht dankbaar gebruik zal kunnen maken in zijn (ongetwijfeld) komende publicaties.

Ph. Colle

G.L. COOLEN, *Humanitair Oorlogsrecht*, Deventer, Tjeenk Willink, 1998, 211 p.

Dit boek is een welkome aanvulling op de schaarse pogingen om in het Nederlands op beknopte wijze een overzicht te schetsen van het internationale humanitaire recht. Eerdere voorbeelden (Kalshoven, *Zwijgt het recht als de wapens spreken*, 1985 en Thomas en Cuvelier, *Inleiding tot het humanitair recht*, 1989) hebben immers, gezien de ontwikkelingen in deze rechtstak in de jaren '90, aan bruikbaarheid ingeboet. Voor studenten of verspreiders van het internationale humanitaire recht is het boek van Coolen een handzaam instrument.

Toch is dit geen inspirerende tekst. Dat ligt niet in de eerste plaats aan de sobere schrijfstijl, maar wel aan de structuur. Die volgt, wat het recht van Genève betreft, het klassieke patroon van een hoofdstukgewijze bespreking van de conventies, waarna vervolgens de afdwingbaarheid en de interne gewapende conflicten aan bod komen. In een tweede deel wordt het recht van Den Haag besproken.

Die structuur gaat voorbij aan hoe oorlogen zich in het veld hebben ontwikkeld. In de praktijk dient het oorlogsrecht vaker in interne dan in internationale conflicten te worden toegepast, en het recht heeft zich daaraan aangepast door het belang van gewoonterechtelijke regels die in alle situaties van toepassing zijn te beklemtonen. Van een hedendaags handboek humanitair recht (zoals dat van Fleck, *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, 1995) mag worden verwacht dat het de regels over internationale en interne gewapende conflicten op een geïntegreerde manier behandelt. Bovendien is het, gezien de toepassing van de regels in de praktijk, ook niet echt meer mogelijk, om het humanitaire recht te behandelen zonder de interferentie van deze rechtstak met de regels inzake vrede en veiligheid (b.v. de ontwikkeling van nieuwe concepten door de Veiligheidsraad, zoals 'safe areas' of ethnische zuiveringen), het recht van de rechten van de mens en het internationale strafrecht te behandelen. Dat het boek als een pocket is opgevat, staat een dergelijke benadering in het geheel niet in de weg. Voorbeelden uit de actualiteit hadden het boek bovendien aantrekkelijker gemaakt voor de lezer met belangstelling, maar zonder veel voorkennis tot wie deze tekst zich richt.

Samengevat: Coolen heeft een helder, maar kortademig boek geschreven, dat als basis cursus humanitair recht door een docent met ander materiaal moet worden aangevuld.

K. De Feyter

P. WILLE, M. GOVERS, M.M.V. H. PEETERS en F. BORGER, *De factuur en de B.T.W.*, Antwerpen, Intersentia, 1998, 354 p.

In de inleiding schrijven de auteurs dat het boek tot doel heeft een zo volledig mogelijk overzicht te geven van «de impact van de B.T.W. op de factuur». De doelstelling van de auteurs – waarin zij inderdaad geslaagd zijn – is blijkbaar een leidraad ter beschikking te stellen van belastingplichtigen of boekhouders die betwistingen met de fiscus over de regelmatigheid van de facturen zoveel mogelijk willen vermijden. Zeer uitvoerig en gedetailleerd wordt ingegaan op de vermeldingen die volgens de B.T.W.-reglementering op de factuur moeten voorkomen. Als belangrijkste controle-instrument voor de toepassing van de B.T.W. is de factuur namelijk onderworpen aan talloze vereisten i.v.m. de aanduiding van de belas-

tingplichtigen, de belastbare handeling, de maatstaf van heffing, het tarief en het bedrag van de B.T.W., enz. Dit overzicht heeft vooral betrekking op de Belgische reglementering, maar ook de factuurvereisten in de andere Europese lidstaten worden kort besproken. Voor wie dit alles nog niet duidelijk genoeg is, bevat het boek ook een zeer groot aantal voorbeelden van facturen die in overeenstemming met de B.T.W.-voorschriften zijn opgemaakt.

Dit uitgangspunt («hoe maak ik een factuur die voldoet aan de B.T.W.-reglementering?») geeft evenwel meteen ook de beperking aan van het boek. Aangaande de gevolgen van een eventuele onregelmatigheid of onvoldoende duidelijkheid van de factuurvermeldingen, wordt eigenlijk niet getoerd aan de dogmatische visie van de administratie, voor wie elke ontbrekende of onjuiste vermelding op zichzelf reeds voldoende is om de aftrek van de uit die factuur blijkende B.T.W. te verwerpen, en om beide contractanten hoofdelijk aansprakelijk te stellen voor de betaling van de op die onregelmatige factuur vermelde B.T.W. Aan de invloed van de beginselen van behoorlijk bestuur, van rechtmatig vertrouwen en goede trouw, en van het proportionaliteitsbeginsel, die toch reeds uitdrukkelijk werden erkend door de Belgische rechtspraak (óók die van het Hof van Cassatie), wordt zéér weinig (bijna geen) aandacht besteed (zie p. 197). Dit staat in schril contrast met de rechtspraak van het Hof van Justitie met betrekking tot de factuurvereisten, waarvan de uitvoerige overwegingen letterlijk worden overgenomen over zo'n veertig bladzijden. Gelet op het praktijkgericht karakter van dit boek ware het beter dit overzicht van de Europese rechtspraak te beperken tot een gemakkelijker leesbare samenvatting, waarbij tegelijk de concrete gevolgen ervan voor de Belgische praktijk verder worden uitgediept.

L. Vandenbergh

F.H. VAN DER BURG, P.J.J. VAN BUUREN en J.H. VAN DER VEENE (red.), *AB klassiek. Standaarduitspraken bestuursrecht, opnieuw geannoteerd*, derde druk, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 382 p.

Enkele jaren geleden nam de redactie van het Nederlandse Tijdschrift Administratiefrechtelijke Beslissingen (AB) het initiatief om eens stil te staan bij de echt belangrijke arresten in het bestuursrecht. Doel was een selectie te maken uit de klassieke jurisprudentie en deze opnieuw te annoteren. Inspiratiebron was hierbij de bekende Franse bundel «Les grands arrêts de la jurisprudence administrative».

Ondertussen heeft dit boek zijn bestaansrecht bewezen in het onderwijs en in de rechtspraak; getuige hiervan de ondertussen derde druk van dit werk. Nieuw is dat in deze uitgave volop rekening wordt gehouden met de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB). In de noten bij de verschillende uitspraken van vóór het AWB-tijdperk wordt veelvuldig naar deze wet verwezen.

Aan de hand van 41 beslissingen mét commentaar wordt de lezer door het Nederlandse bestuursrecht geloodst. Een greep uit de behandelde thema's, waarin ook de Belgische beoefenaren van het bestuursrecht zich onmiddellijk herkennen: verhouding rechter - bestuur, verhouding burgerlijke rechter - bestuur, verhouding burgerlijke rechter - administratieve rechtsgangen, vrijheid van meningsuiting voor ambtenaren, overheidsaansprakelijkheid bij rechtmatige overheidsdaad, overheidsaansprakelijkheid bij onrechtmatige overheidsdaad, onrechtmatigheid ondanks vergunning, beginselen van behoorlijk bestuur, delegatie, enz. In het Nederlandse bestuursrechtelijke jargon heet dit «Vissen te Wilnis op zondag», «de gemeentesecretaris van Winkel», «Doetinchemse woonruimteverbetering», «Loosdrechtse plassenschap», «Luchtmacht kapitein tegen kernwapens», enz.

I. Opdebeek

G.A.C.M. VAN BALLEGOOIJ, c.a., *Bestuursrecht in het AWB-tijdperk*, Kluwer, Deventer, 1997, 288 p.

Dit boek is een vervolg op het boek «Rechtsbescherming in het AWB-tijdperk» (Deventer, 1992). Thans werd evenwel het hele bestuursrecht verwerkt, dus niet alleen de rechtsbescherming. In het onderwijs was immers de vraag gerezen naar een geheel op de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) geschoeid inleidend werk over

het bestuursrecht. Het boek is dan ook in de eerste plaats bestemd voor juristen in opleiding, wat onder meer blijkt uit het feit dat na elk hoofdstuk de vragen worden vermeld waaraan studenten zich kunnen verwachten. Voor een eerste kennismaking met het Nederlandse bestuursrecht kan dit boek echter evenzeer zijn nut hebben voor Belgische juristen. Het is immers duidelijk en systematisch gestructureerd en vlot leesbaar.

I. Opdebeek

BALIE

SAMENSTELLING ORDE DER ADVOCATEN

Antwerpen:

Stafhouder: mr. J. Dierckx

Leden: mrs P. Segers, W. Hendrickx, M. Huybrechts, L. Nelis, S. Brouwers, L. Bouteligier, D. Grootjans, J. Jaspers, G. Marinus, E. Van Der Mussele, P. Quirynen, P. Van Leemput, F. Marck, L. De Somer, J. Meerts, R. Proost

Brugge:

Stafhouder: mr. G. Pyck

Leden: mrs. W. De Becker, J. Van der Perre, G. Dhoest, C. Gryson, P. Bekaert, E. Priem, P. Brondel, E. Aspee, H. De Loose, L. Verbeke, I. Sercu, P. De Becker, H. Weyts, F. Mourisse

Brussel (N):

Stafhouder: mr. J.-P. Fierens

Leden: mrs. D. Lindemans, J. Oostvogels, X. De Kesel, H. De Backer, E. Vander Stadt, W. Platteuw, P. Smedts, P. Struyven, N. Daem, P. Callens, C. Van Olmen, L. Vanheeswijck, C. Robyns, B. Blanpain, K. Vercraeye, G. Szabo

Dendermonde:

Stafhouder: mr. M. Grysolle

Leden: mrs. D. Amelinck, J. Thyssen, W. Devos, B. Alderweireldt, E. Pieters, M. Jannis, J. Nijs, H. De Smedt, D. Gheys, L. Truyens, M. Seghers, L. Steyaert, R. Cobbaert, M. Cottyn

Kortrijk:

Stafhouder: mr. C. Deleu

Leden: mrs. C. Kestens, C. Declerck, V. Dewulf, J. Colpaert, L. Lambert, B. Van Dorpe, P. De Jaegere, F. Deboutte, K. Segers, F. Cambien, R. Bauwens, P. Ketels, J. Leysen, R. Devloo

Leuven:

Stafhouder: mr. F. Dans

Leden: mrs. K. Hubrechts, R. Vandebroek, G. Jaspaert, P. Verlooy, S. Van Gastel, C. Van Casteren, M. Schouteden, V. Coigniez, P. Willems, L. Jordens, F. Wouters, F. Raymaekers, J. Mertens, L. De Meirsmen

SAMENSTELLING BESTUUR VLAAMSE CONFERENTIE

Gent

Voorzitter: mr. H. De Meyer

Leden: mrs. J. De Vriendt, F. Mertens, A. Hanselaer, K. Van Keymeulen, I. Martens, L. Ryckaert, B. Heytens, C. Reynders

GERECHTSDEURWAARDERS

Syndicus: mr. L. Engels

Leden: mrs. H. Jaspers, M. Brackeva, R. Vandenhende, H. Luyten, G. Pierets, G. Labeau

MEDEDELINGEN

Recyclage in de Rechten

Het Centre des Facultés Universitaires Catholiques pour le recyclage en droit organiseert tweemaal drie besprekingen: tijdens de maanden oktober worden actuele vraagstukken van het verbintenissenrecht besproken, tijdens de maanden november en december komt het gerechtelijk recht aan bod.

Inlichtingen en inschrijvingen: Centre de Documentation et de Recyclage, UCL - Place Montesquieu 2/32, Louvain-La-Neuve, tel: 010/47.46.64, fax: 010/47.82.43 en e-mail: schoofs@crj-ucl.ac.be.

Studiedag: De nieuwe geschillenprocedure inzake lokale belastingen

Het tijdschrift «Lokale en regionale belastingen» organiseert i.s.m. de Koninklijke Federatie van Gemeente- en OCMW-ontvangers, de K.U.Leuven en de VUB een eerste studiedag waarop de ontwikkelingen van het voorbije jaar inzake lokale en regionale belastingen zullen worden belicht. Naast een overzicht van de nieuwigheden inzake de eigenlijke en de oneigenlijke regionale fiscaliteit wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de nieuwe geschillenprocedure inzake lokale belastingen.

De studiedag heeft plaats op 18 oktober 1999 te Leuven en wordt herhaald op 22 oktober te Aalter.

De Voorzitter is prof. K. Deketelaere (K.U.Leuven). Inlichtingen en inschrijvingen: De Keure, mevr. R. Vernote, Oude Dentweg 108, 8000 Brugge, tel: 050/47.12.68 en fax: 050/33.51.54.

Colloquium: De overheidsopdrachten aan de vooravond van de 21e eeuw

Op 22 oktober 1999 wordt aan de U.L.B. een colloquium georganiseerd met als titel «Les marchés publics à l'aube du XXIe siècle».

Inlichtingen en inschrijvingen: CERAP-ULB, Av. Roosevelt 50/135, 1050 Brussel, tel: 02/650.42.79 en fax: 02/650.49.56 en e-mail: cerap@ulb.ac.be.

Colloquium: IJzeren Rijn en Betuwelijn: Het debat op de juiste sporen?

Op 27 oktober 1999 organiseert de vakgroep Transport en Ruimte BIVEC (UFSIA) in samenwerking met het Instituut voor Duurzame mobiliteit Neerlandig (U. Gent) een colloquium teneinde de problematiek van de IJzeren Rijn en Betuwelijn nauwgezet te analyseren.

Inlichtingen en inschrijvingen: Ufsia, mevr. S. Verheij, tel: 32/3/220.40.32 en fax: 32/3/220.40.26, e-mail: sandra.verheij@ufsia.ac.be en de dr F. Witlox (wetenschappelijke info), tel: 32/3/220.45.87 en fax: 32/3/220.40.26 en email: frank.witlox@ufsia.ac.be.

Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht: Jaarvergadering 1999

Op vrijdagmiddag 12 november 1999 vindt de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht plaats. Deze vergadering zal worden gehouden in het Institute of Social Studies, Kortenaerkade 12 te 's-Gravenhage. De vergadering zal om 13.30 uur worden geopend met het huishoudelijk gedeelte. Omstreeks 14.00 uur zal de behandeling van de preadviezen van prof. mr P.F. van der Heijden «Handhaving van de ILO-(minimum)normen» en van prof. dr N. Sybesma-Knol «Rechtsontwikkeling binnen de Internationale Arbeids Organisatie» aanvangen. Ook niet-leden van de vereniging zijn van harte welkom.

Inlichtingen: mr J.J. van Haersolte-vanHof, Loeff Claeyss Verbeke, fax: 010/41.49.388, tel: 010/40.34.981, email: haersolte@loeff.com.

Gelijke behandeling en arbeidsverhoudingen

O. VANACHTER (Ed.)

1999; ISBN 90-5095-092-2; ca. 300 blz.; 1.950 BEF; verschijnt oktober 1999

In het *Belgisch Staatsblad* van 19 juni 1999 verscheen de Wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces en de promotiekansen, de toegang tot zelfstandig beroep en de aanvullende regelingen voor de sociale zekerheid.

Tot nu toe zaten de bepalingen over deze materie wat verborgen in Titel V van de Wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering. Een aantal bepalingen van deze titel diende aangepast te worden aan de Europese richtlijnen onder meer inzake de bewijslast in gevallen van discriminatie op grond van het geslacht. De wetgever heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook nog enkele andere wijzigingen door te voeren. Zo werden onder meer de bepalingen over het ongewenst seksueel gedrag in de nieuwe wet geïntegreerd. Het geheel werd in een nieuw kleedje gestoken zodat er nu een heuse wet over gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen bestaat.

Er is niet alleen het probleem van de geslachtsdiscriminatie. Ook discriminatie op basis van leeftijd, nationaliteit, etnische afstamming, ras, enz. ligt vandaag de dag gevoelig. Discriminatie op basis van elementen die geacht worden tot de privé-sfeer van de werknemer te behoren is ook zeer actueel.

De nieuwe wet van 7 mei 1999 is de aanleiding om al deze vormen van discriminatie in relatie tot de arbeidsverhoudingen nader te bekijken.

Bijdragen zijn van C. Engels, F. Hendrickx, K. Raeymaekers, Y. Stevens, B. Van Buggenhout, I. Van Tilborgh en M. Weewauters.

AHEAD is gespecialiseerd in het identificeren en selecteren van managers met ervaring en het talent en de ambitie om door te groeien naar hogere functies.

Momenteel zoeken wij voor één van onze klanten, een producent van elektronica, gevestigd in Oost-Vlaanderen,

een bedrijfsjurist.

Deze zal enerzijds een adviesrol bekleden naar het lijnmangement toe betreffende alle vragen van juridische aard. Anderzijds is hij/zij de specialist inzake internationaal handelsrecht en Intellectual Property.

Potentiële kandidaten hebben minimum 5 jaar ervaring in een gelijkaardige functie, bij voorkeur opgedaan in de industrie en hebben ervaring opgedaan op internationaal niveau.

Geïnteresseerd? Kandidaten dienen hun C.V. en begeleidend schrijven, met vermelding van de referentie 261. KVDB.bj, te sturen naar Ahead ter attentie van Koen Vandenberghe. AHEAD, koningsstraat 145, B-1000 Brussel, <http://www.jobs-career.be/ahead/> Tel.: 02/223 23 90 - Fax: 02/219 17 97 email: brussels@ahead.be Erkenningsnummer VG.WS/H.246

HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN TE LUXEMBURG

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te Luxemburg heeft in advertenties in de pers bekendgemaakt dat het een algemeen vergelijkend onderzoek (CJ/LA/34) op de grondslag van schriftelijke bewijsstukken en een examen heeft uitgeschreven ter vorming van een aanwervingsreserve van

Nederlandstalige JURISTEN-VERTALERS (m/v)

Dit vergelijkend onderzoek is aangekondigd in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 3 september 1999 (nr. C 252 A).

In de in de pers verschenen advertenties gelieve men te lezen:

- Leeftijd minder dan 40 jaar op 20 oktober 1999 (in plaats van 6 oktober 1999)
- De sollicitatietermijn sluit op 20 oktober 1999 (in plaats van 6 oktober 1999)

INTERSENTIA RECHTSWETENSCHAPPEN

Antwerpen • Groningen • Oxford

Churchilllaan 108 • 2900 Schoten (Antwerpen) • Tel.: 03/680.15.50 • Fax: 03/658.71.21 • e-mail: mail@intersentia.be

nieuw

De Interne Markt voor Bank- en Beleggingsdiensten

M. TISON

1999; ISBN 90-5095-030-2; 1024 blz; 5.650 BEF; uitgave in harde linnen band

Aan de vooravond van de Economische en Monetaire Unie neemt de Europese interne markt binnen de financiële sector steeds meer concrete vormen aan. Kredietinstellingen en beleggingsondernemingen kunnen met hun 'Europees paspoort' in alle lidstaten van de Europese Unie werkzaam zijn, terwijl ook de financiële markten zich Europees steeds sterker profileren.

In juridisch opzicht roept de Europeanisering van het bank- en effectenwezen een aantal complexe vragen op. In feite zijn die terug te brengen op tot de draagwijdte van het beginsel van 'wederzijdse erkenning' – de grondslag voor de grensoverschrijdende werkzaamheden van financiële dienstverleners.

In dit boek gaat de auteur na op welke manier dit beginsel van 'wederzijdse erkenning' gestalte krijgt in het EG-verdrag, in de EG-richtlijnen betreffende financiële dienstverleners (kredietinstellingen en beleggingsondernemingen) en financiële instrumenten (collectieve beleggingsinstellingen, prospectussen bij uitgifte en beursgang).

Op basis van deze systematische analyse probeert de auteur een antwoord te geven op de talrijke vragen die in de praktijk van de grensoverschrijdende financiële dienstverlening aan bod komen, zowel op vlak van het administratieve toezicht op de financiële instellingen, als van de (internationaal) privaatrechtelijke regulering van financiële producten.

inter sentia